

Innst. S. nr. 197

(2000-2001)

Innstilling fra kommunalkomiteen om asyl- og flyktningpolitikken i Norge og om forslag fra stortingsrepresentant Odd Einar Dørum om å gjennomgå lover, forskrifter og praksis for å sikre forfulgte kvinner bedre beskyttelse

St.meld. nr. 17 (2000-2001) og Dokument nr. 8:67 (2000-2001)

Til Stortinget

1. BAKGRUNN

1.1 Sammendrag

Kommunal- og regionaldepartementet viser til at i dei siste åra har talet på asylsøkjjarar og flyktningar som har kome til Noreg variert mykje. I 1999 kom det heile 10 160 asylsøkjjarar til landet. I tillegg tok Noreg imot om lag 6 000 evakuerte flyktningar frå Kosovo som fekk kollektivt vern i eitt år. Til samanlikning søkte mellom 1 460 og 2 270 personar årleg om asyl i Noreg i perioden frå 1995 til 1997, medan talet auka til over 8 500 asylsøkjjarar i 1998. Desse raske endringane har sett systemet for mottak av asylsøkjjarar og flyktningar på prøve.

Vi har i dag ein situasjon med lange ventetider i samband med behandling av søknader om asyl, og busetjing i ein kommune for dei som får opphald i Noreg. Mange asylsøkjjarar og flyktningar har derfor hatt langvarige opphald i mottak. I tillegg er vi langt frå målet om at flyktningar raskast mogleg skal bli sjølvhjelpa og kome i arbeid. Statistikk viser at flyktningar har lågare inntekter enn folk elles og er overrepresenterte blant mottakarar av sosialstønad. Arbeidsløysa blant flyktningar er òg høgare enn blant folk elles i Noreg.

I samband med behandlinga av St.prp. nr. 1 (1999-2000) vedtok Stortinget å oppmode regjeringa om å gå igjennom og evaluere asyl-, innvandrings- og integreringspolitikken. Evalueringa skulle ha hovudfokus på flaskehalsar i behandlinga av asylsaker og i arbeidet med busetjing i kommunane. I tillegg bad Stortinget om at gjennomgangen skulle omfatte dei kompensasjonsordningane som eksisterer for asylmottak, for busetjing, for norskopplæring for vaksne og for einslege mindreårige asylsøkjjarar.

På bakgrunn av den situasjonen vi har i dag, og Stortinget sitt vedtak, legg Regjeringa no fram ei melding om prinsippa for behandling av asylsøknader, busetjing av flyktningar i kommunane, og tilskots- og finan-

sieringsordningar for kommunane sitt arbeid, med eit særskilt fokus på einslege mindreårige. Ettersom mange asylsøkjjarar og flyktningar har fått lange opphald i mottak, tek meldinga og for seg tilbodet i mottak. Meldinga tek derfor òg for seg tilbodet i mottak. Tolk står sentralt på alle områda, og er òg eit tema i meldinga.

Utfordringane etter busetjing er mange. Det viktigaste er at dei nykomne flyktningane raskast mogleg blir sjølvhjelpa - både økonomisk og slik at dei kan delta aktivt i samfunnet på lik linje med folk elles. I denne meldinga legg Regjeringa derfor òg fram forslag til eit heilskapeleg tilbod om grunnleggjande kvalifisering.

Når det gjeld den generelle innvandrings- og integreringspolitikken elles, vil Regjeringa vise til St.meld. nr. 17 (1996-1997) Om innvandring og det fleirkulturelle Noreg som tek for seg det langsiktige arbeidet med integrering og likestilling mellom innvandrarar og nordmenn, uavhengig av kva den opphavlege årsaka til innvandringa var. Meldinga fekk brei tilslutning i Stortinget og er framleis Regjeringa si politikk.

Situasjonen i dag tilseier likevel at vi står overfor utfordringar også når det gjeld denne politikken. Rasisme og diskriminering går føre seg på mange område i samfunnet og på mange ulike nivå. Ei vesentleg utfordring er å byggje ned barrierar på arbeidsmarknaden og på bustadmarknaden. Det er òg behov for auka innsats med sikte på å skape gode oppvekstvilkår i Noreg for ungdom med innvandrarbakgrunn. Tiltak for å førebyggje og hindre til dømes vald mot kvinner og gjengkriminalitet må prioriterast. Denne meldinga, som er avgrensa til å gjelde nykomne flyktningar tek ikkje for seg desse problemstillingane. Dette er felt der det er behov for ei vidare utvikling av politikken. Regjeringa vil arbeide vidare med det.

Regulering av arbeidsinnvandringa har vore eit omdiskutert tema den siste tida. Regjeringa arbeider stadig med problemstillingar knytt til dette. Arbeids-

kraftbehovet i Noreg og rekruttering av arbeidskraft frå utlandet er likevel ikkje tema i denne meldinga, etter som behovet for arbeidskraft i Noreg ikkje gir grunnlag for å få asyl eller opphald på humanitært grunnlag.

I tråd med Stortinget sitt vedtak set denne meldinga søkjelys på den innanlandske asyl- og flyktningspolitikken. Prinsippet om ein heilskapleg flyktningspolitikk ligg fast, slik det er skissert i St.meld. nr. 17 (1994-1995) Om flyktningspolitikken. Ein heilskapleg flyktningspolitikk inneber mellom anna at ein skal sjå den innsatsen Noreg gjer utanlands og innanlands i samanheng. Tilbakevending blir framheva som normalt den beste løysinga på eit flyktningsproblem, òg for flyktingar som har fått vern i Noreg. Regjeringa vil derfor omtale tilbakevending i denne meldinga.

Meldinga som no blir lagt fram må òg sjåast i samanheng med St.meld. nr. 21 (1999-2000) Menneskeverd i sentrum. Handlingsplan for menneskerettigheter. Handlingsplanen slår fast at på det nasjonale plan har asylsøkjjarar i all hovudsak det same vernet etter menneskerettane som andre individ. Planen har ei rekkje tiltak som gjeld rettstryggleiken for asylsøkjjarar og flyktingar, og tiltak som særleg gjeld situasjonen for einslege mindreårige asylsøkjjarar.

1.2 Merknader fra komiteen

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Berit Brørby, Odd Eriksen, Aud Gaundal, Einar Johansen og Kari Manger, fra Kristelig Folkeparti, Anita Apeltun Sæle og Ivar Østberg, fra Høyre, Sverre J. Hoddevik og Erna Solberg, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen og Gerd Fladset, fra Senterpartiet, Unn Aarrestad, og fra Sosialistisk Venstreparti, Helge Bjørnsen, vil understreke at det av hensyn til de som trenger beskyttelse er viktig å ha en asyl- og flyktningsbehandling som er grundig, men også hurtig. Det er etter komiteens mening viktig å få en godt fungerende utlendingsforvaltning, bedre mottak og en god integreringspolitikk. Hovedmålet må være at personer som har et beskyttelsesbehov raskt kan bli selvhjulpne individer i det norske samfunn. Det må derfor være en viktig oppgave i årene som kommer å få en mer effektiv utlendingsbehandling, radikal nedgang i saksbehandlingstiden, raske tilbakesendelse av de som ikke har et beskyttelsesbehov og hurtigere bosetting og bedre integrering av de som får oppholdstillatelse eller flyktningsstatus. Stortinget behandlet for fire år siden St.meld. nr. 17 (1996-1997), jf. Innst. S. nr. 225 (1996-1997) Om innvandring og det flerkulturelle Norge. Etter den tid har vi fått økt tilstrømming av asylsøkere, og det er avdekket store problemer i saksbehandlingskjeden helt frem til integreringsarbeidet i kommunene. Komiteen viser til at et samlet Storting ved behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 5 (1999-2000) vedtok å be Regjeringen om å gå igjennom og evaluere asyl-, innvandrings- og integreringspolitikken. Evalueringen skulle ha

hovedfokus på flaskehalsene i behandlingen av asylsøknader og i arbeidet med bosetting i kommunene. I tillegg ba Stortinget om en gjennomgang av de omfattende kompensasjonsordningene som eksisterer for asylmottak, for bosetting og for norskopplæring for voksne og enslig mindreårige asylsøkere. Komiteen konstaterer at Regjeringen har lagt fram St.meld. nr. 17 (2000-2001) på bakgrunn av dette vedtaket. I tillegg viser komiteen til at Regjeringen i statsbudsjettet for 2001 gjennomgikk noen av kompensasjonsordningene til kommunene, og bl.a. foreslo en sterk økning i integreringstilskuddet. Dette fikk Stortingets tilslutning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at fra Stortinget fattet sitt vedtak i 1999 til i dag, er utviklingen i tempoet i behandlingen av asylsaker og andre utlendingssaker blitt forverret. Saksbehandlingstiden for nesten alle saker er forlenget, og i mange saker betyr dette at saksbehandlingen tar uakseptabel lang tid. Selv om det etter flertallets mening er riktig å prioritere arbeidstillatelse og asylsaker, kan det ikke aksepteres at man får årelang venting i kurante saker vedrørende familiegjenforening eller besøksvisum for familie.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil vise til at det ikke har vært noen negativ utvikling i tempoet i behandlingen av asylsaker, da asylsakene nå blir prioritert i UDI. Dette har ført til en forgang i behandling av asylsakene, noe disse medlemmer er positive til. Disse medlemmer viser til Årsrapport 2000 fra UDI hvor det står følgende:

"Som følge av betydelige omstillinger, overtakelse av nye oppgaver, sterkere prioriteringer av asylsaker og generelt manglende samsvar mellom arbeidsoppgaver og ressurser, hadde UDI i 2000 en negativ utvikling når det gjelder saksbehandlingstider for alle andre sakstyper enn asyl."

Disse medlemmer mener at prioriteringsvalget av ulike sakstyper må vurderes fortløpende, da den uheldige konsekvensen av å prioritere asylsaker er lange restanser i forhold til andre saker.

Komiteen viser til at det har vært en politisk utvikling mens Stortinget har hatt meldingen til behandling, som har medført at statsråden har varslet nye tiltak som ikke er nevnt i meldingen. Komiteen viser til at statsråd Sylvia Brustad 13. februar 2001 orienterte komiteen om situasjonen knyttet til etableringen av et nasjonalt transittmottak og de administrative rutinene i UDI. Orienteringen er tatt inn i meldingen som trykt vedlegg. Orienteringen kom på bakgrunn av oppslag som hadde vært i media og at tidligere informasjon gitt til Stortinget hadde vist seg å være feil.

Komiteen vil vise til at statsrådens i sin redegjørelse for kommunalkomiteen 13. februar 2001 konstaterte at Stortinget hadde fått feil opplysning om oppstarttidspunktet. Statsråden sa seg lei for at Stortinget ikke hadde fått den nøyaktige informasjonen, noe komiteen da sluttet seg til.

Statsråd Brustad uttalte følgende:

"På bakgrunn av senere tids spørsmål og avisoppslag har jeg foretatt en grundig gjennomgang av saken. Departementet fikk ulike signaler om når transittmotaket kunne settes i drift. I mitt svar på spørsmålene fra Høyres stortingsgruppe ble det dessverre ikke tatt hensyn til opplysninger i rammeavtalen mellom UDI og Luftfartsverket, som tilsa oppstart senest i 3. kvartal 2001. Stortinget burde fått informasjon i denne saken med de opplysninger som departementet faktisk hadde på dette tidspunktet."

Komiteens flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at St.meld. nr. 17 (2000-2001) i liten grad berører konkrete tiltak for å få gjort noe med saksbehandlingssituasjonen i UDI, og mener dette er en svakhet med meldingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil understreke at meldingen berører konkrete tiltak for behandling av saker og er således uenig i merkningen fra flertallet ovenfor.

Disse medlemmer vil peke på at meldingen ble fremlagt primo desember 2000 og at det dermed var praktisk umulig å behandle de konkrete forslagene fra UDI fra 29. november 2000 i selve meldingen. Disse medlemmer vil imidlertid understreke at statsråden tok fatt i forslagene fra UDI så raskt som mulig.

Komiteen konstaterer at statsråden i sin orientering til komiteen slår fast at hun vil få foretatt en konsulentgjennomgang av UDI, som skal se på rutiner for økonomistyring, organiseringen av og effektiviteten i saksbehandlingen. Komiteens kjennskap til UDIs administrative rutiner tilsier at det er behov for en slik gjennomgang. Samtidig vil komiteen understreke at en slik gjennomgang ikke må medføre at man ikke gjennomfører endringstiltak som kan forbedre og korte ned saksbehandlingstiden i mellomtiden.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, ber om at Regjeringen sørger for at konsulentgjennomgangen blant annet tar for seg effektiviteten i organisasjonen, informasjon til søkere og allmennheten, og evaluerer systemet med land-/regionorganiseringen og vurderer denne mot andre lands organisering av arbeidet.

Komiteen vil peke på at det nylig i regi av Statskonsult er foretatt en gjennomgang av saksbehandlingsskjeden fra flyktingenes ankomst til etablering i kommunene. I denne påpekes det at det uten regelverksendringer er mulig å effektivisere og korte ned på saksbehandlingstiden, gjennom omorganiseringer og tilførsel av ressurser.

Komiteen viser til statsråd Sylvia Brustads svar av 27. mars 2001 på spørsmål 4 fra saksordfører hvor det gis en opplysning om oppfølgingen av de anbefalte endringstiltakene i Statskonsults rapport.

Komiteens flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at oppfølgingstakten ikke er i samsvar med den alvorlige situasjonen utlendingsadministrasjonen er inne i. Dette understreker behovet for et sterkere press for å gjennomføre endringer raskt som kan få saksbehandlingstiden i utlendingsaker ned.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil vise til at meldingen ikke berører endringer i utlendingsregelverket og saksbehandlingen. UDI fremmet selv 29. november 2000 en utfyllende liste over forslag til regelverksendringer som vil kunne lette arbeidsbyrden, og derfor gi raskere saksbehandling. Disse forslagene har nå statsråden fulgt opp gjennom de regelverksendringer som ble varslet 15. februar og 21. mars 2001.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at asylpolitikken bør strammes inn slik at tilstrømmingen av asylsøkere avtar, noe som gjør at det etter hvert blir færre asylsøknader og dermed raskere saksbehandling.

Komiteen mener endringer i regelverket både på asylområdet, men også på andre utlendingssaksområder som UDI i dag forvalter, vil være et av de viktigste tiltakene for å få saksbehandlingstiden ned. Komiteen har konstatert at statsråden i pressemelding 15. februar 2001 varsler både kortsiktige regelverksendringer og en full gjennomgang av utlendingsloven. Komiteen er enig i at det er behov for å modernisere utlendingsloven etter at Norge er blitt et mer flerkulturelt samfunn, med flere innbyggere med permanent opphold i Norge og med tette familiære kontakter til andre land. Dette medfører økt sakstilgang for UDI.

Komiteen viser til at det gjennom komiteens høringer med ulike organisasjoner også er tatt opp en rekke forhold knyttet til praktiseringen av asylinstituttet kontra opphold på humanitært grunnlag. Og det faktum at internasjonale sammenligninger viser at Norge har færre asylsøkere som får opphold og status som flyktninger, men har flere begrunnet i humanitære for-

hold. Dette er forhold som etter komiteens mening må gjennomgås i forbindelse med gjennomgangen av utlendingsloven.

Komiteens flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at på enkelte områder som kjønnsbasert og religiøs forfølgelse, er det behov for en raskere gjennomgang av norsk og internasjonal erfaring og om retningslinjene dekker beskyttelsesbehovet. Flertallet viser til omtalen under pkt. 3.2.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at gjennomgangen av retningslinjer og erfaring hva angår kjønnsbasert forfølgelse og religiøs forfølgelse, naturlig inngår i den helhetlige gjennomgangen av utlendingslovgivningen som allerede er varslet.

Komiteen vil likevel understreke at det er viktig å ha et høyt tempo og et klart fokus på kortsiktige avlastningstiltak, som får ned saksbehandlingstiden. Det er uverdigg og uakseptabelt at saksbehandlingstiden er så lang.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, konstaterer at de kortsiktige tiltakene som ble fremlagt på pressekonferansen til kommunal- og regionalministeren og arbeids- og administrasjonsministeren 21. mars 2001 var knyttet opp til forenklinger vedrørende arbeidsinnvandringen.

Flertallet viser til at blant de tiltakene som ble lansert den 21. mars 2001 er tiltak som vil gjøre det lettere å få familiemedlemmer til Norge mens familie-gjenforeningssakene blir behandlet. Videre at man kan få midlertidig arbeidstillatelse før endelig bosetting er avklart. Flertallet synes det er positivt med en mykere tilnærming, og er enige om at dette også skal gjelde gamle saker. For personer som i dag har fått innreisetillatelse for familie til Norge, men ikke fått endelig avklart oppholdstillatelse, kan det oppstå en rekke problemer knyttet til rettigheter for barn og utenlandsk ektefelle (skole, legebehandling, barnetrygd, midlertidig arbeidstillatelse, språkkurs etc). Flertallet forutsetter at gamle og nye saker behandles likt i forhold til å få innreise mens saksbehandling pågår.

Komiteen vil understreke at avlastningstiltakene ikke må medføre at man ikke får saksbehandlingstiden ned på de ordinære og varige tillatelsene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, vil peke på at kommunalkomiteen ble informert ved stats-

råd Brustads redegjørelse i komiteen 13. februar 2001, samt at Stortinget gjennom svar på interpellasjon 28. februar og i spontanspørretimen 28. mars 2001 ble informert om at statsråden ville sette i gang en gjennomgang av UDI, herunder økonomistyring og effektivisering av saksbehandlingen. Statsråden presiserte at hun ville engasjere et eksternt konsulentfirma for gjennomgangen av UDI. Samtidig ble det informert om at den varslede gjennomgangen ville kunne foreligge i løpet av sommeren eller tidlig på høsten 2001. At komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti til tross for dette likevel krever det umulige, nemlig en gjennomgang som skal presenteres i Revidert nasjonalbudsjett 2001 nå i vårsesjonen, er etter flertallets vurdering helt uforståelig og urimelig.

Flertallet mener ytterligere tiltak må sees i sammenheng med gjennomgangen/evalueringen som nå skal være ferdig 1. august 2001, men ber statsråden i Revidert nasjonalbudsjett 2001 gi en orientering om bl.a. hvilke strakstiltak som er nødvendig før utredningen og statsbudsjettet legges fram.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at som et ledd i å få saksbehandlingstiden ned, må en kartlegge både ressursbehov og effektiviseringstiltak for å ta unna det etterslep av saker som ligger både i UDI og Utlendingsnemnda, samt få saksbehandlingstiden for nye saker ned på den tid som er målsetningen. Målet må være å få utlendingsbyråkratiet til å fungere innen 2002.

Disse medlemmer forutsetter at Regjeringen i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2001 legger frem en gjennomgang av de tiltak som er iverksatt for å få UDI til å fungere, samt en tidsplan for videre arbeid med langsiktige endringer av UDI, strakstiltak for å avvikle restanser, prioriteringsprinsipper mellom saker, andre kortsiktige avhjelpingstiltak, og en gjennomgang av ressursbehov for å få dette til.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang av UDI i tråd med flertallets merknader, som skal skape et grunnlag for å få en fungerende utlendingsadministrasjon hvor målsettingen om kortere saksbehandlingstid kan oppnås, og hvor restansene er nedbygget innen 1. januar 2002."

Disse medlemmer konstaterer at meldingen i liten grad svarer på Stortingets ønsker om å få fjernet flaskehalser i asylbehandlingen, men at en rekke enkeltstående elementer i kommunalministerens håndtering, som følge av mediefokus på UDI og saksbehandlingstiden i utlendingssaker, har dannet et grunnlag for tiltak som kan gi bedre resultater.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet forutsetter at ytterligere tiltak sees i sammenheng med gjennomgangen/evalueringen som skal være ferdig 1. august 2001.

Komiteen vil vise til at antallet asylsøkere har økt betraktelig de siste årene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil påpeke at Fremskrittspartiet har stått for en alternativ asyl- og flyktningpolitikk som hadde resultert i at nye og drastiske tiltak ikke hadde vært nødvendig. Gjennom Fremskrittspartiets politikk ville flyktningstrømmen blitt redusert, samtidig som man ville fått en bedre fungerende utlendingsadministrasjon, bedre mottak og en god integreringspolitikk, slik at de som får opphold kan bli selvhjulpne individer i det norske samfunnet så fort som mulig.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at mens flere enn noen sinne er tvunget til å forlate sine hjem og søke beskyttelse i andre land, ser det ut til at viljen i vestlige land til å ta imot flyktninger og asylsøkere blir stadig mindre. Det er mellom 35-40 millioner flyktninger eller internt fordrevne mennesker på flukt i verden. Dette er blant de største menneskelige tragediene verdenssamfunnet står overfor, og som Norge må ta sitt medansvar for.

Disse medlemmer vil påpeke at Norge gir få asylsøkere flyktningstatus i henhold til FN-konvensjonen av 1951. Dette kan gi et uheldig signal til befolkningen om at få har et reelt behov for beskyttelse. Det faktum at mange får opphold på humanitært grunnlag gir inntrykk av at Norge har en liberal og raus praksis. Dette er ikke riktig. Tvert imot framstår norsk flyktningpolitikk som streng og restriktiv.

Disse medlemmer vil hevde at asyl- og flyktningbestemmelsene må håndteres med en betydelig sikkerhetsmargin og etter et prinsipp om at det er bedre å hjelpe en person for mye enn en for lite.

Disse medlemmer vil understreke at det er asylsøkerens beskyttelsesbehov som skal tillegges vekt i asylvurderingene og uttak av kvoteflyktninger, ikke deres arbeidskapasitet og deres kompetanse.

Disse medlemmer vil støtte at det er behov for raske reaksjoner for å utvise personer som åpenbart ikke har asylgrunn og som har kriminelle hensikter.

Disse medlemmer vil hevde at det er behov for en gjennomgang av utlendingslovens bestemmelser og tilhørende forskrifter med sikte på å ta inn i loven elementer som gir grunnlag for flyktningstatus, slik som kjønnsrelatert forfølgelse, tilhørighet til særlig sosial (etnisk) gruppe, barn som sosial gruppe, krigsflyktninger, internt fordrevne og forfølgelse fra ikke-statlige aktører. Dette vil sikre likebehandling og forutsigbarhet og bidrar til å få en nødvendig politisk avklaring av

viktige prinsipielle avveininger som nå er lagt til Utlendingsnemnda.

I tillegg er det behov for å få innarbeidet Flyktningkonvensjonen av 1951 med tilhørende protokoller fra 1967 i norsk rett.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen ved gjennomgangen av utlendingsloven, fremme nødvendige endringsforslag slik at FNs flyktningkonvensjon av 1951 blir innarbeidet i norsk lov."

Flertallet viser til St.meld. nr. 21 (1999-2000) Handlingsplan for menneskerettigheter og Ot.prp. nr. 3 (1998-1999) Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett, samt behandlingen av disse sakene i Stortinget. Her blir det sagt at de mest sentrale, globale menneskerettskonvensjonene om tortur, kvinner, barn og rasediskriminering skal innarbeides i norsk lov.

Flertallet vil påpeke at skal en lykkes bedre i arbeidet for flyktninger og asylsøkere enn i dag, er det avhengig av endringer innenfor all generell politikk. Det norske samfunnet kommer til å være mer mangfoldig og flerkulturelt i framtida. All politikk må ha dette som et positivt utgangspunkt og legge til rette for respekt og inkludering av minoriteter i samfunn og sosialt fellesskap. Holdninger, verdisyn og normer er ulike. Dette stiller store krav til toleranse og åpenhet, både fra majoritet og minoritet.

Flertallet understreker at det norske samfunn bygger på respekt for menneskerettighetene og demokratiske prinsipper. Dette er helt grunnleggende verdier og premisser for all politikk. Alle som bor i Norge, uavhengig av hva slags bakgrunn de har, skal ha like rettigheter, plikter og muligheter i alle deler av samfunnet og til å bruke sine ressurser. I praksis betyr dette at ulike individ og grupper trenger ulike tiltak og rammebetingelser for å kunne nytte og fylle sine retter og plikter fullt ut. En politikk for likestilling må derfor ha et stort spekter av virkemidler for å oppnå reell likeverdighet.

Flertallet vil slå fast at prinsippene om likestilling mellom kjønnene og prinsippet om ikke-diskriminering er en viktig del av vårt verdigrunnlag. Disse verdiene er ikke kultur- eller religionsrelativistiske. Dette verdigrunnlaget er en helt nødvendig forutsetning for et likeverdig samfunn og for å kunne lykkes i arbeidet med å ivareta interessene til minoriteter.

I tillegg til en bedre og mer inkluderende politikk for flyktninger og asylsøkere, er det et stort behov for å få et helhetlig lovverk mot rasisme. Både arbeidsledighet, problemer på boligmarkedet, sosiale konflikter og segregering kan ha sin rot i diskriminering.

Flertallet vil vise til at regjeringen Bondevik nedsatte et utvalg for å utrede ny lov om etnisk diskriminering.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil peke på at visumkrav i praksis kan gjøre det nærmest umulig å kunne reise fram til Norges grense på lovlig måte. Det er ikke ulovlig å ta seg inn i andre land uten visum eller innreisedokumenter så lenge hensikten er å søke asyl, men visumkrav gjør det langt vanskeligere å reise lovlig og retten til å søke asyl blir dermed undergravd. Dette åpner opp et marked for menneskesmugling og kriminalitet.

Disse medlemmer mener det er behov for lovlige måter å komme til Norge på ved for eksempel å vurdere å gi asylsøkere rett til å søke asyl på flere norske utenriksstasjoner, såkalt eksterritorial asylprosedure. Disse medlemmer ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av ulike modeller for hvordan asylsøkere kan få lovlige reisedokumenter.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er i likhet med UNHCR enig i at i de fleste tilfeller er det mest hensiktsmessig å gi flyktninger beskyttelse så nær hjemlandet som mulig. Dersom dette ikke er mulig, må land utenfor regionen stille opp. I spesielle situasjoner kan det være behov for å bruke kollektiv beskyttelse. Dette er situasjoner der en stor gruppe flyktninger tar seg inn over grensa til et naboland, for eksempel dersom flere tusen russere flyktet til Finnmark. Kollektiv beskyttelse gir flyktningene et svakere vern og færre rettigheter, og myndighetene større handlefrihet på bekostning av flyktningens rettsstilling. Flyktninger som har fått kollektiv beskyttelse må ha rett til en grundig og individuell behandling av asylsøknad på linje med andre.

Disse medlemmer vil påpeke nødvendigheten av at Regjeringen strammer inn sin praksis på dette området, og at midlertidig kollektiv beskyttelse ikke må bli brukt i situasjoner den ikke er beregnet på. En innstramming i dette instituttet må henge sammen med en mindre restriktiv asylpolitikk. I de situasjoner der det er reell grunn til å bruke kollektiv beskyttelse, mener disse medlemmer at flyktningene som utgangspunkt må forlate landet når det ikke lenger foreligger noe beskyttelsesbehov. Tilbakesendelse skal skje etter en plan og i samarbeid med tilbakevendingslandet og i samråd med UNHCR.

2. INTERNASJONALE FORHOLD

2.1 Sammendrag

Meldinga peiker på at det er forfølging på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i ei spesiell

sosial gruppe eller politisk oppfatning, som gjer at menneske flyktar frå heimlandet sitt. Andre årsaker kan vere væpna konflikt, ustabilitet eller fattigdom. Flyktningssituasjonar er internasjonale fenomen. Enkeltland kan ikkje aleine finne fullgode løysingar. Forpliktande internasjonalt samarbeid og internasjonal samordning er heilt nødvendig for å møte dei utfordringane flyktningstraumane representerer. I utforminga av norsk flyktningpolitikk er derfor arbeidet i dei sentrale mellomstatlege samarbeidsfora av stor verdi. Det internasjonale samarbeidet har òg ført til samordna tiltak og harmonisert praksis. Regjeringa ser positivt på at mange land tek eit felles ansvar for å førebyggje og finne løysingar på flyktningsspørsmål.

Kapittel 3 i meldinga gir ein kort omtale av konvensjonar og avtalar som regulerer asyl- og flyktningsspørsmål og som Noreg har ratifisert. Den viktigaste internasjonale avtalen som er utforma for å sikre dei behov for vern som flyktningar har, er FN's flyktningkonvensjon frå 1951. Noreg tek del i ei rekkje internasjonale fora for samarbeid. Samarbeidet med Høgkommissæren for flyktningar står heilt sentralt. I tillegg er det nordiske og det europeiske samarbeidet viktig. Mellom anna gir det kunnskap om dei erfaringar som andre land har gjort, samstundes som det kan medverke til betre løysingar i vårt eige land.

Innanfor Den europeiske unionen har det fram til Amsterdamtraktaten tok til å gjelde i 1999 i liten grad vore utvikla ein felles politikk og eit felles regelverk om asyl- og flyktningpolitikken. Då Amsterdamtraktaten tok til å gjelde, blei asyl- og flyktningpolitikken integrert i og underlagt det regelverket som gjeld for fellesskapet, og at det ikkje lenger dreier seg om eit tradisjonelt mellomstatleg samarbeid. Dette gjeld òg føresegnene i Schengenkonvensjonen og Dublinkonvensjonen.

Noreg har inngått ein samarbeidsavtale med EU som knyter oss til dei delane av EU-samarbeidet som bygger på regelverket i Schengenkonvensjonen.

Det blir rekna som ein føresetnad for norsk deltaking i Schengensamarbeidet at Noreg har knyta seg til reglane i Dublinkonvensjonen gjennom ein avtale med EU før Noreg kjem med i det operative samarbeidet, venteleg frå og med mars 2001.

Det nordiske samarbeidet om flyktning- og asylspørsmål skjer i hovudsak i Nordisk samrådsgruppe på høgt nivå for flyktningsspørsmål (NSHF). NSHF drøftar aktuelle asyl- og flyktningsspørsmål og har som formål å leggje grunnlaget for utvikling av fellesnordiske holdningar og ordningar på området.

I kapittel 3 er det òg gitt ein kort omtale av hovudtrekka i asyl- og flyktningpolitikken i Danmark og Sverige. I tillegg blir det gitt ein presentasjon av politikken i Nederland, som står overfor langt større utfordringar enn Noreg når det gjeld talet på asylsøkjjarar, og USA, der frivillige organisasjonar spelar ei heilt sentral rolle i flyktningarbeidet.

2.2 Merknader fra komiteen

Komiteen viser til at asylinstituttet og behandlingen av personer på flukt er gitt et internasjonalt rammeverk gjennom en rekke konvensjoner og avtaler med andre land. Konvensjonene gir rett til å søke asyl og kriterier for å gi flyktningsstatus. Komiteen vil understreke at ingen av de konvensjonene Norge har sluttet seg til hindrer oss i å ha utvidete regler for hvem som bør få beskyttelse eller opphold av humanitære grunner.

Komiteen vil også understreke at det er viktig med et internasjonalt samarbeid for å forhindre at asylinstituttet blir misbrukt, særlig organiserte kriminelle, av grupper som ikke har et beskyttelsesbehov. Manglende internasjonalt samarbeid for å få avslørt kriminelle eller redusert mengden helt grunnløse søknader, vil over tid undergrave den allmenne oppslutningen også om hjelpen til de som faktisk trenger beskyttelse. Komiteen mener derfor Regjeringen fortsatt bør arbeide for utstrakt internasjonalt samarbeid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, viser til det arbeidet som gjøres når det gjelder å håndtere de ca. 8 000 personer som fikk innvilget midlertidig kollektiv beskyttelse på grunn av krigen i Kosovo. Helt siden Norge evakuerte flyktninger fra Kosovo våren 1999, har det vært en forutsetning at de skulle tilbake når forholdene var trygge. I overkant av halvparten av de ca. 8 000 personene som fikk kollektiv beskyttelse, har nå returnert.

Flertallet viser til at det instituttet som omfatter kollektiv midlertidig beskyttelse må håndteres ut fra disse premissene, særlig fordi vi senere kan måtte stille opp ved situasjoner som den i Kosovo. Derfor mener flertallet at Regjeringens håndtering av disse sakene er riktig, både ved det økonomiske opplegget for hver enkelt, at alle kan få søke og bli vurdert enkeltvis ved asylsøknad.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at Fremskrittspartiet var imot å ta imot et stort antall flyktninger fra Kosovo idet det ble foreslått å benytte de samme penger til etablering av eller finansiering av flyktingleire i nabolandene. Når Regjeringen og flertallet mottok rundt 8 000 flyktninger til Norge var det under et klart løfte til det norske folk om at disse skulle returnere når krigen var over, og disse medlemmer tar det som en selvfølge at slik retur blir gjennomført raskest mulig og avsluttet før sommeren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, vil bl.a. understreke hvor viktig etableringen av Eurodac er for å kunne praktisere første-asylsøkerland prinsippet, og gi et hurtig avslag til personer som ikke har rett til å få sin sak behandlet i Norge.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti viser til merknader fra Kristelig Folkepartis fraksjon i Innst. S. nr. 136 (2000-2001).

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg at EUs råd har vedtatt å opprette et sentralt fingeravtrykksregister, Eurodac, og at Regjeringen vil legge fram en odelstingsproposisjon for å sikre et tilstrekkelig lovgrunnlag for å kunne ta del i Eurodacsamarbeidet. Regjeringen vil vurdere om det vil være behov for å gi særlige regler i utlendingsloven for behandling av personopplysninger som følger av tilknytningen til Eurodac. Disse medlemmer mener en burde avvente hvilke lovendringer som ville bli foreslått og hvilke konsekvenser disse vil få for personvernet, før en sluttet seg til Dublinregelverket. Under behandlingen av saken fremmet Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet forslag om å fastsette som et prinsipp for praktisering av Dublinregelverket, at asylsøkere ikke skal sendes tilbake til land med en asylpraksis som er vesentlig mer restriktiv enn Norges.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke viktigheten av at Norges innsats både bilateralt og gjennom internasjonalt samarbeid også må rettes mot årsakene til krig og konflikt. Fattigdom, korrupsjon og maktmisbruk må bekjempes. Det må satses langt mer på konfliktforebyggende tiltak, forsoning og metoder for beskyttelse av menneskerettighetene. Norge må stille krav til myndighetene i konfliktrammede land om ikke å hevde suverenitetsprinsippet for å hindre hjelp og beskyttelse av internt fordrevne flyktninger.

Disse medlemmer vil påpeke at mellom 20 og 25 millioner mennesker er internt fordrevne på flukt innen eget land. De omfattes ikke av FN-konvensjonen fordi de ikke har krysset en internasjonal grense. Det finnes ikke et eget FN-organ som har ansvar for denne gruppen. Norge har gjennom sitt sete i FNs sikkerhetsråd et særlig ansvar for å ta opp og å være pådriver i forhold til internasjonalt arbeid for å fremme retningslinjer for beskyttelse av internt fordrevne flyktninger.

Disse medlemmer vil imidlertid vise til de retningslinjer som FN har vedtatt for IDP (Internal Displaced People).

Disse retningslinjene skal bidra til å beskytte og bistå internflyktninger i deres vanskelige situasjon, uten at de er legalt bindende. Disse medlemmer ber Regjeringen om å arbeide aktivt for å styrke oppslutningen om retningslinjene og sikre oppfølgingen av dem i praksis. Disse medlemmer mener at dette arbeidet må støttes gjennom økt bistand.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener Norge også må arbeide internasjonalt for byrdefordeling som prinsipp, slik at alle

land tar medansvar for flyktningenes situasjon. I den forbindelse er det aktuelt å opprette et fond i regi av FN som kan støtte land som tar imot mange flyktninger.

Disse medlemmer viser til merknad under pkt. 1.2. I løpet av de 10 siste år har ca. 84 000 av verdens 40 millioner flyktninger kommet til Norge, og bare ca. 2 080 har fått innvilget asyl. Ca. 45 000 har fått opphold på humanitært grunnlag. FNs høykommissær for flyktninger har flere ganger kritisert Norges strenge fortolkning av Flyktningkonvensjonen og at norsk praksis ikke er i samsvar med UNHCRs anbefalinger, senest i forbindelse med utsending av kosovoalbanske flyktninger før de har fått sin anke behandlet. Disse medlemmer vil hevde at det faktum at flere land fører en streng og lukket politikk, gjør at menneskesmugling og annen kriminalitet knyttet til flyktningstrømmen øker. Disse medlemmer vil påpeke at dette perspektivet må med som en viktig premisse for det internasjonale samarbeidet for å stanse organisert kriminalitet.

Norske myndigheter må motarbeide et "stengt" Europa, hvor strengeste praksis blir førende for alle land. Disse medlemmer tilhørte det mindretall som gikk imot Schengenavtalen i Stortinget den 9. juni 1997 og imot at Norge skulle ratifisere den nye institusjonelle avtalen med EU, etter at Schengensamarbeidet var blitt integrert i EU, jf. Innst. S. nr. 147 (1998-1999). Begrunnelsen var redusert handlefrihet i asyl- og flyktningpolitikken og fare for svekket personvern og rettsikkerhet.

Selv om det i utgangspunktet er norsk asylpolitikk som vil gjelde ved behandling av asylsøknader i Norge, vil det bli vanskelig å unngå at de institusjonelle løsninger og prosedyrer som er nedfelt i avtalen vil føre til en sterkere harmonisering av asylpolitikken innenfor Schengenområdet. For Norge vil det i så fall innebære en mer restriktiv asylpolitikk. Disse medlemmer viser til at Dublinkonvensjonens siktemål bl.a. er å motvirke at asylsøknader som blir fremmet i flere medlemsstater må behandles av mer enn én statsmyndigheter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil påpeke at flyktningkonvensjonen ble til i en periode preget av en helt annen verdenssituasjon enn den vi har i dag. Den ble laget i etterhånd av andre verdenskrig basert på den krigens erfaringer og det normale var at land som var angrepet flyktet til land i nærområdene med det for øye å vende tilbake etter at krigen var over.

Nå da den vedtatte flyktningkonvensjon misbrukes til asylinnvandring, er det et åpenbart behov for å få reforhandlet og fornyet flyktningkonvensjonen. Dagens situasjon er annerledes enn den var etter annen verdenskrig, en periode som var preget av idealisme som et resultat av de grufulle hendelser som var begått.

I stor grad er Flyktningkonvensjonen basert på Verdenserklæringen om menneskerettigheter, som kom i 1948. Denne er ikke juridisk bindende, men det er

flyktningkonvensjonen, som Norge i likhet med de fleste andre vestlige land har gitt sin tilslutning til.

Disse medlemmer mener at det i dag med andre ord helt andre kriterier som burde legges til grunn for en flyktningkonvensjon, da målgruppen for nettopp Flyktningkonvensjonen har endret seg dramatisk. Svært mye har forandret seg etter annen verdenskrig. Bare siden 1950 har verdens befolkning fordoblet seg. I store deler av verden er det en økende ubalanse mellom ressurser, levestandard og befolkningsmengde, noe som gir grunnlag for fattigdom, ressursknapphet og folkevandringer. Dette har medført i praksis en meget betydelig asylinnvandring til vestlige land hvor Flyktningkonvensjonen misbrukes til innvandring og flukt fra nød, dårlig levestandard og vanskelige livsvilkår som er noe helt annet enn det som var grunnen til vedtakelsen av Flyktningkonvensjonen. Presset fra afrikanske og asiatiske land for innvandring og også innsmugling til de vestlige land er enorm. Det er begrenset hvor mange mennesker vestlige land kan absorbere uten at velstanden blir redusert og velferdsordningene truet.

Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at i Norge er det bare noen få asylsøkere som tilfredsstiller kriteriene for å få asyl eller beskyttelse, mens et stort antall får såkalt opphold på humanitært grunnlag etter å ha søkt om asyl etter konvensjonen eller opphold gjennom trenering av saksbehandlingen eller langvarig opphold i kirkeasyl.

Disse medlemmer konstaterer at dagens flyktningkonvensjon blir misbrukt og den åpner for asylinnvandring.

Disse medlemmer mener på bakgrunn av dette at tiden for lengst er inne for en reforhandling av FNs flyktningkonvensjon med det formål å tilpasse Flyktningkonvensjonen til dagens internasjonale virkelighet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen arbeide for at man i FN starter arbeidet med en revisjon og fornying av Flyktningkonvensjonen."

3. ASYLSAKSBEHANDLING

3.1 Sammendrag

FNs flyktningkonvensjon av 1951 er grunnlaget for behandlingen av personar som ber om vern som flyktninger i Noreg. Utlendingslova av 1988 regulerer mellom anna kven som har krav på vern mot forfølgning i Noreg. Lova nyttar flyktningkonvensjonen sin definisjon av kven som er flyktning, og gir flyktningar rett til asyl i landet. Alle som søker asyl i Noreg har krav på å få søknaden behandla, med mindre dei alt har ein asylsøknad til behandling i eit anna land eller kunne ha søkt asyl i andre land før dei kom til Noreg. Det er UDI som gjer vedtak i første instans, medan Justis- og poli-

tidepartementet avgjer klagesakene. Frå 1. januar 2001 vil klagesakene bli behandla av den nye Utlendingsnemnda.

Asylsakene blir behandla i samsvar med dei prinsippa som elles er vanlege i forvaltninga. Det inneber at søkjarar som får avslag i første instans (UDI), kan påklage vedtaket. Søkjarar som får avslag, har òg høve til å bringe saka inn for domstolane. Utover desse generelle prinsippa står rettstryggleiken sentralt når asylsakene skal behandlast.

I meldinga blir det vist til at den situasjonen vi har hatt dei siste åra, med lange ventetider på behandling av asylsøknader, har i hovudsak samband med ein auke i talet på asylsøkjjarar, ettersom i politiet sitt arbeid med å gjennomføre asyLintervju og manglande kapasitet i Utlendingsdirektoratet (UDI). Det er fleire årsaker til at saksbehandlingstida er lang. Asylsakene er ofte innfløyte, og krev samansette vurderingar. Identiteten og reiseruta til asylsøkjaren kan vere uklar. Det tek ofte lang tid å undersøkje slike saker, mellom anna fordi ein må hente inn opplysningar frå andre land før ein kan gjere vedtak.

Det er heller ikkje mogleg å vite på førehand kor mange som kjem til å søkje asyl i Noreg. Slik rutinane for løyvingar over statsbudsjettet er lagde opp i dag, tek det noko tid frå ein eventuell auke i talet på asylsøkjjarar, til det blir gitt ekstra løyving. Deretter må ein lyse ut stillingar og gi personalet ei forsvarleg opplæring. Samla sett fører dette til at det kan gå opp til eitt år før bemanninga er auka i tråd med tilstrøyminga av asylsøkjjarar. I ein situasjon der det kjem mange asylsøkjjarar, fører det til at styresmaktene blir liggjande etter i behandlinga av søknadene.

Ei anna viktig årsak til den lange saksbehandlingstida er at mange asylsøkjjarar som får endeleg avslag, ikkje reiser frå landet frivillig. I staden prøver mange å få gjort om det endelege vedtaket i håp om å få opphald på humanitært grunnlag, til dømes fordi dei har vore her lenge. Det fører til mykje unødig ressursbruk, idet den tida som skulle gått med til å behandle nye saker, må nyttast til å arbeide med saker som er avgjort. I tillegg er det eit problem at enkelte land nektar eller er lite villige til å ta imot egne borgarar som ikkje sjølve vil reise heim, jf. St.meld. nr. 6 (2000-2001) Om utlendingssaker - tilbakemeldingar til Stortinget, der dette spørsmålet er drøfta nærmare.

I år er det gjort større endringar på asylsaksfeltet. UDI har det siste året tilsett langt fleire saksbehandlarar. I tillegg er direktoratet no omorganisert slik at arbeidet med asylsaker blir prioritert. Det er mellom anna oppretta egne organisatoriske einingar for behandling av asylsaker. Meininga er at desse asyleiningane raskt skal kunne få tilført personale frå andre saksområde når det er behov for det.

1. juli 2000 overtok UDI ansvaret frå politiet for å intervju asylsøkjjarar om deira motiv for å søkje asyl. Endringa vil medverke til auka rettstryggleik, mellom anna fordi saksbehandlarar i UDI har god kjennskap til situasjonen i asylsøkjaren sitt heimland, og fordi same

person intervjuar og innstiller til vedtak i saka. Regjeringa reknar med at den nye ordninga òg vil medverke til kortare saksbehandlingstid fordi saka i større grad blir behandla av ein instans. I tillegg fyller asylsøkjjarar no ut ei eigenerklæring så raskt som mogleg etter at dei har kome til landet. Erklæringa skal skrivast på deira eige morsmål, og søkjaren skal med egne ord gjere greie for kvifor dei søker asyl og korleis dei kom seg til Noreg. Det er eit mål at kvinnelege asylsøkjjarar i størst mogleg grad skal intervjuast av kvinnelege saksbehandlarar, og viss mogleg med kvinneleg tolk. Vidare skal det haldast ein samtale med barn som kjem i lag med foreldra sine, med mindre det er klart unødvendig eller foreldra set seg i mot det.

Frå 1. juli 2000 er det òg innført nye rutinar som skal sikre ei hurtigbehandling av visse typar asylsaker. Dette gjeld til dømes saker der asylsøkjjar kjem frå bestemte land og søknaden er klart grunnlaus. Saker til kriminelle asylsøkjjarar skal òg prioriterast i alle ledd så langt det er mogleg og forsvarleg. Regjeringa har vidare endra retningslinjene for å behandle oppmodingar om å gjere om eit vedtak. Slike oppmodingar blir berre behandla dersom særskilde vilkår er oppfylte.

Målet med omlegginga av klagehandsaminga ved oppretting av Utlendingsnemnda, er først og fremst å styrkje rettstryggleiken til asylsøkjjarar og å auke tilliten til saksbehandlinga. Utlendingsnemnda blir eit domstolliknande og uavhengig klageorgan. Asylsøkjjarar som klagar på vedtak frå UDI om avslag på søknaden, skal derfor som hovudregel få møte personleg for ei nemnd før endeleg vedtak blir gjort.

Regjeringa vil:

- Setje nye mål for behandlinga av asylsaker, jf. St.prp. nr. 1 (2000-2001). Med dei nye måla skal UDI gjere vedtak innan 5 veker i asylsaker der det ikkje er nødvendig med tilleggsinformasjon. Utlendingsnemnda skal gjere vedtak i slike saker innan 16 veker. Instansane får lengre tid på seg i saker der det er nødvendig med tilleggsinformasjon.
- Prioritere behandlinga av asylsaker framfor andre saker på utlendingfeltet.
- Ha fokus på kjønnsbasert forfølgjing.
- Leggje til rette for at barn som kjem i følge med foreldre som søker om asyl, også kan bli intervjuast.
- Føre vidare samarbeidet med andre land i høve til dei land som nektar å ta imot egne borgarar som blir sende heim med tvang.
- Evaluere verksemda til Utlendingsnemnda.
- Føre vidare det breie, internasjonale engasjementet på asyl- og flyktningområdet for å sikre norske interesser og ein god asyl- og flyktningpolitikk.

3.2 Merknader fra komiteen

3.2.1 Raskere og mer effektiv saksbehandling

Komiteen viser til sine generelle merknader hvor det klart understrekes at den viktigste utfordringen vi i

dag har er å få opp tempoet i behandlingen av asylsakerne. Hurtigere tempo betyr at de som har rett på asyl raskere får det og raskere kommer i gang med et ordinært liv. Raskere saksbehandling kan også bety en reduksjon i antallet personer som innvilges opphold på humanitært grunnlag fordi den lange saksbehandlingstiden i seg selv er sykkeliggjørende og gjør det vanskeligere, f.eks. for barn, å returnere til sitt opprinnelige hjemland. Dessuten er det viktig med et høyere tempo i behandlingen for å skille ut de som åpenbart ikke har grunnlag for å søke asyl og de som kommer til Norge med andre hensikter, f.eks. kriminelle.

Komiteen viser til at Regjeringen har fulgt opp de ønsker Stortinget tidligere har gitt uttrykk for om å etablere ordninger med hurtigbehandling av asylsøknader fra enkelte land hvor man anser menneskerettighetssituasjonen for å være tilfredsstillende og hvor grunnleggende rettssikkerhetsgarantier blir ivaretatt. Komiteen er enig i at helt åpenbart grunnløse søknader fra slike land bør behandles raskt. Komiteen viser også til at det legges opp til hurtig behandling av søkere som er anmeldt, siktet eller dømt for straffbare forhold. Komiteen er enig i dette, og understreker at dette gjelder forhold utført i Norge, som beskrevet i statsrådets oppklarende svar til saksordfører.

Komiteen vil understreke at det er viktig for den allmenne tilslutningen til asylpolitikken at man er handlekraftig mot kriminell aktivitet i alle ledd av mottaks- og saksbehandlingsskjeden. Ikke minst viktig er det at politiet etterforsker sakene, slik at publikum anmelder saker og det blir et grunnlag for å sette i gang hurtigbehandling av asylsøknadene til de anmeldte.

Komiteen vil påpeke at prinsippene om rettssikkerhet må ivaretas i behandlingen av alle sakene. Komiteen vil understreke at det er hensynet til den som søker asyl som er viktigste grunn til å få ned saksbehandlingstiden.

Komiteen vil vise til at det er gjort flere større organisatoriske endringer i behandlingen av asylsaker de senere årene. Overføringen av intervjuansvaret for asylsøkere til UDI, ansvarsoverføringen til Kommunal- og regionaldepartementet og etableringen av Utlendingsnemnda har medført at personer må trenes for nye oppgaver og etableres i nye strukturer. I den forbindelse er det ikke unaturlig at ting bruker litt tid til å falle på plass. Samtidig har man både i tilknytning til intervjuene og ankesakene hatt store restanser i saker som har gitt et dårlig utgangspunkt ved etableringen.

Komiteen er enig i Regjeringens målsetting om saksbehandlingstid, slik det legges frem i stortingsmeldingen.

Komiteen vil understreke behovet for å få behandlet restansene raskt slik at man kommer inn i en mer normal situasjon. Komiteen vil understreke at Stortinget har bevilget de midler ulike regjeringer har bedt om.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti forutsetter at Regjeringen

frem til Revidert nasjonalbudsjett kartlegger ressursbehovet for å få redusert den akkumulerte saksmengden, og fremmer forslag om ressurser og en handlingsplan for effektivisering som er avpasset målsetningen om å redusere saksbehandlingstiden drastisk, både i asylsaker og andre utlendingssaker.

Målsetningen må være å ha en utlendingsforvaltning som fungerer tilfredsstillende i 2002. For øvrig viser disse medlemmer til sine merknader om å forenkle regelverket i utlendingssaker under pkt. 1.2.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at statsråden har tatt fatt i situasjonen i UDI og at statsråden allerede har foretatt viktige grep for effektivisering og forbedring. Statsråden har varslet at gjennomgangen av UDI vil være ferdig 1. august 2001, og disse medlemmer mener det av hensyn til kvaliteten på gjennomgangen er riktig å avvete rapporten og ikke stille krav til rapportering allerede i Revidert nasjonalbudsjett 2001. Disse medlemmer vil peke på at det eneste en oppnår ved å forsere gjennomgangen er dårligere kvalitet.

Disse medlemmer vil vise til at det er enormt stor pågang hos UDI, særlig på telefonen med opptil 3 000 telefoner daglig. Det er naturlig at søkere vil vite hvor saken står og at det pures. Disse medlemmer er klar over at UDI som følge av dette oppfattes som utilgjengelig på tross av at rundt 20 årsverk går med på å besvare telefonhenvendelser fra søkerne.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil peke på at det er et stort problem at det er vanskelig å komme i kontakt med saksbehandlerne i UDI. Informasjonen er i svært mange tilfeller meget begrenset og mange sitter igjen med en opplevelse av at det er umulig å få informasjon om sin sak. Disse medlemmer vil videre peke på at det er meget uheldig at UDI etter hvert er blitt allment kjent for sin lange saksbehandlingstid. Disse medlemmer er enig i at UDI har hatt en meget stor utfordring ved at antall flyktninger og asylsøkere har økt meget de siste årene. Disse medlemmer mener allikevel at det er uakseptabelt at også kurante visumsøknader og familieegjenforeningssaker skal ta opptil over ett år. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at UDI organiseres slik at alle saker som kan behandles raskt, får en rask behandling.

Disse medlemmer vil peke på at det er viktig at UDI tar hensyn til land- og kulturkompetanse som finnes utenfor UDIs system. Disse medlemmer vil vise til at det er viktig at når informasjon fra UDIs offisielle kilder står i strid med den informasjonen som frivillige og humanitære organisasjoner har, må UDI ta hensyn til og vurdere all informasjon som de mottar i en sak. Det er viktig at man har gode kontrollrutiner, men man må også passe på at kontrollene ikke får en

slik dimensjon at effektiv saksbehandling ikke er mulig.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til endringene som har funnet sted ved overføring av avhør til UDI og etablering av Utlendingsnemnda. Disse medlemmer stemte imot disse endringene. Disse medlemmer mener at Stortinget må forelegges årlige rapporter med oppsummering av vedtak, slik at det gis innsyn i arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil hevde at det er stort behov for raskt å få i gang arbeidet med å se på Utlendingsnemndas rettsanvendelse. Dette er nødvendig for å se om praksis endres, om praksis er i tråd med FN's prinsipper i flyktningekonvensjonen og om det er samsvar mellom rettsanvendelsen og politisk oppfatning av hvordan asyl og flyktningepolitikken skal være. Mye taler for å justere praksis slik at asylsøkere med et reelt beskyttelsesbehov normalt bør anerkjennes som konvensjonsflyktninger og gis asyl etter utlendingslovens kap. 3.

Disse medlemmer vil også be Regjeringen sørge for at Utlendingsnemndas praksis offentliggjøres i anonymisert form, slik at utenforstående kan følge med på utviklingen innen et så viktig felt for menneskerettigheter og forvaltningsrett i Norge.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil påpeke at en rask saksbehandling ikke er et politisk omstridt tema.

Disse medlemmer mener at det må settes inn store ressurser i behandlingen av utlendingssaker for å få en rask saksbehandling. Dette er svært viktig bl.a. fordi lang saksbehandlingstid fører til mange innvilgelser til mennesker som aldri skulle hatt oppholdstillatelse i Norge. En rask saksbehandling vil virke avskrekkende på asylsøkere med dårlig begrunnede asylsøknader.

Disse medlemmer registrerer at mange saker bare fortsetter i systemet med et utall omgjøringsbegjæringer etter at endelig vedtak er truffet, og at sakene i svært mange tilfeller ikke stopper før oppholdstillatelse er innvilget og vil som følge av dette be Regjeringen gjennomføre en innstramming i adgangen til å fremme omgjøringsbegjæringer.

Disse medlemmer vil for øvrig vise til flere indikatorer som viser at antallet innvilgede oppholdstillatelser i asylsaker øker sterkt når saksmengden er stor. Dette er etter disse medlemmers syn svært alvorlig, og et ansvar som departementet må se seg bevisst å kontrollere. Det må være klart at når enkelte potensielle asylsøkere kjenner til denne angivelige bristen i systemet, vil sjansen for at Norge får økt antall asylsøknader øke drastisk, noe som igjen fører til en videre økning i søknader. Norge befinner seg på dette feltet for tiden i en negativ spiral, som ble skapt av sen-

trumsregjeringen, og som den nåværende regjeringen bringer videre.

3.2.2 Gjennomgang av utlendingsloven

Komiteen vil understreke at en raskere asylbehandling i utgangspunktet vil virke forebyggende, nettopp mot asylsøkere med klart ubegrunnede asylsøknader. Komiteen viser til at utlendingsloven av 1988 bruker flyktningkonvensjonens definisjon av hvem som er flyktning og gir flyktninger rett til asyl i landet. Komiteen vil likevel understreke at det har vært en utvikling i tolkningen av hvem som defineres som flyktning og hvem som skal beskyttes, både gjennom det norske regelverket og i internasjonal tenkning. De to vesentligste generelle åpningene for nye tolkninger i flyktningkonvensjonen og dermed utlendingsloven, er begrepene medlemskap i en spesiell sosial gruppe og om forfølgeren er andre enn landets myndigheter. Komiteen viser bl.a. til at det økte fokuset på kjønnsbasert forfølgelse, både i Norge og i andre land, dels skyldes nye FN-konvensjoner og at vold mot kvinner i en rekke land synes å øke. Komiteen viser til at det har vært en dialog mellom Høykommissæren for flyktninger og norske myndigheter om det antallet som får asyl eller status som flyktning i forhold til konvensjonen. Tilsynelatende viser tallene at Norge gir færre av asylsøkerne opphold på asyl og flere opphold av humanitære grunner. Komiteen viser til at denne dialogen resulterte i en gjennomgang av praktiseringen av flyktningkonvensjonen som ledet til nye asylkriterier 13. januar 1998. Komiteen viser til svar fra statsråden på spørsmål 15 fra saksordfører av 27. mars 2001 hvor det bl.a. skrives:

"I den første fasen av arbeidet som ledet frem til retningslinjene av 1998, var det et samarbeid mellom UDI og Justisdepartementet om identifisering av aktuelle tema for nærmere belysning. I den neste fasen ble vurderinger gjort på bakgrunn av generelle erfaringer fra avgjørelser av enkeltsaker, inkludert saker avgjort av norske domstoler. Det ble ikke foretatt en systematisk gjennomgang av enkeltsaker, selv om et stort antall saker ble brukt som eksempler for å belyse praksis og tidligere standpunkt. Denne metoden ble valgt fordi hovedformålet med gjennomgangen var å lage retningslinjer for fremtidig asylvurdering. Gjennomgangen av den norske praktiseringen av flyktningkonvensjonen ble, slik jeg forstår det, foretatt på ledelsesnivå i Justisdepartementet."

Komiteen viser til at statsråden har varslet en gjennomgang av hele utlendingsloven. Komiteen mener det i en slik gjennomgang også bør foretas en evaluering av grensegangen mellom bruk av flyktningstatus og å gi personer opphold på humanitært grunnlag, og den praktiske oppfølgingen av de nye asylretningslinjene fra 1998. Spesielt gjelder dette personer som får opphold på humanitært grunnlag på grunn av det som kan kalles en flyktninglignende situasjon, eller hvor behovet for beskyttelse har vært det dominerende.

Komiteen viser til at det i dag ikke er adgang til å utstede kortvarige "nødpass" for flyktninger som er bosatt i Norge og som har mistet eller blitt frastjålet sine identifikasjonspapirer. Slike uhell kan skje alle, og skape store praktiske problemer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, vil peke på det kan være problematisk å gi en rett til utstedelse av nye midlertidige reisedokumenter ved tap av de ordinære dokumentene.

Problemet ligger i lang saksbehandlingstid, og det bør vurderes å delegere denne oppgaven til politiet. Dokumentene er verdifulle, så faren for misbruk må fortsatt vurderes nøye.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det bør etableres regler som gir mulighet for å utstede reisedokument med kort varighet for å løse slike problemer.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen lage et regelverk for at politiet kan utstede reisedokument med begrenset varighet for personer med opphold i Norge som har tapt sine ordinære reise-/identitetsdokument."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at i andre land, bl.a. Sverige og Danmark, opereres det med tre kategorier flyktninger, f.eks. kommisjonsflyktning og de facto-flyktning og flyktning med rett til opphold på humanitært grunnlag. Flertallet mener det bør vurderes om det bør innføres en mellomkategori for personer som har beskyttelsesbehov, men som etter en streng vurdering ikke faller innenfor konvensjonsdefinisjon. Et annet alternativ kan være at en i en ny utlendingslov gjør lovens kriterier klarere og at også flyktninglignende situasjoner omfattes.

Flertallet ser det som naturlig at man som et grunnlag for et slikt lovarbeid også etablerer en uavhengig gjennomgang av enkeltsaker som belyser hvordan utlendingsforvaltningen praktiserer lovverket - spesielt med fokus på hvem som får flyktningstatus og hvem som får opphold på humanitært grunnlag, men primært begrunnet i utlendingslovens § 15 første ledd (personer som åpenbart trenger beskyttelse). Det kan i denne sammenheng også være grunnlag for å se på informasjonsinnhenting til UDI for å sikre at den blir best mulig.

Flertallet ber Regjeringen sikre at det som grunnlag for revisjonen av utlendingsloven blir foretatt en uavhengig gjennomgang av utlendingsforvaltningens praktisering av lovverket med særlig fokus på grensdragningen mellom kriterier for asyl og opphold på humanitært grunnlag.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke at dokumentasjon er vanskelig også når det gjelder forfølgelse på grunn av religiøs tro. Slik forfølgelse vil oftest ikke komme fra landets myndigheter, men fra fanatiske grupper. Forfølgelsene blir ikke mindre reelle av den grunn. Disse medlemmer ber om at departementet gjennomgår retningslinjene og dokumentasjonskravene i forhold til religiøs forfølgelse og kommer tilbake til Stortinget med dette.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil vise til at statistisk materiale viser at asylprosenten i Norge er svært lav i forhold til land det er naturlig å sammenligne seg med. Dette tyder på en særlig streng utøvelse av skjønn med hensyn til innvilgelse av politisk asyl. Disse medlemmer vil vise til at Norge er forpliktet i henhold til internasjonale konvensjoner. Det er viktig at vi ikke har en utøvelse av skjønn som er i strid med disse konvensjonene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at utlendingsloven gir asylsøkere/flyktninger langt flere rettigheter enn det FNs flyktningkonvensjon tilsier og at derfor fullt mulig for Norge å foreta en vesentlig innstramming uten å komme i konflikt med internasjonale forpliktelser. Disse medlemmer viser til sitt forslag om å pålegge Regjeringen å ta et initiativ for å få påbegynt en reforhandling av FNs flyktningkonvensjon slik at den blir tilpasset dagens internasjonale situasjon med en voldsom asylinnvandring til de vestlige land samt innsmugling av mennesker til de samme land.

Disse medlemmer vil for øvrig nevne at i Danmark er det ikke anledning til å påklage avslag på klart grunnløse asylsøknader, noe som disse medlemmer mener også bør innføres i Norge. Disse medlemmer mener i tillegg at klager på klart grunnløse asylsøknader ikke må gis oppsettende virkning, således at søkeren sendes ut av landet så snart asylsøknaden er avslått av UDI. Disse medlemmer vil påpeke at dette skjer i enkelte tilfeller i dag og at denne ordning bør utvides.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide retningslinjer for asylsøknader slik at klart grunnløse søknader ikke kan ankes."

Disse medlemmer ønsker at det innføres en ordning hvor asylsøkere, flyktninger og personer som får opphold på humanitært grunnlag må underskrive på at de forplikter seg til å overholde norske lover og regler også dersom disse er i strid med egne religiøse bestemmelser eller skikker fra hjemlandet, samt at de vil avholde seg fra ulovlige demonstrasjoner og skadeverk i Norge som retter seg mot forholdene i deres hjem-

land. Brudd på forpliktelser medfører automatisk utvisning.

På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innføre en ordning hvor asylsøkere, flyktninger og personer som får opphold på humanitært grunnlag må underskrive på at de forplikter seg til å overholde norske lover og regler også dersom disse er i strid med egne religiøse bestemmelser eller skikker fra hjemlandet, samt at de vil avholde seg fra ulovlige demonstrasjoner og skadeverk i Norge som retter seg mot forholdene i deres hjemland. Brudd på forpliktelsene medfører automatisk utvisning."

Disse medlemmer mener at det også må opprettes lukkede mottak hvor asylsøkere som blir tatt for naskeri/butikktyveri/uakseptabel adferd kan plasseres til søknaden er behandlet. Asylsøkere fra land som det ikke kan forventes at søknader vil bli innvilget som for eksempel land fra det tidligere Sovjetunionen kan også etter en vurdering plasseres i lukkede mottak. Disse medlemmer mener at dette vil gi et signal til de som søker asyl i Norge med plan om vinningskriminalitet fra opphold i mottak i søknadsbehandlingstiden om at de bør avstå fra å forsøke seg. Plassering i lukkede mottak vil være til fordel for flertallet av asylsøkere, som ikke er kriminelle. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til oppslag i nyhetene om personer fra tidligere østblokkland som systematisk benytter asylsøknadstiden til kriminell virksomhet.

På bagrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide ordninger som plasserer asylsøkere med uakseptabel atferd i egne lukkede mottak."

Disse medlemmer vil igjen understreke at asylsøkere som begår kriminelle handlinger mens de er i Norge automatisk bør få sine søknader avslått.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Asylsøknader fra personer som begår kriminelle handlinger i Norge mens de venter på behandlingen av sin søknad avslås."

I dag er det slik at botiden for statsborgerskap løper fra det tidspunkt det er søkt om asyl i landet.

Disse medlemmer mener at botiden for å søke om norsk statsborgerskap først bør løpe fra det tidspunkt en asylsøker har fått innvilget sin søknad eller er gitt opphold på humanitært grunnlag.

På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at botiden for å oppnå norsk statsborgerskap først løper fra det tidspunkt en person er gitt opphold."

Disse medlemmer har registrert at det over en lengre periode har vært problemer for norske myndigheter å avgjøre den reelle familietilknytningen mellom personer som søker om familiegjenforening. Det finnes allerede i Norge mange eksempler på personer som søker om familiegjenforening og som hevder at de er i nær familie, men som på et senere tidspunkt avsløres å ikke være det. I dag brukes altfor store ressurser på å undersøke den reelle familietilknytningen i slike saker, og i mange tilfeller er det umulig å finne noen som helst form for bevis. Disse medlemmer er derfor av den oppfatning av at det trengs andre metoder for å kartlegge den reelle familietilknytningen mellom søkerne. DNA-testing av de som søker om familiegjenforening bør etter disse medlemmers syn bli benyttet som standardprosedyre i slike saker, da det gir et raskt resultat som er 100 pst. sikkert. Dette vil både være positivt for søker og for myndighet, da en rask avklaring bør være ønskelig fra begge sider.

På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide retningslinjer slik at DNA-testing blir benyttet som standardprosedyre i familiegjenforeningsaker slik at man kan kontrollere søkerens opplysninger på en rask og kostnadseffektiv måte"

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener det er uhensiktsmessig og fordyrende å kreve DNA-testing i alle saker om familiegjenforening, men mener det bør brukes når myndighetene er i tvil om slektskapet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at regelverket for familiegjenforening bør innstrammes slik at det ikke innvilges familiegjenforening for flyktninger som er gitt asyl før etter 36 måneder og ikke for personer med opphold på humanitært grunnlag. Det er også oppfatningen til disse medlemmer at det ikke bør være noen automatikk i at familiegjenforening automatisk skal bety at slik gjenforening skal eller bør skje i Norge. Det er fullt mulig for en person med for eksempel pakistansk bakgrunn å få familiegjenforening i Pakistan. Det må også påpekes at personer som får opphold på humanitært grunnlag har full anledning og mulighet for å gjennomføre familiegjenforening i hjemlandet og særlig for de mange som også besøker sitt hjemland på ferie. På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen endre regelverket for familiegjenforening slik at det ikke innvilges familiegjenforening for flyktninger som er gitt asyl før etter 36 måneder og ikke for personer som gis opphold på et annet grunnlag."

Disse medlemmer mener også at man bør begrense antall flyktninger og personer som får opphold på humanitært grunnlag til 1 000 pr. år og viser i denne sammenheng til at Norge ikke er forpliktet til å gi opphold på humanitært grunnlag. Det er således fullt mulig å henvise mange personer som ikke er reelle flyktninger til å søke opphold i flyktningleire som organiseres og administreres av FNs høykommissær for flyktninger slik at det unngås at personer med dårlig grunnlag for flyktningestatus sniker i køen i forhold til kvoteflyktninger fra slike flyktningleire. På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide et forslag som begrenser antall flyktninger og personer som får opphold på humanitært grunnlag til 1 000 personer pr. år."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at personer som søker asyl i Norge skal få sine søknader behandlet i forhold til sitt behov for beskyttelse etter utlendingslovens regler og internasjonale konvensjoner. Hvis disse i søknadstiden gjøre noe som bryter mot norsk lov skal saken deres hurtig behandles etter gjeldende kriterier. Hvis de har et beskyttelsesbehov etter konvensjonen og utlendingslovens definisjon er det et klart brudd på deres menneskerettigheter automatisk å sende dem tilbake til hjemlandet. Fremskrittspartiet forslag vil kunne medføre at en person som blir dømt for tyveri i Norge, eller som demonstrerer ulovlig, blir henrettet som en konsekvens av dette hvis personen returneres til noen av verdens verste regimer. Er en asylsøker en reell flyktning skal vedkommende få beskyttelse, men selvfølgelig sone straff i Norge for eventuelle brudd på norsk lovgivning.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader under pkt. 1.2 om behov for en gjennomgang av utlendingslovens bestemmelser og tilhørende forskrifter med sikte på å ta inn i loven elementer som gir grunnlag for flyktningstatus, slik som kjønnsrelatert forfølgelse, tilhørighet til særlig sosial (etnisk) gruppe, barn som sosial gruppe, krigsflyktninger, internt fordrevne og forfølgelse fra ikke-statlige aktører.

Disse medlemmer viser til at statsløse flyktninger kan bli værende svært lenge i Norge, uten at de har mulighet til å returnere. Det er behov for å få satt tidsfrister for hvor lenge en slik midlertidighet skal vare. Disse medlemmer ber Regjeringen fremme forslag om slike tidsfrister.

Disse medlemmer vil påpeke behovet for å få en avklaring på hvordan myndighetene skal håndtere kirkeasyl, spesielt med hensyn til barn. Barn over 3 år skal ikke være i kirkeasyl. Nå er det ifølge svar til

komiteen av 9. februar 2001 opp til Utlendingsdirektoratet, og i tilfelle klage til Utlendingsnemnda, å vurdere om det faktum at foreldre har gått i kirkeasyl, skal påvirke behandlingen av selvstendige asylsøknader fra barna. Dette er et tema som bør avklares politisk.

Disse medlemmer mener at revisjonen av utlendingsloven må skje senest i løpet av 2002.

3.2.3 *Kjønnsbasert forfølgelse og bedre beskyttelse av kvinner*

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil vise til at kjønnsbasert forfølgelse i dag faller inn under begrepet medlemskap i en spesiell sosial gruppe, og at det etter en individuell vurdering kan innvilges asyl. Etter at reglene i 1998 ble endret synes det likevel som om få har fått opphold basert på kjønnsbasert forfølgelse.

Flertallet viser til at de spørsmål en her står overfor er spørsmål som også vurderes i en rekke andre land, bl.a. i forhold til vurderingen av om hjemlandets myndigheter kan beskytte effektivt en skilt kvinne fra hevn fra sin tidligere manns familie. Flertallet er enig med Regjeringen i at det er viktig å sette fokus på temaet kjønnsbasert forfølgelse, og vil understreke at det er viktig å skape et godt grunnlag for de vurderinger utlendingsmyndighetene skal foreta i de enkelte tilfellene de møter. Det er derfor et behov for å gjennomgå retningslinjene og dokumentasjonskravene i forhold til kjønnsbasert forfølgelse.

Flertallet viser til den utførlige korrespondansen mellom statsråden og ulike komitémedlemmer som er knyttet til spørsmålet om kjønnsrelatert forfølgelse. Korrespondansen er innlagt i vedlegg til innstillingen. Flertallet viser til at statsråden i svar 26. mars 2001 til saksordfører skriver:

"Etter min mening gir imidlertid dagens regelverk beskyttelse til personer som risikerer kjønnsbasert forfølgelse. Det kan likevel være aktuelt å vurdere om det er behov for å lov- eller forskriftsfeste gjeldende rett på dette området."

Flertallet mener det er behov for en gjennomgang av beskyttelsesregelverket for personer som rammes av kjønnsbasert forfølgelse. Flertallet mener dette temaet, herunder norsk og internasjonal praksis, dagens retningslinjer og hva som bør forskrifts- og lovreguleres bør utredes og legges frem for Stortinget på egnet måte. Flertallet vil understreke at dette haster.

Flertallet fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang av regelverket for å beskytte mot kjønnsbasert forfølgelse. Gjennomgangen bør inkludere en gjennomgang av norsk og internasjonal praksis, samt utviklingen i denne, dagens retningslinjer og vurdering av behov for endringer både av praksis, forskrifter og lov. Gjennomgangen bør legges frem for Stortinget på egnet måte."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil understreke viktigheten av at det ikke foregår forskjellsbehandling av kvinner og menn i asylsaker. Kvinners begrunnelser for å søke asyl må vektlegges like tungt som menns begrunnelser. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at kvinner som opplever kjønnsbasert forfølgelse, får innvilget asyl. Disse medlemmer vil videre understreke viktigheten av at man ved utøvelse av skjønn i disse sakene tar i betraktning at dette, som f.eks. mishandling, er temaer som det i mange land ikke snakkes åpent om, og at de kan oppleves meget vanskelige å berette åpent om i asylsøkerintervju.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti påpeker at på tross av at det er gjort endringer i regelverket, slik at innvandrerkvinner som er utsatt for vold i ekteskapet ikke skulle risikere utvisning dersom de ble skilt, har dette ikke løst problemet. Det er behov for å gi kvinner selvstendig rett til opphold i Norge ved skilsmisse dersom bruddet skyldes vold eller trusler om vold. Det faktum at myndigheter i mange land ikke er villige til å gi kvinner beskyttelse mot slik vold, er like alvorlig som andre forhold som faller inn under bestemmelsene.

Disse medlemmer vil vise til forslag i Dokument nr. 8:67 (2000-2001) forslag fra stortingsrepresentant Odd Einar Dørum som tar opp disse forhold. Disse medlemmer støtter intensjonen i forslaget med hensyn til behov for endringer i lover, forskrifter og praksis. Disse medlemmer vil vise til at Regjeringen i brev av 26. mars 2001 til komiteen skriver at den inntil en totalgjennomgang av gjeldende lovverk er gjennomført, i mellomtiden vil ta initiativ til nødvendige endringer i lov og/eller forskrift for å gjøre loven og forskriftene klarere. Dette er nødvendig. Intensjonen i lovverket og Regjeringens uttalte holdning til saken ser ut til å være god, men i praksis utvises fremdeles kvinner som skulle komme inn under bestemmelsen og bli gitt asyl. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme forslag om at Regjeringen stiller effektivisering av vedtak basert på bestemmelsen om oppholdstillatelse for kvinner etter samlivsbrudd og de som hevder at de har vært utsatt for kjønnsbasert forfølgelse i bero inntil ny vurdering av søknadene er gjennomført.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen om å stille i bero effektivisering av vedtak basert på bestemmelsen om oppholdstillatelse for kvinner etter samlivsbrudd og de som hevder at de har vært utsatt for kjønnsbasert forfølgelse, inntil ny vurdering av søknadene er gjennomført."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er imot å utvide flyktningbegrepet utover FNs flyktningkonvensjon og vil gå imot at kjønnsba-

sert forfølgelse innad i et land skal innføres som grunnlag for å gi beskyttelse. I flere land vil det etter vestlig tenkning kunne hevdes at det gjennomføres systematisk kjønnsbasert forfølgelse, og det er også de som hevder at skikk og bruk i mange fundamentalistiske muslimske land som styres etter Sharialovene også baseres på forfølgelse og undertrykking av kvinner, altså kjønnsbasert forfølgelse. Hvis forfølgelse fra en familie som følge av en familiekonflikt skal åpne for oppholdstillatelse, vil det være en vesentlig utvidelse av utlendingsloven som disse medlemmer vil gå imot. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen avstå fra å fremme forslag som utvider asylretten til også å omfatte såkalt kjønnsbasert forfølgelse da slikt er normalt i land som styres etter de muslimske Sharialovene, samtidig som det åpner for en betydelig asylinnvandring i og med at påstander om forfølgelse innad i en familie eller i samfunnet generelt er umulig å motbevise."

4. MOTTAK

4.1 Sammendrag

Statlege mottak er eit mellombels butilbod for personar som søker asyl i Noreg. Tilbodet gjeld frå ein slik søknad er presentert og til vedkomande er busett i ein kommune, eller til ein har freista å effektivere eit eventuelt endeleg avslag på søknad om asyl. Tilbodet skal vere nøkternt, men forsvarleg. I tillegg til innkvartering får bebuarar i mottak økonomiske ytingar til livsopphald, og dei skal ha tilbod om nødvendige tenester. Dei skal òg ha norskopplæring med samfunnskunnskap og følgje eit eige informasjonsprogram i regi av mottaket. Det er eit mål at bebuarane skal ta aktivt del i drifta av mottaket, med unntak av leiaroppgåver.

Dei som ønskjer det, kan bu privat, til dømes hos venner og familie, men får då ikkje utbetalt økonomisk stønad frå staten, og vil heller ikkje få stønad frå kommunane etter sosialtenestelova, ettersom dei alt har eit tilbod i statleg mottak.

Mottakssystemet er i dag inndelt i to typar av mottak: transittmottak og ordinære mottak. Personar som søker asyl, blir - etter at søknaden er registrert av politiet - transporterte til eit transittmottak, der dei bur til dei er intervjuet av UDI og har vore igjennom ei helseundersøking.

Pr. 30. september 2000 var det ni transittmottak i Noreg, med til saman over 1 000 plassar. På same tid var det 119 ordinære mottak. På same måten som for ordinære mottak vil talet på transittmottak variere etter behovet. Dei ordinære mottaka er i dag plasserte over heile landet, med ei overvekt av mottak i Nord-Noreg. Hovudtyngda av mottaka har mellom 50 og 150 plassar, men det finst òg døme på mottak med opptil 400 plassar. I dei fleste ordinære mottaka er det lagt opp til at bebuarane sjølve lagar sin eigen mat, men somme mottak har kantiner.

UDI driv ikkje sjølv dei statlege mottaka, men gjer avtalar om drift med kommunar, organisasjonar og private aktørar. Ved utgangen av 1999 blei om lag 60 pst. av mottaka drivne av private driftsoperatørar. I underkant av 30 pst. av mottaka blei drivne av kommunar, medan resten blei drivne av humanitære organisasjonar. Direktoratet kan inngå drifts- og leigeavtalar som varer i maksimalt seks år, og med ein maksimal frist for å seie opp avtalane på seks månader. Det vanlege er at direktoratet inngår avtalar med tre månaders frist for å seie opp avtalen. Det er fastsett økonomiske ramar for avtalar om drift av mottak.

UDI kan i tillegg til faste plassar inngå avtalar om plassar som berre blir betalte for dersom dei er i bruk. Minimum 20 pst. av plassane ved eit mottak skal vere slike plassar. I ekstraordinære situasjonar, når det må etablerast mottaksplassar raskt, kan direktoratet opprette mottak med forenkla drift. UDI kan òg inngå avtalar om opptil 500 beredskaps plassar som skal kunne takast i bruk på kort varsel.

Mottakssystemet har vore i stadig utvikling dei siste ti åra. Det er bygt opp og ned fleire gonger, med tilsvarende variasjon i talet på plassar. Talet på, og samansetjinga av bebuarar har òg endra seg, spesielt når det gjeld barn. Systemet er basert på prinsippet om effektiv ressursbruk, noko som inneber at talet på plassar skal følgje talet på asylsøkjjarar. Det har vore vellykka i den forstand at det ikkje har ført til unødig ressursbruk. Samstundes har det fått konsekvensar for kontinuiteten, både når det gjeld kompetansen til driftsoperatørane og vertskommunane, og kvaliteten på tilbodet til bebuarane.

Det som i størst grad har prega mottakssystemet dei siste åra er likevel dei lange opphalda til bebuarane. Bustandarden og tilbodet, som er tilpassa opphald på opp til eit år, er ikkje like godt eigna for dei som har fått lengre opphald enn det. Det gjeld særleg dei økonomiske ytingane og aktivitetstilbodet.

Det varierer mykje korleis driftsoperatør vel å drive mottaka, spesielt når det gjeld bemanning. Det er òg stor variasjon i tilbodet om aktivitetar ved dei ulike mottaka. Kvardagen til nokre bebuarar er prega av lediggang og lite aktivitetar, medan andre bebuarar er i full jobb eller i skolegang. Tenestetilbodet utanfor mottaket kunne generelt vore betre, særleg når det gjeld helse. Dei som har psykiske problem får ikkje alltid den hjelpa dei treng. I tillegg har det vist seg at nokre bebuarar som har behov for medisinar, ikkje har råd til det.

Hovudårsakene til at mange har fått lange opphald i mottak, er dei lange saksbehandlingstidene, og problema med busetjing i kommunane. Forsking viser at bebuarane opplever ventinga som verst. Både uvissa om utfallet av asylsøknaden, og at dei deretter eventuelt må vente på å få vite kor dei skal bu i framtida, gjer opphaldet i mottak tungt og vanskeleg. Regjeringa vil derfor prioritere tiltak som reduserer opphaldstida i mottak, jf. forslaga til tiltak under omtalen av asylsaksbehandling og busetjing.

Dersom den totale opphaldstida blir redusert og i tråd med intensjonane, vil truleg problem knytt til økonomi, helse og aktivitetar òg bli redusert. Samstundes er det ein realitet at dagens organisering ikkje passer for alle. Det er derfor behov for å vurdere bruk av alternative løysingar.

Regjeringa vil:

- Prioritere tiltak som legg til rette for raskare saksbehandling og raskare busetjing i ein kommune for dei som får løyve om opphald i landet, jf. tiltaka under omtalen av asylsaksbehandling og busetjing i kommunane.
- Føre vidare dagens ordning med statlege mottak for asylsøkjjarar og flyktningar, men opne for alternative løysingar for personar med særlege behov.
- Systematisere erfaringane med bruk av ulike buformer i samband med mottak, utvide bruken av desentraliserte mottak og setje i gang eit avgrensa prøveprosjekt med ulike alternativ for eiga busetjing.
- Utarbeide tydelegare mål for drifta og tilbodet i mottak, og forbetre og vidareutvikle tilsynet med mottaka, spesielt når det gjeld oppvekstvilkåra for barn og ungdom.
- Framleis plassere mottak over heile landet, men under føresetnad av at mottaka ligg slik til at bebuarane kan delta i eit levande lokalmiljø.
- Vurdere korleis tilbodet i mottak kan bli meir heilskapleg både med tanke på å førebu til grunnleggjande kvalifisering og ei god busetjing, eller med tanke på å førebu ei eventuell tilbakevending til heimlandet.
- Leggje til rette for at det blir etablert kvinnegrupper ved alle mottak.
- Leggje til rette for at barn i mottak i alderen fire til og med fem år kan få eit tilbod om halvdagsplass i barnehage.
- Føre vidare ordninga med foreldrerettleing.
- Vurdere korleis dei bebuarane som har behov for det, kan få dekka utgifter knytt til helse.
- Leggje fram nye retningslinjer for helsetenestetilbod til asylsøkjjarar og flyktningar.
- Styrkje dei regionale psykososiale teama for flyktningar med kvalifisert personell som kan gi rettledning til kommunar som har mottak eller busett flyktningar.
- Vurdere korleis ein kan betre handteringa av smittsame sjukdomar blant bebuarar i mottak og sikre god informasjonsflyt mellom helsetenestene i transittkommunen, mottakskommunen og busetjingskommunen.
- Vurdere om ein skal gi bebuarane eit tilbod om opplæring i engelsk.
- Leggje til rette for at asylsøkjjarar med kompetanse som den norske arbeidsmarknaden har bruk for, og som raskt kan mobiliserast, skal kome i arbeid så raskt som mogleg.

4.2 Merknader fra komiteen

Komiteen vil understreke at opphold i flyktningmottak skal gi trygghet, ikke virke passiviserende og gi en god start for integrering av asylsøkere som senere får opphold i Norge. Komiteen er dessverre kjent med at det ikke alle steder er tilfelle. Kvinner og barn i enkelte mottak føler utrygghet, innholdet i mottakstiden blir passiviserende og for lite gjøres for å starte integrering.

Kvaliteten på mottakene er viktigere jo lengre tid asylsøkere må oppholde seg på mottak. Det er etter komiteens mening viktig å gjøre oppholdstiden så kort som mulig. Rask saksbehandling og bosetting gjør at flyktninger raskest mulig får en "normal" situasjon og kan starte ett nytt liv i Norge.

Komiteen er enig med Regjeringen i at det bør vurderes å etablere noen mottak med lengre avtaletid for å sikre en kjernekompetanse. Det er liten grunn til å tro at det ikke også i fremtiden vil komme flyktninger til Norge, og at det vil være et behov for en grunnstruktur av mottak. Komiteen mener det er behov for et sett med kjernemottak som ivaretar en kompetanse på god drift av mottak. Disse bør i oppbyggingsfasen av mottak ha en kunnskapsformidlingsrolle overfor nye operatører og mottaksansatte.

I tillegg er det behov for å ha mottak som er spesialisert og med noe sterkere ressurser til å ta seg av personer med psykiske problemer eller annen atferd som er til stor belastning for andre beboere på mottaket.

Komiteen mener derfor det bør innføres ulike mottak, hvor noen mottak har et regionalt kompetanseansvar, og noen mottak har et spesielt ansvar for personer som krever styrket bemanning eller tilgang på ekspertise.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Fremskrittspartiet, forutsetter at all mottaksdrift legges ut på anbud - så fremt det ikke er helt spesielle flyktningekriser som skal håndteres, og at Regjeringen i budsjettet til høsten kommer tilbake til Stortinget med en skisse på basis av mottaksstruktur og opplegg for en slik todeling. Flertallet vil understreke at anbud ikke bare er viktig for å få lave kostnader knyttet til mottak, men også viktig fordi det krever at UDI klart strukturerer sine krav og forventninger til de som skal drive mottakene, og ikke minst definerer et kvalitetsnivå. Dette vil gi bedre og mer gjennomsluttelige beslutningsprosesser, noe som også vil være en trygghet mot påstander om ulikebehandling og urydige tildelingsrutiner. Flertallet mener innkjøp og andre tjenester bør legges ut på anbud.

Etter komiteens mening er det òg viktig at kriteriene som legges til grunn i en nedbyggingsprosess blir åpne og klare av de samme grunner.

Komiteen er enig i at det må være fokus på kvalitet i mottakene. Kvalitet skal dreie seg om trygghet til de som bor der, mulighet til selvaktivisering, mulighet

til informasjon og kontakt med lokalbefolkning. Komiteen vil understreke at frivillige organisasjoner er en uvurderlig ressurs for å skape bedre kontakter med lokalbefolkning. Dette kan være et viktig supplement til etableringen av kvinnegrupper ved alle mottak, og barne- og ungdomstilbud. Komiteen vil understreke at åpningen for midlertidig arbeidstillatelse har gitt flere flyktninger mulighet til en meningsfylt hverdag utenfor mottakene. Samtidig har det ved enkelte mottak medført at svært mange jobber, samtidig som de ikke betaler for bolig. Komiteen mener at det er en god start på integreringen av flyktninger at flyktninger som er i arbeid kan betale noe for botilbudet på mottaket. Komiteen viser til at statsråden i brev til saksordfører er enig i dette, og at UDI nå har retningslinjer for slik husleiebetaling.

Komiteen viser til at det i en rekke år har vært planlagt bygget et nytt transittmottak nær Gardermoen. Komiteen viser til statsrådets redegjørelse for komiteen av 13. februar 2001 hvor det klart fremgår at planleggingsarbeidet for det nye mottaket starter helt på nytt etter at både Onsrud og Trandum er skrinlagt som alternativer.

Komiteen vil peke på at statsråder fra flere forskjellige regjeringer har hatt ansvar for dette prosjektet over flere år.

Komiteens flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det nå er brukt nesten 30 mill. kroner på transittmottaket, og selv om Onsrud kan selges og vil redusere tapsmidlene noe, så er det et større beløp som vil gjenstå som tapt. Flertallet er kritisk til både prosjektgjennomføringen og ikke minst at man fortsatt må bruke penger gjennom en arkitektkonkurranse etter at man var blitt gjort oppmerksom på kommunens krav om gangvei. Flertallet mener òg at Stortinget på et tidligere tidspunkt burde vært informert om status for prosjektet. Formelt ble Stortinget aldri informert om problemene knyttet til transittmottaketableringen på Onsrud før statsrådets redegjørelse av 13. februar 2001, selv om Stortinget implisitt er blitt gjort kjent med det gjennom svar på skriftlig spørsmål i juni 2000.

Flertallet vil understreke at det i prosessen rundt etableringen av transittmottaket har vært dårlig kommunikasjon fra UDI, både til dagens transittmottaks operatører, Røde Kors og driftsoperatørene på mottaket på Trandum, Flyktningbistand as. Flertallet forutsetter at man i fremtiden samarbeider og informerer bedre.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet har registrert at det har vært reist kritikk mot at UDI har informert for dårlig i forbindelse med opprettelsen av transittmottaket. Kritikken har vært reist både av Røde Kors og fra driftsoperatøren på Trandum, Flyktningbistand as. Disse medlemmer forutset-

ter at man i framtiden samarbeider og informerer bedre.

Komiteen er enig i at de forsøk man har med desentraliserte mottak synes positive. Beboerne bor i vanlige leiligheter. Dette gir bedre bokvalitet, mulighet for kontakt med nærmiljøet blir større, og for barn og familier gir det mindre urolighet knyttet til spente situasjoner. Komiteen er også enig i at det bør etableres forsøk med selvboetting, men forutsetter at dette gjøres innenfor strukturer som enten knytter enkeltpersoner opp mot et mottak eller gjennom å etablere mottakskontaktpunkt som de enkelte selvbosatte faller inn under. Med et økt fokus på avdekking av kvalifisering og språkoplæring knyttet til mottakene, er det en forutsetning at også selvbosatte blir trukket inn i dette.

Komiteen har registrert at helsetilbudet oppfattes som et problem både i forhold til smittespredning og i forhold til kostnader ved medisinsk behandling. Komiteen viser til at Regjeringen i meldingen sier at det skal etableres nye retningslinjer for helsetilbud for asylsøkere og flyktninger, og at man skal vurdere håndteringen av smittsomme sykdommer og informasjonsflyten mellom de kommuner flyktninger oppholder seg i.

Komiteen vil understreke at dette er viktig for å forhindre oppblomstring av sykdommer som er bekjempet i Norge.

Komiteen vil understreke at det er viktig at arbeidet med å avdekke asylsøkeres reelle og formelle kvalifikasjoner starter allerede i mottaket slik at søknader om å få godkjent utdanning, og eventuelle påfyllingsbehov, avklares så raskt som mulig.

Komiteen viser for øvrig til sine merknader under pkt. 5.2.

Komiteen vil peke på at St.meld. nr. 17 (2000-2001) i sterkere grad kunne vektlagt bruker-/beboermedvirkning på mottakene. Intensjonene i alt integreringsarbeid må være at flyktningene skal ta aktivt del i og medansvar for beslutninger som angår dem selv. Mange mottak gjør i dag en god innsats på dette området og Regjeringen må ta initiativ til at beboermedvirkning blir et førende prinsipp og utarbeide kvalitetsmål for dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at selv om antallet asylsøkere varierer fra år til år, er det ingenting i situasjonen i verden som tilsier at behovet for asyl vil minske. Arbeid med både utlendingssakene, inkludering og integrering er ikke et midlertidig og kortsiktig behov, men er en permanent og varig oppgave. Hele statsforvaltningen og offentlig sektor må omstilles i forhold til et flerkulturelt samfunn og til egne seg nødvendig kunnskap og kompetanse.

Disse medlemmer vil vise til Sosialistisk Venstrepartis forslag tidligere om paratkommuner. En ordning med kjernemottak vil kunne fungere på samme måte. Det er svært viktig å arbeide mer langsiktig i for-

hold til organisering for å ta vare på og utvikle kompetanse og erfaring og innarbeide dette i lang- og kortsiktige kommunale planer. Disse medlemmer vil hevde at kvalitet i mottakene må gå foran krav til geografisk spredning.

Det må stilles klare krav til hvem som skal drive mottak, hva slags forutsetninger de bør ha og hva de kan tilby. Det er viktig at mottaksarbeidet blir profesjonalisert og plassert som et viktig ledd i integreringsarbeidet i Norge.

Disse medlemmer vil påpeke at det er viktig at driftsoperatører som har opparbeidet seg en betydelig kompetanse, kunnskap og erfaring får muligheter og mer forutsigbarhet for å ta vare på dette. Disse driftsoperatørene kan gjøre andre operative tjenester i forhold til integreringsarbeidet enn de brukes til i dag. Dette vil avlaste utlendingsforvaltningen og gi muligheter for utlendingsforvaltningen til å bruke mer tid til å forbedre sin kvalitet og effektivitet.

Disse medlemmer er enig i at det kan være behov for spesialiserte mottak, men mener det ikke enkelt kan settes et skille mellom de som "skaper utrygghet" og andre. Dette kan føre til at kriminelle, psykiatriske pasienter og torturofre blir plassert sammen fordi de oppleves truende. Det må være faglige vurderinger og ikke synlig atferd som ligger til grunn for opprettelsen av egne mottak med spesialkompetanse og behovet for egne opplegg tilpasset behovene som bestemmer eventuell ny struktur.

Disse medlemmer vil vise til at SINTEF-rapporten fra 1999 avslørte at mange som bor i mottak opplever ren fattigdom. Rapporten avslører store mangler ved driften. Å bo i mottak beskrives som en stor tilleggsbelastning for mennesker i en vanskelig livssituasjon. Lang ventetid er verst. Rapporten leverer ingen tvil om at forholdene er kritikkverdige og at tiltak må settes inn for å bedre forholdene. Opphold i mottak kan påføre asylsøkere tilleggsproblemer og bidra til å gjøre vellykket tilpassing senere svært vanskelig.

Basisbeløpet beboere i mottak får har ikke vært justert på flere år. De mottar i dag 2 500 kroner pr. person hver måned til alle personlige utgifter. Dette er i snitt 1 000 kroner mindre pr. måned enn sosialhjelpsmottakere. Kommunal- og regionaldepartementet skriver i svar til komiteen av 29. januar 2001 på spørsmål fra Sosialistisk Venstreparti:

"I visse tilfeller fører dette til at beboere ikke har råd til nødvendige helsetjenester og medisiner."

Dette er kritikkverdig og kan ikke fortsette. Både hensynet til den enkelte og behovet for å hindre smittespredning og økt sykkelighet krever ny politikk på dette området. Disse medlemmer mener det er behov for å fjerne egenandelen ved bruk av helsetjenester for de som bor i mottak eller iverksette andre tiltak, slik at nødvendig helsehjelp blir gitt.

Beboere blir også trukket i stønaden dersom de tjener mer enn 500 kroner i løpet av en måned. Dette er demotiverende for de som får mulighet til en liten jobb

og vil gjøre det fristende å arbeide svart. Grensene for friinntekt må heves og grunnlaget for beregning av nivået på inntektssikringen må gås igjennom, slik at den dekker basale behov. Det er naturlig å bruke SIFOs satser som et utgangspunkt for en slik vurdering.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2002 fremme forslag til økt stønad til livsopphold, nødvendig gjennomgang av egenandeler i helsetjenesten og heve grensene for friinntekt for beboere på mottak."

5. BOSETTING I KOMMUNENE

5.1 Sammendrag

I prinsippet kan flyktninger og andre som får opphaldsløyve busette seg kvar dei vil, men i praksis er det slik at staten har ansvaret for å finne fram til kommunar som vil busette flyktningar, og gjere avtalar med dei om dette. Flyktningar som ikkje skaffar seg bustad og arbeid sjølve, eller som treng økonomisk hjelp, må busette seg i den kommunen dei får tilbod om. I praksis er det altså slik at kommunane avgjer kor mange flyktningar som skal busettast. Dette gjeld både overføringsflyktningar og dei som skal busettast frå mottak, medan dei som blir sameinte med familie i Noreg, i alle høve flyttar til den kommunen der familien bur. Dei kommunane som vel å busette flyktningar, får eit eige integreringstilskot dei første fem åra flyktningen bur i kommunen.

Som talet på asylsøklarar og på bebuarar i mottak, har store variasjonar og kjenneteikna talet på flyktningar som er busett i kommunane dei siste ti åra. Situasjonen har likevel aldri vore så vanskeleg som no. Det er behov for å busette om lag 8 000 flyktningar i år 2000, medan kommunane tilbyr seg å ta imot om lag 5 000. Vi har aldri tidlegare vore så langt unna målet om rask busetting, samstundes som så mange flyktningar har måtte vente så lenge på busetting i ein kommune. Behovet til neste år ser ikkje ut til å bli mindre.

Det er òg ei utfordring å nå målet om god busetting. Kombinasjonen av for få plassar i kommunane, og mange flyktningar som må vente i over seks månader på busetting, gjer at ein i mange tilfelle må sjå bort frå kriteria for god busetting for at dei i det heile teke skal bli busette. Det inneber mellom anna at ein del flyktningar blir busette i kommunar der dei i utgangspunktet ikkje ønskjer å bu. Det er ein situasjon som alle taper på. Flyktningane taper mest. I staden for å kome i arbeid, greie seg sjølve og yte noko til samfunnet, må dei vente. Staten taper fordi utgiftene til drift av statlege mottak aukar, og kommunane taper fordi dei til slutt må busette flyktningar som er prega av altfor lange opphald i mottak.

Det er mange årsaker til denne vanskelege situasjonen. Busettinga av flyktningar er i dag organisert slik at kommunane sjølve kan velje både kor mange flykt-

ningar dei vil busette og kven dei vil busette. Ordninga, som er basert på forhandlingar mellom UDI og kvar enkelt kommune, er ressurskrevjande, og det er vanskeleg å seie kor mange busetjingsplassar ein klarer å skaffe på lengre sikt. Særleg i periodar når det kjem mange flyktningar til Noreg, er ordninga lite egna til å dekkje behovet for busetjingsplassar. Å invitere til nasjonal dugnad for busetting av flyktningar, har heller ikkje vist seg å vere ei god nok løysing til å dekkje busetjingsbehovet på lang sikt.

Kommunane har først og fremst vist til at dei statlege tilskotsordningane ved busetting av flyktningar ikkje dekkjer dei gjennomsnittlege utgiftene slik dei skal. Det er særleg storleiken på integreringstilskotet og tilskotet til norskopplæring for vaksne som kommunane meiner ikkje dekkjer utgiftene. Ein annan viktig faktor som blir framheva er mangelen på egna bustader i kommunane og ordningar for bustadfinansiering. Høge utgifter til sosialstønad, spesielt for eldre flyktningar som ikkje har trygderettar, er òg ei grunngeving for ikkje å busette nye flyktningar. Ein del kommunar vegrar seg òg for å busette flyktningar fordi dei manglar erfaring og ikkje har nok kompetanse.

Regjeringa vil:

- Innføre ei ny ordning for busetting av flyktningar der kommunane samarbeider om busettinga av flyktningar, og tek eit større kollektivt og solidarisk ansvar for å sikre at dei som skal busettast i ein kommune ikkje må vente unødige lenge.
- Auke tilskota til kommunane ved busetting av flyktningar ved at integreringstilskotet blir auka frå kr 300 000 til kr 365 000, dei ekstra eingongstilskota ved busetting av eldre og funksjonshemma blir auka frå kr 100 000 til kr 105 000, den generelle låneramma til Husbanken blir auka med 2 mrd. kroner, og aktivitetsnivået for bustadtilskotet blir auka med 152 mill. kroner, jf. statsbudsjettet for 2001.
- Føre vidare prinsippet om god busetting ved at høve til utdanning og arbeid, i tillegg til flyktningens sitt eige ønske, framleis skal liggje til grunn ved val av busetjingskommune.
- Kartleggje betre bakgrunnen til flyktningane og eventuell familie i Noreg før busetting, og utvikle eit system som legg godt til rette for informasjonsutveksling mellom mottaket og UDI og vidare til den kommune den enkelte skal til.
- Betre informasjonen om aktuelle busetjingskommunar til flyktningane medan dei er i mottak ved å bygge opp eit arkiv for kvar region som gir oversyn over dei ulike tilboda i kommunane.
- Betre informasjonen før avreise i samband med mottak og busetting av overføringsflyktningar ved å utarbeide informasjonsmaterieil for dei flyktningane som i samarbeid med UNHCR blir tekne ut for overføring til Noreg, utarbeide informasjon til kommunane om flyktningararbeid, og meir spesifikk

- informasjon om den faktiske flyktningsgruppa kommunen skal ta imot.
- Betre informasjonen om bustadmarknaden, finansieringsordningar og særskilde butilbod til flyktingane.
- Utvide tilbodet til kommunane om rådgiving og rettleiing i lokalt busetjings- og integreringsarbeid ved å etablere eit nettverk.

5.2 Merknader fra komiteen

Komiteen viser til at flaskehalsene i bosettingen var et av de punkt Stortinget ba Regjeringen gjennomgå særskilt. Komiteen viser til at integreringstilskuddet ble økt fra 300 000 til 365 000 kroner i statsbudsjettet for 2001 og at kommunene dermed har fått integreringstilskuddet opp på det nivået de selv har krevd. Etter denne tid ser det ut til at bosettingen går i et noe høyere tempo enn tidligere.

Komiteen viser til at Regjeringen i meldingen foreslår et nytt system med fastsetting av bosettingskvoter for de enkelte fylker og fylkesvise komiteer under ledelse av fylkesmannen som skal fordele disse kvotene mellom kommunene.

Komiteen viser til brev til komiteen fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråd Sylvia Brustad 19. mars 2001 med skisse til grunnleggende endringer i forslaget som presenteres i St.meld. nr. 17 (2000-2001):

"ENDRING AV ORDNINGEN FOR BOSETTING AV FLYKTINGER

Jeg viser til Stortingsmelding nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningspolitikken i Noreg, der Regjeringen foreslår en ny bosettingsordning basert på utvalg på to nivåer (s.78). Forslaget går ut på at et nasjonalt utvalg med likrepresentasjon fra stat- og kommunesektoren skal fastsette samlet bosettingsbehov for det kommende året, og fordele det antall flyktinger hvert enkelt fylke må bosette. Regjeringen foreslår videre at det opprettes et utvalg i hvert fylke, bestående av alle kommunene i fylket. Utvalgene skal fordele det antall flyktinger fylket er tildelt fra det nasjonale utvalget på kommunene i fylket. De er foreslått ledet av fylkesmannen. Målet med en ny bosettingsordning er å sikre at antall kommuneplasser er i samsvar med bosettingsbehovet, slik at flyktingene ikke blir værende unødvendig lenge i statlig mottak. Videre skal den sikre god bosetting, ved at kommunene i større grad samarbeider om oppgaven.

På bakgrunn av dette har Regjeringen satt i gang et arbeid for å forberede dette, selvfølgelig med forbehold om Stortingets behandling. Vi satte ned en arbeidsgruppe ledet av Kommunal- og regionaldepartementet, og med deltakere fra Aetat Arbeidsdirektoratet, Utlendingsdirektoratet og Kommunenes Sentralforbund for å utarbeide et mer detaljert forslag til en ny bosettingsordning som vil sikre raskere bosetting. Arbeidsgruppen har lagt fram en rapport med forslag som i større grad tydeliggjør kommunenes ansvar for bosettingsarbeidet, og hvor Kommunenes Sentralforbund (KS) får ansvar for koordinering av interkommunalt samarbeid for å sikre et tilstrekkelig antall kommuneplasser. Arbeidsgruppens forslag avviker fra den ordningen som er skissert i stortingsmeldingen på følgende punkter:

- Det nasjonale utvalget reduseres til 6 medlemmer
- Fylkesmennene er ikke nødvendigvis representert i det nasjonale utvalget
- Det opprettes ikke et nytt utvalg på fylkesnivå, men den funksjonen disse utvalgene var tiltenkt vil bli ivaretatt av høstkonferansene i regi av KS, og møter som KS vil arrangere for kommuner i områder der det er naturlig å se fordelingen av flyktingene som skal bosettes i sammenheng.
- Fylkesmennene vil med dette forslaget ikke bli trukket direkte inn i bosettingsarbeidet.

De justeringer som er foretatt i modellen er i tråd med prinsippene for den modellen som er skissert i stortingsmeldingen, ved at den tar utgangspunkt i det antall flyktinger som skal bosettes. Det har vært en forutsetning at en ny ordning skal være basert på at kommunene frivillig bosetter alle flyktinger som får opphold i Norge, samtidig som den tydeliggjør det kollektive og solidariske ansvar kommunene har. I det forslaget som nå foreligger, har kommunesektoren ved KS tatt ansvar for å legge til rette for og koordinere et utvidet interkommunalt samarbeid. På den måten tror jeg at kommunene i de områdene flyktingene helst vil og bør bo av hensyn til familie, arbeid osv, vil kunne bosette flere nyankomne, samtidig som sekundærflyttingen vil bli redusert.

Jeg ser det som en klar fordel at KS støtter det forslaget som nå foreligger. Både KS sentralt og fylkessekretariatene vil engasjere seg aktivt i arbeidet for å sikre et tilstrekkelig antall kommuneplasser og en god og stabil bosetting av flyktinger. Når det gjelder møtevirksomhet vil KS på fylkesnivå i stor grad benytte seg av allerede eksisterende fora, og det gjør at den foreslåtte ordningen vil kreve mindre administrative ressurser. Høstkonferansene som KS arrangerer samler både politisk og administrativ ledelse i kommunene, og egner seg godt til å vurdere bosettingen i fylket under ett. Samtidig vil bosettingsarbeidet kunne ses i sammenheng med eventuelle forslag til endring i rammebetingelser i det forslaget til statsbudsjett som da nettopp er lagt fram.

Jeg vil be om at de momentene som her er nevnt blir tatt i betraktning ved behandling av Stortingsmelding nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningspolitikken i Noreg, slik at vi kan få en ordning som sikrer rask og god bosetting av alle flyktinger med opphold i Norge, samtidig som kommunenes engasjement er basert på frivillighet og solidaritet."

Komiteen viser til at KS i brev til komiteen 22. mars 2001 understreker at arbeidsgruppens forslag er

"en nystrategi for bosettingsarbeidet. Denne avviker i stor grad fra det opprinnelige forslaget i stortingsmeldingen"

og videre at

"KS var imot det tvangselement som lå i forslaget om ny bosettingsordning. Arbeidsgruppen har lagt sterk vekt på at den nye organiseringen fullt og helt baseres på frivillighet og dialog.

Et svært viktig utgangspunkt for bosettingen er kartlegging av de enkeltes behov. Slik at man kan styre rett person til rett kommune, og derved unngå sekundær flytting."

Komiteen vil peke på at andregangs bosetting er et stort problem og at utplassering av flyktninger til kommuner som de ikke vil bo i, fort medfører at andregangs bosettingen blir enda større. I år 2000 er det kommuner som har tilbudt seg å ta imot flyktninger men ikke har fått tildelt flyktninger pga. at flyktningene ikke ansees å passe i kommunen. Med det utgangspunktet mener komiteen at det var riktig at Regjeringen trakk sitt opprinnelige forslag til bosettingsmodell.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at den skisserte modellen i meldingen forutsetter at alle kommuner skal være med og dra lasset. For kommuner som ikke har forutsetninger i forhold til arbeidsmarkedet til å integrere flyktningene, vil dette bare være symbolsk. Samtidig legger meldingen opp til et introduksjonsopplegg for alle flyktninger i kommunene de kommer til, med kombinasjon av norskopplæring og arbeidspraksis. Dette krever etablering av et kompetanseapparat i kommunene som vanskelig kan fungere hvis det bare skal bosettes et par flyktninger. Samtidig viser meldingens egen statistikk at det er urealistisk å tro at meldingens bosettingsforslag vil fungere som annet enn en førstegangs bosetting.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil understreke at en viktig målsetting må være å hindre andre gangs bosetting. Dette kan bl.a. gjøres gjennom i større grad å avdekke hvilke flyktninger som har så nære bånd til enkelte steder i Norge at det er sannsynlig at de flytter på seg. Samtidig vil rask integrering i arbeidslivet bidra til å holde folk bosatt i kommunen.

Flertallet vil understreke at å legge mer vekt på flyktningenes egen tilknytning og ønsker kan gi større førstegangs bosetting i enkelte sentrale strøk, men samtidig redusere andregangs bosettingen. Flertallet mener den videre bosettingen må legge vekt på dette, samtidig som kommunene må ha kontroll med antallet som bosettes.

Flertallet viser til at KS selv vurderer det nye forslaget til å innebære økt bosetting i de kommuner det er sannsynlig at flyktningene blir boende, og at dette innebærer at ca. halvparten av kommunene vil bosette.

Flertallet konstaterer at den nye strategien for bosetting i kommunene som arbeidsgruppen i Kommunal- og regionaldepartementets regi har kommet frem til, synes bedre tilpasset de målsettinger og hensyn flertallet mener er viktig å ta i bosettingsarbeidet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti,

mener at den enkelte kommune ikke blir stilt overfor et diktat og ikke blir tvunget til å ta imot flyktninger om den ikke ønsker det. Det nasjonale utvalget gir grunnlag for at kommunene kan ta felles ansvar for bosettingen. Dette kan føre til gjensidige forventninger kommunene imellom. En kommune kan oppfatte at andre kommuner har forventninger til den, men dette er etter dette flertallets vurdering noe helt annet enn å bli stilt overfor et diktat.

Dette flertallet støtter den nye bosettingsmodellen til Regjeringen.

Komiteens medlemmer fra Høyre er skeptisk til at en interesseorganisasjon som KS skal spille en nærmest forvaltningsmessig rolle.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Senterpartiet legger vekt på KS' egen vurdering av at arbeidet fullt og helt skal baseres på frivillighet og dialog. Likevel virker det motstridende at man fortsatt skal ha et nasjonalt utvalg som skal fordele antallet som skal bosettes i det enkelte fylke.

Disse medlemmer mener en slik fylkesmessig kvote i enkelte fylker vil være som et diktat for et fåtall kommuner, og vil derfor gå imot denne delen av den nye bosettingstrategien.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener det ikke er grunnlag for å si at KS vil spille en forvaltningsmessig rolle i den nye bosettingsordningen. Disse medlemmer mener det er mer korrekt å si at KS vil spille en rolle som tilrettelegger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener det er behov for en positiv samhandling mellom staten og kommunene mht. kompensasjonsordningene. Et særlig forhold som bør vurderes nærmere er spørsmålet om boligutgiftene i enkelte pressområder, særlig Oslo, krever ekstra tiltak bl.a. grunnet den store andregangs bosettingen. Det er en kjent sak at problemene med barnefamilier på hospits først og fremst har til knytting til denne andregangs bosettingssituasjonen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil vise til forslag i Utjammingsmeldinga om en ny supplerende stønadsordning for pensjonister med kort botid i Norge. Dette flertallet har merket seg at flere kommuner melder om økte utgifter på sosialbudsjettet som følge av flere pensjonister uten opparbeidede rettigheter og at dette også får følger for noen kommuners vurdering av ytterligere bosetting. Dette flertallet mener på denne bakgrunn det haster med å innføre en slik ordning.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at de ved behandlingen av Utjevningsmeldingen gikk inn for at staten skulle etablere en ordning hvor kommunene skulle få dekket livsoppholdsutgifter til eldre flyktninger/personer med opphold på humanitært grunnlag som ikke hadde opptjent rett til minstepensjon. Disse medlemmer vil vise til at statsråden i svar av 9. februar 2001 på spørsmål fra Sosialistisk Venstreparti skriver følgende:

"Lovframleggene vil ta utgangspunkt i handlingsplanen og prioriteringene der. Det vil måtte gis god tid til de praktiske forberedelsene i trygdeetaten. Ytelsene under en ny stønadsordning skal som kjent gis etter inntektsprøving, og vil derfor stille store krav til de administrative rutinene. Et problem kan det i denne forbindelse også være at ytelsene forutsettes begrenset til personer bosatt i Norge. En slik begrensning strider isolert sett mot kravet om utbetaling av ytelser utenlands etter EØS-avtalen, men det er mulig å få innforhandlet i avtalen et unntak for ytelser av den aktuelle typen. Denne prosessen vil nødvendigvis ta noe tid, og det er spørsmål om en ny stønadsordning bør settes i verk før unntaket er på plass. Dette vil Regjeringen vurdere nærmere i forbindelse med oppfølgingen av saken"

Disse medlemmer viser til at det både er usikkert om det kan etableres en slik supplerende støtte og at tidsperspektivet synes langt. Disse medlemmer mener det derfor som et alternativ enten varig eller i utredningstiden må vurderes å etablere en slik refusjonsordning til kommunene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet konstaterer at asylsøkere som plasseres i asylmottak i dag innmeldes i folketrygden med en gang. Disse medlemmer er uenig i dette og mener at slikt medlemskap med plikter og rettigheter må utstå til de eventuelt blir innvilget oppholdstillatelse eller gitt beskyttelse.

Disse medlemmer synes det er påkrevet med endringer når det gjelder flyktnings medlemskap i folketrygden i Norge. Disse medlemmer mener at det selvfølgelig må gis grunnleggende medisinsk bistand til denne gruppen, men vil ikke akseptere at disse utgiftene belastes folketrygden. Folketrygdsystemet er et system som fordrer medlemskap gjennom fødselsrett eller ved innbetaling av medlemskapspremier. På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag slik at bare personer med oppholdstillatelse gis medlemskap i folketrygden."

Disse medlemmer mener videre at alle personer bør ha de samme regler for opptjening i folketrygden som vanlige nordmenn. Det er meningsløst og kan anses for diskriminering om noen personer gis medlemskap og rettigheter i folketrygden fremfor andre med samme livssituasjon. På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem de nødvendige forslag som sikrer like opptjeningsregler i folketrygden for alle."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil påpeke viktigheten av at mennesker som får permanent opphold her skal behandles positivt og oppmuntres til å delta i samfunnslivets alle områder. Å delta i valg og opparbeide seg statsborgerskap etter vanlige regler er svært fundamentale, demokratiske rettigheter som det er uakseptabelt og uetisk å fravike.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til forslag fra Verdikommisjonen om vetorett for kommunene mot utvisning i asylsaker der det gjelder sterke menneskelige hensyn. Disse medlemmer har merket seg at ordførere hilser forslaget velkommen og mener det vil være vanskelig å få kommuner til å fortsette med å ta i mot asylsøkere i tiden framover dersom ikke kommunene også blir hørt når asylsaker skal avgjøres. Disse medlemmer ber departementet se nærmere på hvordan et slikt forslag kan følges opp.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at det virker ganske paradoksalt at kommunene skal påtvinges byrdene for en uansvarlig innvandringspolitikk som er utformet av Regjeringen og et flertall i Stortinget. Disse medlemmer mener at innvandringspolitikken er et sentralt ansvar og det er derfor også staten som bør ta ansvaret og belastningen for sin egen politikk. Disse medlemmer ønsker derfor primært et system hvor det etableres en institusjon som for eksempel heter Statens flyktningeverk som gis alt ansvar for organisering, administrering og finansiering av asylsøkeres, flyktnings og personer med opphold på humanitært grunnlags opphold i Norge, organisert som et statlig verk med regionale og lokale kontorer inntil de kan leve av eget arbeid. Kommunale flyktningkonsulenter, administrativt og annet personale kan overføres til dette verk. Statens flyktningeverk vil således ha det offentlige ansvaret for flyktninger inntil disse kan livnære seg på egenhånd som alle andre. Dette istedenfor at statlige kontorer og kommunale kontorer har ansvaret for flyktningene på de forskjellige områder som arbeidsformidling, sosialkontor, barnevern, barnehage, skole, norsk- og samfunnsopplæring, etc. slik at det blir den samme flyktningkonsulent som har det fulle og hele ansvaret for en og samme flyktning eller flyktningefamilie. Dette vil sikre lik behandling av flyktninger over hele landet etter et ensartet regelverk og sikre at alle utgifter og problemer må takles av staten selv inntil de berørte kan leve av egen arbeidsinntekt. De kommunale etater vil således ikke bli berørt eller pålagt kostnader før flyktningene blir vanlige innbygg-

gere som lever av egen inntekt. Det blir Statens flyktningeverk som må påta seg alle kostnader og eventuelt betale for utgifter til bolig, livsopphold, barnehageplass, skoleplass, opplæring og andre formål.

På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen etablere et Statens flyktningeverk som gis alt ansvar for organisering, administrering og finansiering av asylsøkeres, flyktningers og personer med opphold på humanitært grunnlags opphold i Norge, organisert som et statlig verk med regionale og lokale kontorer. Kommunale flyktningkonsulenter, administrativt og annet personale søkes overført til dette verk. Flyktninger forblir underlagt denne etats ansvar og budsjett inntil de kan livnære seg ved vanlig arbeid på lik linje med andre innbyggere."

Disse medlemmer mener at asylsøkere som er blitt innvilget oppholdstillatelse selvfølgelig må gis muligheter for å bli integrert i det norske samfunn og få arbeid og midlertidig bolig, noe som nødvendigvis må skje i en kommune. Dette bør imidlertid primært organiseres av et Statens flyktningeverk som foreslår over. Subsidiært mener imidlertid disse medlemmer at det ikke må gjennomføres noen tvangstiltak overfor kommunene som svekker det lokale selvstyret. Disse medlemmer synes at kommunene allerede har en altfor begrenset handlefrihet.

Disse medlemmer vil subsidiært foreslå at integreringstilskuddet til kommunene bedres ytterligere. I dag er integreringstilskuddet kr 365 000 over fem år. Dette gir et gjennomsnitt på kr 73 000 pr. år. Det foreslås at dette beløpet heves til kr 75 000 og gis over syv år. Det samlede tilskuddsbeløpet blir da kr 525 000, men med Fremskrittspartiets politikk ville det bli langt færre asylsøknader og gitte oppholdstillatelser.

På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at integreringstilskuddet heves til 75 000 kroner og gis over syv år."

Disse medlemmer vil for øvrig vise til Dokument nr. 8:73 (1999-2000) om å innføre lovbestemmelser som medfører at flyktninger som er bosatt i en kommune med integreringstilskudd ikke kan gis offentlig økonomisk støtte til livsopphold dersom de bosetter seg i en annen kommune. Forslaget påpeker at sekundærflyttingen vanskeliggjør mulighetene for en effektiv og rask integrering, da flyktningene som reiser fra plasseringskommunene som oftest trekker mot sentrale strøk og sine egne landsmenn. Dette minsker mulighetene for en rask integrering, samt at det skaper store problemer for de kommunene som får ansvar for denne voksende gruppens integrering.

Disse medlemmer vil påpeke at Fremskrittspartiet sto alene om dette forslaget.

Disse medlemmer vil påpeke at Fremskrittspartiet tidligere har stått alene om å støtte forslag om å hindre andre gangs bosetting eller sekundærbosetting

ved å begrense retten til økonomiske ytelser til den første bosettingskommune. Nå når imidlertid også flertallet uttaler "Flertallet vil understreke at en viktig målsetting må være å hindre at andre gangs bosetting... osv.", så fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag som hindrer andre gangs bosetting for flyktninger som er utplassert i en kommune før dette er godkjent og akseptert av myndighetene."

6. KVALIFISERING OG ARBEID

6.1 Sammendrag

Det er eit overordna mål at alle, utan omsyn til bakgrunn, skal ha like høve, rettar og plikter til å delta i samfunnet og bruke sine ressursar. Det er vidare eit mål at nykomne flyktningar, så raskt råd er skal bli sjølvhjelpa, både økonomisk og i forhold til det å delta og fungere i samfunnet på lik linje med befolkninga elles.

Både utdanning og arbeid er viktige verkemiddel for å oppnå gode levekår i Noreg, samstundes som det gir den enkelte sjølvrespekt og sosial forankring i samfunnet. Målet om arbeid for alle gjeld sjølv sagt for flyktningar òg. At nykomne flyktningar raskt kjem i arbeid, har også stor verdi for samfunnet generelt. Gode norskkunnskapar vil oftast vere ein føresetnad for å kunne delta aktivt i samfunnet generelt og på arbeidsmarknaden spesielt. Nykomne flyktningar, er ei lite einsarta gruppe med omsyn til alder, bakgrunn, utdanningsnivå og framtidsplanar. Det er derfor nødvendig å tilpasse tilbodet om kvalifisering til dei behova den enkelte måtte ha. For personar med kollektivt vern kan det vere aktuelt å leggje til rette for kvalifiseringstiltak som både er til nytte under opphaldet i Noreg og ved ei framtidig tilbakevending til heimlandet.

Vi er i dag òg langt unna målet om at flyktningar raskast mogleg skal bli sjølvhjelpa. Statistikk viser at flyktningar har lågare inntekter enn befolkninga elles, og er overrepresenterte blant mottakarar av sosialstønad. Arbeidsløysa blant flyktningar er òg høgare enn blant folk elles i Noreg. Det er samansette årsaker til at flyktningar har større problem på arbeidsmarknaden enn befolkninga elles. Kort butid i landet, manglande kunnskapar i norsk, manglande eller ikkje etterspurd kompetanse/utdanning, manglande erfaring frå og kunnskap om norsk arbeidsliv er viktige faktorar i denne samanhengen. I tillegg blir truleg mange flyktningar diskriminert på arbeidsmarknaden.

Både utdanning og arbeid er viktige verkemiddel for å oppnå gode levekår i Noreg, samstundes som det gir den enkelte sjølvrespekt og sosial forankring i samfunnet. Mange nykomne flyktningar har behov for informasjon og kunnskap som gjer dei i stand til å delta aktivt i samfunnslivet og å fungere i ordinært arbeid eller å nytte seg av det ordinære utdannings- og kvalifiseringssystemet. Gode norskkunnskapar er som oftast ein viktig føresetnad for å kunne delta aktivt.

Gode ordningar for vurdering av utdanning og kompetanse frå utlandet er òg ein føresetnad for at vi kan nytte dei ressursane flyktningar bringer med seg hit til landet.

Erfaring viser at det er stor variasjon i tilbodet om kvalifisering i kommunane, både når det gjeld tilbod om tilpassa norskopplæring, heildagskvalifiseringsprogram, grunnskole for vaksne, bruk av individuelle handlingsplanar, og når og på kva måte arbeidsmarknadsetaten går inn med tiltak. Dei siste åra har arbeidet med å betre kvalifiseringstilbodet til nykomne flyktningar vore ei prioritert oppgåve i mange kommunar. Det er i tillegg sett i gang forsøksprosjekt i fleire kommunar for å utvikle gode introduksjonsprogram for nykomne og prøve ut fleire alternativ til sosialstønad. Hausten 1999 blei det òg sett ned eit eige utval som skal greie ut om, og lage utkast til, lovgiving om stønad for nykomne. Utvalet skal vere ferdig våren 2001. Intensjonen er at nykomne flyktningar med behov for kvalifisering ved busetjing skal ha eit reelt alternativ til sosialstønad. Ein slik stønad kan bli utbetalt av kommunen som økonomisk godtgjersle for deltaking i eit avtalt kvalifiseringsopplegg.

Norskopplæring med samfunnskunnskap er eit kjerneelement i den grunnleggjande kvalifiseringa. Dei siste åra har det skjedd ei klar forbetring av rammevilkåra for norskopplæringa både gjennom ei utvida timeramme, gjennom den rettleiande opplæringsplanen og auka tilskot til opplæringa. Utfordringane framover er å følgje opp målsetjingane og arbeidsmetodane i Opplæringsplan i norsk med samfunnskunnskap for vaksne innvandrere, og sikre kvaliteten på opplæringa. Ei hovudutfordring i planen er individuell tilrettelegging av opplæringa.

Den kompetansen som flyktningar har med seg til Noreg i form av utdanning og yrkeserfaring, er verdfull for norsk arbeids- og samfunnsliv. Desse ressursane klarer ikkje det norske samfunnet å nytte fullt ut i dag. Kyrkje-, utdannings- og forskningsdepartementet utformar no forskrifter for yrkesprøving, og vil setje i verk tiltak for å utvikle kompetanse for dei som skal stå for den praktiske yrkesprøvinga. For å betre informasjonen om godkjenning av høgare utanlandsk utdanning, skal det etablerast ein nasjonal database. Databasen skal innehalde grundig informasjon om korleis ein går fram for å søkje om godkjenning, og skal etter planen vere operativ frå sommaren 2001.

Regjeringa vil:

- At alle nykomne flyktningar skal få tilbod om eit introduksjonsprogram snarast mogleg etter busetjing i ein kommune, og legg derfor fram forslag i meldinga til rammer for eit slikt program.
- At kommunen skal ha hovudansvaret for introduksjonsprogrammet.
- At UDI skal ha hovudansvaret for å følgje opp introduksjonsprogramma i kommunane.

- At Aetat skal gå inn tidlegare og meir systematisk med tiltak for nykomne flyktningar som treng arbeidsmarknadsretta kvalifisering.
- Satse på formidling og eigenaktivisering av nykomne flyktningar med attraktiv kompetanse og erfaring og som lett kan komme i arbeid.
- At ei ordning med frivillige guidar for nykomne blir etablert i alle kommunar som buset flyktningar.
- Stimulere til auka bruk av IKT i norskopplæringa ved å setje i gang forsøk i ti kommunar bygd på dei multimediabaserte læremidla som no ligg føre.
- Undersøkje om det er særlege forhold ved sida av lengda på opplæringstida, som gjer at det er færre som tek Språkprøva no enn tidlegare.
- Opne for at utdanningskontora kan godkjenne inn-til 950 timar for personar som ikkje har bestått språkprøva etter 850 timar.
- Gjennomføre ei landsomfattande kartlegging av kompetansen til lærarane som underviser i norsk med samfunnskunnskap.
- Følgje opp kompetansebygginga for lærarar som underviser vaksne i norsk gjennom eit elektronisk nettverk.
- Setje i gang forskning for å kartleggje hindringane for at kvinner kan delta i kvalifisering og arbeidsliv.
- Føre vidare innsatsen for å betre ordningane med godkjenning av akademisk og yrkesfagleg utdanning, og arbeide for å forenkle godkjenning av utanlandsk yrkesutdanning på vidaregåande nivå.
- Setje i gang ei ordning med yrkesprøving for å vurdere fagutdanning frå utlandet.
- Etablere ein nasjonal database for godkjenning av utanlandsk høgare utdanning.
- Innføre rett til norskopplæring for vaksne innvandrere og gjere deltakinga obligatorisk.

6.2 Merknader fra komiteen

Komiteen vil vise at ECON i rapport på oppdrag av NHO (Rapport 04/01), har beregnet at det er et potensial på opp til 50 mrd. kroner i gevinst ved raskere integrering av asylsøkere og ikke-vestlige innvandrere i norsk arbeidsliv de neste 10 årene. Uansett om tallstørrelsen er 50 mrd. kroner eller det halve, så er det etter komiteens mening en viktig illustrasjon på at raskere integrering i norsk arbeidsliv av flyktninger og innvandrere er meget viktig, og bare har positive sider både for den enkelte personen og for samfunnet som helhet. Det er derfor viktig å ha rask og god integrering som hovedmål for alle ledd av saks- og personbehandling, fra søknadsbehandling til integreringstiltak i bosettingskommunen.

I lys av at både den aktuelle mangelen på arbeidskraft og at fremskrivningene av samfunnsutviklingen viser at dette vil vedvare, er det viktig å mobilisere de mulige arbeidskraftsressurser vi har. Etter komiteens mening kan ikke integreringsarbeidet så langt karakteriseres som vellykket. Det tar for lang tid å eta-

blere flyktingene i arbeidsmarkedet og gjøre dem selvhjulpne. Det har vært tendenser til en klientifisering hvor mange i lang tid blir sosialklienter og aldri får øvet opp norskkunnskapene sine godt nok til å fungere godt i arbeidslivet. Det har vært problemer knyttet til å få god og relevant norskopplæring, samtidig som flyktingene ikke har vært i situasjoner utenom norskopplæringen som har gjort at de har fått praktisert og utvidet norskkunnskapene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det i oppfølgingen av St.meld. nr. 17 (1996-1997) Om innvandring og det flerkulturelle Norge og Stortingets behandling av denne, er blitt arbeidet med ulike utredninger og forsøk for å legge om integreringspolitikken for å aktivisere flyktingene bedre og vri dem vekk fra passiv sosialstønad og over på aktiviserings- og kvalifiseringsprogram med introduksjonsstøtte. Flertallet viser også til at det som en oppfølging av Dokument nr. 8:87 (1997-1998) ble iverksatt 16 forsøksprosjekt med introduksjonsprogram og at dette siden er utvidet til 26. Prosjektene er ennå ikke ferdig evaluert.

Flertallet er enig med Regjeringen i de hovedgrep som er skissert i meldingen for å bedre kvalifiserings- og integreringsarbeidet. Først og fremst gjelder dette etableringen av introduksjonsprogram med individuelle kvalifiseringsplaner for den enkelte nyankomne. Flertallet er også enig i de rammene det legges opp til for programmet, men vil understreke at det er mange ulike aktører som skal delta i disse programmene, både statlige aktører som Aetat og ulike kommunale og fylkeskommunale etater. Så langt synes det som om koordineringsarbeidet i mange prosjekter er vanskelig, og at ulike regelverk for etatene skaper økt byråkrati og friksjoner. Flertallet er enig i at kommunene skal ha hovedansvaret for introduksjonsprogrammene. Dette er en utfordring for mindre kommuner - det må derfor være stort rom for at introduksjonsprogrammene får lokale tilpasninger.

Flertallet vil vise til at det i meldingen ikke er skissert noen egen finansieringsform av disse introduksjonsprogrammene, men at elementene skal settes sammen innenfor de ulike etater/forvaltningsnivåers budsjetter. At de ulike etater bidrar med sine økonomiske ressurser gir en garanti for at også deres faglige ressurser brukes til å utvikle gode opplegg. Likevel er det etter flertallets mening en fare for at det kan være vanskelig å få den fulle økonomiske prioriteten til disse tiltakene, og en fare for at det skapes en del praktiske problemer fordi ikke alle parter har samme fleksibilitet i sitt regelverk. Flertallet forutsetter at Regjeringen følger dette nøye for å sikre at samarbeidet går best mulig og eventuelt kommer tilbake til Stortinget med forslag om endringer i budsjetterings- og

kompensasjonssystemet hvis det viser seg vanskelig å få dette fleksibelt nok.

Flertallet vil understreke at introduksjonsprogrammene ikke må legges opp slik at de som kan komme inn i ordinært arbeid faktisk ikke gjør det. Dette krever en fleksibilitet i tilbudet om norskopplæring.

Flertallet konstaterer at et viktig tema under Stortingets behandling av St.meld. nr. 17 (1996-1997) i 1997, var å bedre integreringen gjennom bedre norskopplæring og bedre rutiner for å avdekke og godkjenne utdanning og realkompetanse blant de som bosettes. Likevel tar det fortsatt meget lang tid å få godkjent eller vurdert utenlandsk utdanning. Det er for dårlige systemer for å få påbygninger innenfor fagområder som kan gi godkjenning i Norge, og praktisk yrkesprøving er for lite utbygd. Et særskilt spørsmål er om man innenfor enkelte fagområder må utpeke noen nasjonale praktiske yrkesprøvssteder, slik at ikke fylkesgrensene blir et hinder for å få et tilbud om praktisk prøving.

Komiteen viser til at Stortinget ved behandlingen av St.meld. nr. 17 (1996-1997) vedtok følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge til grunn i det videre arbeid med et nasjonalt organ for tilrettelegging og internasjonalisering, jf. Innst. S. nr.173 (1996-1997), at behandlingstiden for saker vedrørende godkjenning av utenlandsk kompetanse fortrinnsvis skal være maksimum 6 måneder."

Komiteen kan ikke se at dette vedtaket er blitt oppfylt. Fortsatt tar godkjenning alt for lang tid. Komiteen viser til at Regjeringen i meldingen har signalisert at de vil komme tilbake med konkrete forslag til forbedring for å få fortgang i dette.

Komiteen vil spesielt vise til at godkjenningsordningen for helsepersonell, særlig sykepleiere med utdanning fra utlandet, synes å ta svært lang tid, og står ikke i forhold til de behov vi har for helsepersonell i Norge.

Komiteen mener det er behov for å forsterke arbeidet på dette området og ber Regjeringen om en særskilt gjennomgang av saksbehandlingstempoet i godkjenningsordningene for utenlandsk utdanning, tilbudet om påbygging for å få godkjenning, og organiseringen av praktisk yrkesprøving i budsjettet for 2002.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er kjent med at departementet er i ferd med å foreta en bred gjennomgang av arbeidsmarkedstiltakene for yrkeshemmede, herunder arbeidsmarkedetsbedriftene som tiltaksarrangør, og også formål, innhold, organisering og økonomi. Flertallet legger til grunn at spørsmålet om arbeidsmarkedetsbe-

driftene skal tilby arbeidsmarkedstiltak til andre grupper enn yrkeshemmede vil inngå i denne vurderingen.

Komiteen viser til at norskopplæringstimene er blitt økt, men mange steder blir opplæring gitt over så lang tid at opplæringen ikke blir intens nok. I introduksjonsprogram hvor norskopplæring skal kombineres med praktisk kvalifisering gjennom arbeid og praksis, er det viktig at opplæringen blir yrkesrelevant. Komiteen vil understreke at introduksjonsprogrammene bør legges opp tilsvarende rammene for norsk arbeidsliv mht. ferie og arbeidstider. I en del kommuner har det vært vanskelig å tilpasse norskopplæringen til arbeidsåret og ikke skoleåret. Dette er etter komiteens mening nødvendig for å få denne opplæringen til å fungere.

Komiteen viser til at statsråden i svar 31 av 26. mars 2001 til saksordføreren understreker at det er mulig å få statsstøtte til helårsundervisning og at avtaleverket gjør det mulig etter lokale avtaler og sier videre:

"Hvis det har vist seg vanskelig å finne gode løsninger som ivaretar voksnes behov for organisering av norskopplæring og kvalifiseringstiltak, vil jeg sørge for at dette tas opp med organisasjonene."

Komiteen vil vise til at en rekke personer bosetter seg i Norge som et resultat av helt andre situasjoner enn forfølgelse. Spesielt gjennom ekteskap med nordmenn eller utenlandske statsborgere som bor fast i Norge kommer det hvert år en rekke innvandrere til Norge. I utgangspunktet er disse personer som familien tar det økonomiske ansvaret for til de selv kan skaffe seg sin egen inntekt og særlige rettigheter i det norske samfunnet. Alle har likevel tilbud om norskopplæring finansiert av det offentlige. Komiteen vil understreke at det er et problem at det finnes personer som bor i Norge og som har lite kunnskap om landet og snakker svært dårlig norsk. Dette er personer som er svært sårbare for konfliktsituasjoner i familien, samtidig som deres få kunnskaper og forståelse av det norske samfunnet skaper ekstra kulturkonflikter mellom foreldre og barn. Det må derfor være en målsetting å få flest mulig som er langtidsbosatte i Norge til å skaffe seg norskkunnskaper nok til å kunne ha kontakt med norske institusjoner og enkeltpersoner. Komiteen er enig i at norskkunnskaper er en forutsetning for å kunne delta i arbeids- og samfunnsliv. Komiteen støtter derfor forslaget om å innføre en rett til norskopplæring og at deltagelse i norskopplæring blir obligatorisk.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil vise til at Høyre ved behandlingen av St.meld. nr. 17 (1996-1997) fremmet følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at det etableres en obligatorisk minimumsopplæring i norsk og samfunnsfag for nyankomne flyktninger og innvandrere.

Kravet om obligatorisk opplæring omfatter ikke dem som kan dokumentere tilsvarende minimumskunnskaper. Unntak skal for øvrig bare gis i spesielle tilfelle. Opplæringen skal være nivåtilpasset og avsluttes med en prøve."

Forslaget ble den gang nedstemt. Disse medlemmer er glad for at flertallet nå er enig med Høyre.

Komiteen vil vise til at det i integreringsarbeidet er et stort ubrukt potensial i den såkalte tredjesektor. Det store antallet frivillige organisasjoner som finnes kan trekkes mer inn, og gi kontaktpunkter i det norske samfunnet. Dette gjelder ikke bare organisasjoner som jobber med humanitært arbeid, men også interesseorganisasjoner, fagforeninger, kvinnegrupper og enkeltpersoner bør utfordres til å bidra for å skape bedre integrering.

Forsøkene i Bærum med flyktningguider er et eksempel på dette. Komiteen mener denne modellen kan være en av flere som benyttes, men at forutsetningene vil være ulike i forskjellige kommuner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil primært vise til Fremskrittspartiets merknader under kapittel 5 om Statens flyktningeverk.

Disse medlemmer her hele tiden påpekt at portalen inn i det norske samfunn og det norske arbeidsmarked er det norske språk.

Disse medlemmer mener at språkopplæringen bør holde en høy standard og at det må stilles krav til elevene og videre at det må avlegges prøver. Språkopplæringen bør vedvare inntil eleven har tilegnet seg basale kunnskaper i norsk.

På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for omfattende obligatoriske kurs i norsk og norske samfunnsforhold i alle asylmottak for å klargjøre en integreringsprosess som forutsettes iverksatt når asyl eller opphold på humanitært grunnlag innvilges."

"Stortinget ber Regjeringen sørge for en styrking av norskopplæringen i asylmottak for mindreårige. Deltaelse i det ordinære skoleverk gis kun til elever som har tilstrekkelige norskkunnskaper og har fått sin asylsøknad ferdigbehandlet og derigjennom fått opphold på lovlig vis."

Disse medlemmer registrerer at enkelte innvandrere vegrer seg mot språkopplæring og uteblir fra deler av undervisningen. Disse må få erfare at skulk ikke lønner seg ved at deres eventuelle pengemessige ytelser fra det offentlige reduseres.

Disse medlemmer mener at det burde iverksettes opplæring på asylmottakene med en gang det ankommer nye asylsøkere. På denne måten vil asylsøkerne få bedre forutsetninger for å lykkes i det norske samfunnet når de får oppholdstillatelse. Hvis de deri-

mot ikke skulle få opphold har de opparbeidet seg kunnskap som de kan ta med seg hjem.

Disse medlemmer mener at opplæringen av innvandrere også må omfatte samfunnskunnskap. Undervisningen i samfunnskunnskap kan integreres i språkundervisningen. I stortingsmeldingen foreslås det introduksjonsprogrammer, og etter disse medlemmers syn må disse selvfølgelig inneholde så vel norsk som samfunnskunnskap og må være obligatoriske med negative konsekvenser ved uakseptabelt fravær eller skulking.

Disse medlemmer ser det som viktig å påpeke den verdifulle kompetanse som besittes av enkelte asylsøkere. Denne kompetansen finnes både som formell kompetanse, yrkeskompetanse og realkompetanse for øvrig.

Disse medlemmer finner det viktig både for den enkelte asylsøker og for samfunnet at de ervervede kunnskaper og ferdigheter ivaretas på en hensiktsmessig måte. På denne bakgrunn er det avgjørende at kompetansen blir kartlagt og godkjent så raskt og effektivt som mulig. Den realkompetanse eller delkompetanse som besittes kan gi rom både for videre utdanning eller arbeid der denne kompetansen er tilstrekkelig.

Disse medlemmer mener at det må etableres relativt enkle prosedyrer for å godkjenne disse utdannelsene, eventuelt med forbehold. Skulle det vise seg at utlendingen likevel ikke er kvalifisert må det være enkelt å trekke godkjenningen tilbake. I den anledning vil disse medlemmer påpeke at det har vært hevdet at i flere av de landene innvanderne kommer fra kan man kjøpe eksamenspapirer.

På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide retningslinjer for rask kartlegging av kompetanse slik at denne kan benyttes som grunnlag for hel eller delvis godkjenning av fagkrets."

Disse medlemmer mener at opplæring i eget morsmål for utlendinger eller mennesker med innvandrerbakgrunn må fjernes. Denne opplæringen koster i overkant av 200 mill. kroner årlig og er etter disse medlemmers syn i mange tilfeller en direkte hindring for integrering. At enkelte elever som ikke kan norsk får noe undervisning på et språk de forstår er noe annet, men dette må kun gjelde inntil de får gode nok kunnskaper i norsk.

På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at norsk er eneste lærespråket i den ordinære offentlige skole, og at morsmålsopplæring er en privatsak for foreldre og deres barn og holdes utenfor den ordinære skole."

Disse medlemmer viser for øvrig til sine merknader og forslag i Innst. S. nr. 192 (1997-1998).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Stortinget i mars 1999 behandlet meldingen om morsmålsopplæring i grunnskolen. Flertallet vil vise til at det var bred enighet om at morsmålsopplæring og tospråklig undervisning er viktig for god norskopplæring. Regjeringen fikk da tilslutning til at morsmålsopplæring bør gis til elever med begrensede norskferdigheter. Fremmedspråklige elever må så snart som mulig etter skolestart kunne følge undervisning på norsk. For å nå dette må den enkelte skole kunne benytte både morsmålsopplæring, tospråklig undervisning eller ekstra norsk opplæring alt etter hva som styrker den enkelte elevs norsklæring best.

Flertallet vil påpeke at den beste måten å lære norsk på er ved å omgås og snakke med de som har norsk som morsmål. Den beste måten å bli integrert på er å bli inkludert i sosiale fellesskap, i skole, arbeid og fritid. Flertallet vil ta sterk avstand fra Fremskrittspartiets politikk som går ut på å isolere asylsøkere mest mulig, at de ikke skal få gå i vanlig skole, at de skal holdes utenfor vanlige sosiale sammenhenger samtidig som de blir pålagt å lære seg norsk raskt. Dette er et useriøst opplegg som kun tjener den hensikt at integrering skal mislykkes.

Flertallet mener det er viktig å bryte en negativ spiral med arbeidsledighet og sosialhjelp som viktigste inntektskilde, spesielt fordi det kan få følger for flere generasjoner. Foreldrene bør være gode forbilder for sine barn, og spesielt er det viktig for integreringen i det norske samfunnet at voksne innvandrere og flyktninger kommer i aktivitet og tar del i arbeidsliv og samfunnsliv.

Komiteen vil vise til at det bare er negativt med lange perioder i passivitet. Sunn fornuft og erfaring tilsier at jo før en kommer i gang med tiltak, kompetanseheving og språkopplæring, jo bedre er det.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er på det grunnlag kritisk til at Regjeringen ikke legger om politikken i tråd med dette overfor alle arbeidsledige.

Dette medlem viser til egne forslag i statsbudsjettet for 2001 om en sysselsettingspakke, der både en rett til tiltak og/eller kompetanseheving etter 4 ukers ledighet og økt bruk av lønnstilskudd. Dette ville gitt asylsøkere med arbeidstillatelse langt større mulighet til å komme i arbeid og å lære norsk. All erfaring tilsier at det er på arbeidsplassen eller i skolen en knytter sosiale kontakter og lærer både språk og nødvendig taus kunnskap.

Dette medlem vil vise til at mange trenger Aetats virkemidler for å kunne nyttiggjøre seg sin arbeidstillatelse. Dette medlem vil understreke viktigheten av at Aetat trenger både en omlegging av policy og en styrking av budsjettet slik at dette blir mulig.

Dette medlem har merket seg konklusjonene i FAFO-rapporten, "Virker tvang?", der de gode programmene for kvalifisering kjennetegnes av at alle tilbudene er samlet i en og samme institusjon. Rapporten konkluderer med at bruk av tvang eller økonomiske sanksjoner kun er effektive dersom kvaliteten på opplegget ellers er god. Tvang i seg sjøl har ingen effekt.

Hyppig og individuelt tilpasset oppfølging, rådgiving og veiledning er dessuten helt nødvendig. Vellykkede programmer det vises til i rapporten har også flyktningsspesifikke tiltak i mottaksfasen, en høyt kvalifisert fleretnisk stab og driver aktiv oppsøkende virksomhet overfor potensielle arbeidsgivere med oppfølging, også etter at vedkommende har kommet i arbeid. Det er derfor viktig å kvalitetssikre introduksjonsprogrammene.

Dette medlem vil påpeke at erfaringen fra FAFO-rapporten tilsa at prinsippet om at fagmyndighet på ulike områder skal ha samme ansvar for innvandrere og flyktninger som for den øvrige befolkning ikke var hensiktsmessig i introduksjonsfasen. Forsøkene som ble vedtatt etter Dokument nr. 8:87 (1997-1998) tok sikte på en mer flyktning-/innvandrerspesifikk organisering av dette arbeidet i en avgrenset integreringsfase. Erfaringer fra dette arbeidet må videreføres og utvides til hele landet.

Dette medlem vil understreke at kvalifiseringen må starte så tidlig som mulig. Norskundervisningen må være behovsbasert. Det er viktig at det arbeides systematisk med tilbakevendingsperspektivet i introduksjonsprogrammene.

Dette medlem viser til merknadene i Innst. O. nr. 70 (1997-1998) om lov om grunnskolen og videregående opplæring (opplæringsloven) og til merknader i Innst. S. nr. 110 (1998-1999). Sosialistisk Venstreparti foreslo å lovfeste at elever fra språklige minoriteter skulle ha rett til tilrettelagt språk- og fagundervisning. I lovforslaget foreslo vi at morsmålsfaget skulle være tilleggsfag på barnesteget og valgfag på ungdomstrinnet. Dette medlem mener at en morsmålsopplæring også må ha som mål å skape funksjonell tospråklighet fordi det vil være viktig for det norske samfunnet.

Dette medlem mener det må være elevenes behov som skal være avgjørende for hvilke tilbud som skal gis. Dette medlem mener derfor at det må lages læreplaner for hele grunnskolen.

Dette medlem mener det er viktig at morsmålsopplæringen blir gitt som valgfag på ungdomstrinnet. Opplæringen bør i all hovedsak organiseres i tilknytning til skolens øvrige undervisning. Dersom undervisningen legges til ettermiddags- og kveldstid, vil dette begrense barnas muligheter til å delta i ulike fritidsaktiviteter sammen med andre barn. Bedre politikk for integrering og inkludering er avhengig av at barn fra innvandremiljøer kan delta i tradisjonelle fritidsaktiviteter.

Dette medlem viser til at ca. halvparten av elevene fra språklige minoriteter får tilbud om morsmåls-

opplæring. Det er store variasjoner mellom kommunene.

Dette medlem viser til forslag som ble fremmet i Innst. S. nr. 110 (1998-1999) om at elever fra språklige minoriteter skulle få tilbud om morsmålsopplæring på alle trinn i grunnskolen, og at om at Regjeringen skulle utarbeide læreplaner for morsmålsopplæring for de ulike klassetrinn for grunnskolen. Planene skal også vektlegge det kulturelle og identitetsskapende med morsmålsopplæringen.

7. ENSLIGE MINDREÅRIGE ASYLSØKERE OG FLYKTNINGER

7.1 Sammendrag

Einslege mindreårige asylsøkjere og flyktninger er under 18 år og utan foreldre eller andre med foreldreansvar i Noreg. Dei generelle prinsippa for behandling av asylsøknader, mottak og busetjing av flyktningar, gjeld også for einslege mindreårige.

Utviklinga dei siste åra viser at stadig fleire barn og ungdommar kjem til Noreg aleine for å søkje asyl. Det er særleg dei siste par åra det har vore ein kraftig auke i talet. Samstundes er det eit problem at vaksne personar oppgir at dei er einslege mindreårige.

Det er viktig at dei einslege mindreårige så snart som mogleg etter at dei er kome til landet får informasjon om kva rettar dei har i Noreg, og kva slags forventningar dei etter gjeldande reglar kan ha, til dømes når det gjeld familiesameining. Det er viktig at også verjene er kjende med dette, slik at dei òg kan gi denne informasjonen.

Dei generelle problema med lang saksbehandlingstid og lang ventetid på busetjing i ein kommune, kjenne-teiknar òg situasjonen for dei einslege mindreårige. Opphalda i mottak har derfor blitt stadig lengre. På same måte som for asylsøkjere og flyktningar generelt er hovudutfordringa derfor å sikre raskare asylsaksbehandling og raskare busetjing i ein kommune.

Årsakene til at det tek lang tid å behandle asylsøknadene til einslege mindreårige er i hovudsak dei same som for asylsøkjere generelt. Det gjeld òg busetjinga i kommunane. Den spesielle situasjonen einslege mindreårige asylsøkjere og flyktningar er i, medfører at det i tillegg er særskilde utfordringar knytte til behandlinga av asylsøknadene, tilbodet i mottak, og busetjinga i kommunane.

Det er mellom anna viktig at dei får oppnemnt verje så raskt som mogleg etter at dei har kome til landet. I nokre tilfelle tek det lang tid, i hovudsak fordi det er vanskeleg å rekruttere verjer. Det er òg ei utfordring å leggje til rette for eit godt tilbod i mottak for denne gruppa. Bemanninga ved avdelingane i mottak er spesielt viktig for å nå målet om omsorg og tryggleik. I tillegg er det behov for å styrkje det sosiale nettverket til einslege mindreårige både i mottak og etter busetjing i ein kommune. Mange av dei som kjem til Noreg som einslege mindreårige asylsøkjere har foreldre eller

andre omsorgspersonar i heimlandet eller eit anna land. Det er viktig for alle barn å få ha kontakt med familien. Eit løyve om opphald i Noreg vil ikkje nødvendigvis vere til beste for barnet, særleg ikkje for dei yngre barna.

Regjeringa vil:

- Prioritere behandlinga av asylsøknader frå einslege mindreårige. Tiltaka for å sikre raskare asylsaksbehandling og raskare busetjing i kommunane gjeld òg for einslege mindreårige.
- Styrkje arbeidet med å finne foreldra eller eventuelt andre omsorgspersonar til dei einslege mindreårige - med sikte på sameining i heimlandet.
- Vurdere om ein i større grad skal nytte alderstesting for dei søkjarane som framstår som eldre enn dei oppgir. I tilfelle der søkjaren klart ser eldre ut, bør det leggjast vekt på om søkjaren kan sannsynleggjere at han/ho er under 18 år.
- At overformynderi i kommunane aukar innsatsen for å rekruttere verjer.
- Vurdere oppgåvene til verjene og overformynderia, og om det bør innførast godtgjersle for verjer.
- Føre vidare ordninga med egne avdelingar for einslege mindreårige knytt til ordinære mottak, framfor å opprette egne mottak for einslege mindreårige.
- Styrkje bemanninga og fagkompetansen til dei tilsette ved avdelingane for einslege mindreårige i mottak.
- Styrkje tilsynet med dei einslege mindreårige i mottak, og utarbeide ein instruks for tilsyn med einslege mindreårige som sikrar dette.
- Følgje opp skoletilbodet til einslege mindreårige i mottak.
- Gi dei einslege mindreårige tilbod om ein oppfølgingssamtale og ei grundigare helseundersøking også i det ordinære mottaket, slik at eventuelle hjelpebehov kan avklarast tidleg.
- At den som har ansvaret for oppfølging av og omsorg for einslege mindreårige ved mottaket i løpet av ein månad skal vurdere det enkelte barn, med tanke på å klargjere om barnet har særskilde hjelpebehov.
- Oppmode dei frivillige organisasjonane og kommunane til eit aktivt samarbeid med mottaka for å styrkje det sosiale nettverket til einslege mindreårige.
- Understreke verdien og behovet for at dei ulike etatane i kommunen samarbeider om dei einslege mindreårige.
- Vurdere ulike modellar for å styrkje rådgivinga til kommunane når det gjeld arbeidet med einslege mindreårige.

7.2 Merknader fra komiteen

Komiteen mener arbeidet overfor enslige mindreårige asylsøkere må styrkes. Komiteen viser til at det er en økning i antallet enslige mindreårige asylsøkere som kommer til Norge. Dette skyldes flere internasjonale forhold hvor barn og ungdom rammes hardt av konflikter og oppløsning. I enkelte konflikter blir barn i stor utstrekning brukt både som soldater og som gisler for å tvinge foreldre til å samarbeide. Barn er også en handelsvare i den illegale sexindustrien og blir bortført fra sitt hjemland til industriland. Det er derfor fullt mulig at også enslige mindreårige barn har beskyttelsesbehov som kvalifiserer for flyktningstatus eller opphold på humanitært grunnlag.

Komiteen viser til at det samtidig er familier som sender sin barn til land i den industrialiserte verden for at barna skal få en bedre fremtid både utdanningsmessig og økonomisk. Generelt gir de fleste vestlige land enslige mindreårige asylsøkere noe romsligere mulighet for opphold, og derfor har man eksempler på såkalte ankerbarn og på at myndig ungdom oppgir å være mindreårige.

Komiteen er enig med Regjeringen i at det må arbeides for å gjenforene barn med sine foreldre eller andre nærstående omsorgspersoner der de bor, hvis dette er trygt for barnet. Barn skal likevel ha samme rett som voksne til å få sin asylsøknad vurdert på individuelt grunnlag.

Komiteen mener det bør iverksettes alderstesting av alle som hevder å være mindreårige asylsøkere som ikke kan dokumentere sin alder, og som ikke åpenbart er mindreårige.

Komiteen viser til at det er flere forhold som er kritikkverdige ved dagens behandling av mindreårige asylsøkere. At bosetting tar for lang tid er viktigst, men det er også åpenbart at enkelte rettsikkerhetsmekanismer som er etablert for mindreårige asylsøkere ikke fungerer. Dette gjelder særlig vergesystemet som ikke synes å fungere. I dag tar det langt tid å få oppnevnt verge, noen verger er verge for svært mange barn, og det er liten og tilfeldig informasjon som gis til verger om hva deres rolle faktisk er.

Komiteen mener det bør etableres en ny type verger med et særskilt regelverk, som skal ha en rolle mellom dagens vergerolle og en støttekontakt. Asylsøkeren må kunne bruke vergen som en hjelp til å håndtere problemer f.eks. overfor mottak eller skole. Komiteen mener vergene bør lønnes. Komiteen vil vise til at det i dag gis svært varierende og dårlig informasjon fra overformynderiene om hvilken rolle vergene faktisk skal ha. Det er derfor behov for at det utarbeides skriftlig veiledningsmaterieell.

Komiteen er overbevist om at med en klarere definert rolle og en kompensasjon for arbeidet, vil det være mulig å trekke på mange frivillige ressurser i arbeidet som verger. Dagens tilfeldige og dårlig organiserte system bidrar til å redusere rekrutteringen av verger. Overformynderiene i de kommuner som har mottak for

enslige mindreårige asylsøkere må skoleres særlig for denne veiledningsjobben.

Komiteen ber Regjeringen avklare hvordan vergene skal lønnes.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at de i sitt alternative statsbudsjettet for 2001 foreslo å etablere en ny vergeordning slik flertallet nå slutter seg til, og foreslo 9 mill. kroner til tiltak for enslige mindreårige asylsøkere.

Komiteen mener det i dag bør være mulig å bruke fosterfamilier som boordning for de yngste mindreårige asylsøkerne i stedet for mottak. Dette kan være en fullt ut erstatning for å bo på mottak eller delvis erstatning f.eks. som besøksfamilier. I dag praktiseres det en form for direktebosetting av mindreårige asylsøkere hvis disse har familie eller kjente i Norge. Det har vært reist kritikk mot at denne bosettingen ikke følges opp.

Komiteen viser til sine merknader i Budsjettinnst. S. nr. 5 (2000-2001) om bruk av fosterhjem for å få opp bosettingsfarten for mindreårige asylsøkere. Komiteen viser også til at Røde Kors fikk stor oppslutning for sin appell om å melde seg som fosterforeldre for asylsøkere. Komiteen mener det må arbeides videre med bosettingordninger basert på fosterforeldre.

Komiteen mener at det i disse tilfellene kan være et behov for at den mindreårige asylsøkeren får tildelt en verge utenom bofamilien, og uansett må det etableres rutiner for oppfølging av direkte bosatte mindreårige.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at tilbudet i mottak for de yngste enslige mindreårige asylsøkere bør styrkes, og at det opprettes egne avdelinger med styrket bemanning for dem. Flertallet er også enig i at det må innføres en ordning med tilsyn av hvert enkelt barn, og at mindreårige asylsøkere bør få et skoletilbud utenfor asylmottaket. Det er også viktig at når mindreårige asylsøkere forsvinner, skal disse forsvinningene etterforskes slik at man er sikret at de ikke utsettes for kriminelle handlinger.

Flertallet mener dessuten at mindreårige asylsøkere, som har vært barnesoldater i sine hjemland, må få hjelp så tidlig som mulig i asylmottaket til å bearbeide sine traumer.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre og Senterpartiet, vil understreke det potensialet som fins når det gjelder frivillig innsats på dette feltet. Frivillighet må likevel ses på som et supplement, ikke som erstatning for det ansvar det offentlige skal og må ha overfor denne gruppen mindreårige asylsøkere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at hovedretningslinjen i denne typen saker må være hva som er "barnets" beste. I de fleste tilfeller er det gjenforening med sin familie, men det må som hovedregel skje i hjemlandet. Disse medlemmer er svært glad for at utlendingsmyndighetene langt på vei støtter dette synet.

Disse medlemmer mener at når det gjelder barnets eller ungdommens alder bør det etableres rutiner for at denne blir fastsatt gjennom medisinske prøver. Man undergraver systemet når enkelte asyladvokater omtaler middelaldrende menn som barn i håp om at de skal få oppholdstillatelse.

Disse medlemmer ser det som viktig å prioritere behandlingen av disse sakene.

Disse medlemmer vil for øvrig vise til Fremskrittspartiets merknader til kap. 6.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil hevde at ett av de områdene innen utlendingsforvaltningen hvor det er mest ugjort er barn og unge som kommer alene som flyktninger.

Disse medlemmer mener dagens praksis i altfor stor grad bærer preg av tilpassing til et regelverk som gjelder voksne asylsøkere. Det er et klart behov for en helhetlig tilnærming til hva som er det enkelte barns beste. Det er dessuten nødvendig med en mer langsiktig tenkning når det gjelder tiltak.

Disse medlemmer vil vise til at FN's barnekonvensjon av 1989 er et viktig middel for å ivareta barnets rettigheter og interesser.

FNs komité for barnets rettigheter har anbefalt Norge å vurdere en ny samlet gjennomgang av sin politikk i forbindelse med barn som søker asyl i lys av konvensjonens prinsipper og bestemmelser. Gjennom Barnekonvensjonen er Norge forpliktet til å sørge for at alle barn som bor i Norge har de samme grunnleggende rettigheter. Utlendingsloven skal ikke har forrett framfor Barnekonvensjonen.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at for å tydeliggjøre dette ville det være en fordel at Barnekonvensjonen ble inkorporert i norsk lov. Disse medlemmer viser i denne sammenhengen til det pågående arbeidet med å få innarbeidet Barnekonvensjonen i norsk lov, og mener det er kritikkverdige at dette har tatt så lang tid.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til det urimelige i at det nå stilles de samme kravene til presisjon som de voksnes egenerklæringer og intervjuer, selv om det for mange er urealistiske krav. Det må derfor utvikles et eget intervju- og samtaleopplegg for mindreårige. I saker hvor det er tvil, bør hensynet til barnets beste tilsi at det fattes et positivt vedtak, heller enn at behandlingstiden

blir vesentlig forlenget på grunn av behovet for nærmere utredninger.

Det bør innføres en frist spesifikt for barn under 16 år som tilsier at dersom saken ikke er ferdigbehandlet innen satt frist, bør opphold på humanitært grunnlag innvilges.

Disse medlemmer vil hevde som prinsipp at alle barn som kommer til Norge uten foreldre eller foresatte er en bekymringssak og derfor et ansvar for barnevernet. Enslige mindreårige asylsøkere har ulike behov for oppfølging, men deres behov skal vurderes og dekkes på lik linje med norske barn uten foreldre eller foresatte. Praksis nå diskriminerer enslige asylsøkerbarn i forhold til norske barn, både når det gjelder nivå på omsorg og tilsyn i mottak, oppfølging ved plassering hos slektninger, ettersøking ved forsvinning og mulighet til å gjenforenes med sine foreldre dersom det er mulig. Disse medlemmer reagerer sterkt på antydningen om at dette er å stemple disse barna som "problembarn" eller å gjøre dem til klienter. Det er etter disse medlemmers syn et feilaktig syn på hva barnevernet er og et uakseptabelt syn på de barna som på et eller annet tidspunkt er i behov av bistand fra barnevernet.

Disse medlemmer vil vise til brev av 29. januar 2001 fra Kommunal- og regionaldepartementet der det går fram at myndighetene ikke har oversikt over hvor mange asylsøkerbarn som er i fosterhjem. Dette er et eksempel på at myndighetene har for liten oversikt over tilbudet til asylsøkerbarna.

Enslige mindreårige asylsøkere kan mer enn andre risikere å bli utsatt for overgrep, utnyttet eller truet og lurt til kriminelle handlinger. Disse medlemmer vil hevde at myndighetene har et stort ansvar for å sørge for at dette ikke skjer, og at mottak og andre bosituasjoner for denne gruppen må ta høyde for dette.

Noen av barna bosettes som privat plassering hos slektninger eller personer med samme etniske bakgrunn som dem selv, uten vedtak etter barnevernloven. Barnevernet har i liten grad fulgt opp disse barna, og familiene har ikke fått veiledning eller tilsyn. Dette er en ordning som har vesentlig lavere økonomiske kostnader for myndighetene. Ordningen er ikke tilfredsstillende og det er stor grunn til å stille seg kritisk til den slik det fungerer i dag. Disse medlemmer vil vise til noen av de konklusjonene som framkom i Høgskolen i Telemark-prosjektet der de kartla hvordan det hadde gått med enslige mindreårige asylsøkere etter ti år. Konklusjonen er at slik plassering har vært vanskelig med mange omplasseringer og problemer med å orientere seg i samfunnet. På bakgrunn av disse funnene er det nødvendig å endre praksis rundt privat plassering. Det må stilles krav til at plassering/bosetting skal skje etter vedtak etter barnevernloven og stilles de samme krav som til hjem som skal ivareta foreldresvaret til norske barn som ikke kan bo hos sine foreldre. Hensynet til stabilitet, evne til å hjelpe barna med å finne seg til rette i samfunnet og gi god rettleiding, må vektlegges og vurderes sammen med behovet for

ønsket om å beholde og styrke tilknytningen til etnisk bakgrunn. En ordning med besøkshjem kombinert med bofellesskap eller fosterhjem kan være en god løsning.

Disse medlemmer vil fremme forslag om at enslige mindreårige asylsøkere som prinsipp skal ha samme rettigheter som barn under lov om barnevern og at mottak for enslige mindreårige asylsøkere gis status som barnevernsinstitusjoner.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen legge til grunn for alt arbeid prinsippet om at enslige asylsøkerbarn skal ha et tilbud på lik linje med norske barn under omsorg fra barnevernet.

Mottak for enslige mindreårige asylsøkere gis status som barnevernsinstitusjoner."

Disse medlemmer vil påpeke at smugling av barn er et stort internasjonalt problem. Under dekke at det er egne barn, tas de med over landegrensene og kan selges, utnyttes både til vinningskriminalitet og seksuell kriminalitet. Dessverre er det markert for slikt i alle land. Det er derfor svært viktig at vi vet at barna som tas inn i landet er i lag med sine reelle foresatte eller foreldre. I en del tilfeller kan det derfor være god grunn til å bruke nødvendig tid for å fastslå identitet og slektskap til barn som ønskes tatt inn i landet.

Disse medlemmer vil be Regjeringen komme med forslag til nye tiltak for å beskytte barn mot slik utnytting. Det er imidlertid viktig at en i dette arbeidet også er oppmerksom på at barn kan reddes ut av en utnyttingssituasjon ved at slektninger eller andre enn foreldrene bringer barnet med seg til et annet land. Det er viktig at kontroll og regelverk ikke hindrer slike redningsaksjoner.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet vil peke på FNs barnekomité's uttalelse om at mangelen på rettslig garanti kan føre til at enkelte barn uten norsk statsborgerskap fratras rettigheter og at det kan bli lagt begrensninger på slike barns adgang til helsetjenester og skolegang. Disse medlemmer viser videre til barnekomiteens påpeking av at de nasjonale ordningene for familiegjenforening ikke utnyttes til fulle og til komiteens oppfordring om å etablere en standardprosedyre for informasjon til barn og andre berørte personer, for eksempel foreldre eller verger, om mulighet og prosedyre for familiegjenforening. Disse medlemmer viser også til komiteens understreking av behovet for tidlig psykososial oppfølging, utviding av dagens tilbud om psykologhjelp og betydningen av at asylsøkende barn integreres raskt i skolen på stedet. Disse medlemmer mener de ovenfor nevnte bemerkninger fra FNs barnekomité samt øvrige merknader fra komiteen understreker behovet for en annen og langt mer offensiv politikk overfor enslige asylsøkere.

Disse medlemmer viser til svar av 27. mars 2001 der statsråden mener at hver enslig mindreårig vil ha forskjellig behov for støtte og oppfølging. Disse medlemmer mener at alle barn som er enslige asylsøkere har et spesielt omsorgsbehov, og de må møtes og følges opp med det som utgangspunkt.

Disse medlemmer viser til at tall, ifølge statsråden, sier at hver tredje mindreårig i 2000 ble direkte plassert i kommunene og med godt resultat. Disse medlemmer viser til at de aller fleste i denne gruppa senere får bli i Norge. Disse medlemmer mener på bakgrunn av de erfaringer man har, at ordningen med direkteplassering må utvides og gjøres permanent.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til at Regjeringen ikke kan dokumentere at påstått bruk av "ankerbarn" har et stort omfang, og det er nødvendig for Regjeringen å dokumentere slike påstander bedre enn i dag.

Disse medlemmer vil hevde at alle asylsøkere som er alderstestet og gjennom det har godtgjort at de er mindreårige, bør få familiegjening på like vilkår med de under 16 år.

Disse medlemmer mener at det må være en selvfølge at også slektninger får godtgjøring som fosterhjemfamilier.

8. TOLKETJENESTER

8.1 Sammendrag

Det var i 1999 registrert behov for tolking i over 70 språk i Noreg. Behovet for tolking er naturleg nok størst i kommunikasjonen med flyktningar og asylsøkjara som nyleg har kome til landet.

Tilgang på tolketjenester er nødvendig for å sikre at fagfolk og representantar for norske styresmakter og institusjonar skal kunne gi eit tilnærma likt tilbod til flyktningar som til befolkninga elles. Mangel på tolk gjer det vanskeleg å oppnå målet om likestilling mellom flyktningar og nordmenn, og sikre rettstryggleiken til den enkelte. Feltet er òg hemma av manglande kunnskap blant fagpersonar om behovet for tolk og konsekvensar ved bruk av ad hoc-løysingar. Utdanning av tolkar har heller ikkje vore eit prioritert område. Tolkeområdet vil få auka vekt i åra som kjem. Det er nødvendig med meir kunnskap når det gjeld kvalifisering av tolkar, den faktiske bruken av tolk i ulike samanheng, finansiering og administrasjon av tolketjenester.

Regjeringa vil:

- Leggje til rette for brukaropplæring til fagpersonar som nyttar tolk i arbeidet sitt, og for å utvikle rutinar for rekruttering og kvalitetssikring av tolkar til offentleg sektor.
- Utarbeide retningslinjer for godkjenning av tolketjenester.

- Auke talet på språk som autorisasjonsprøva blir halden på kvart år, og organisere ulike tiltak for å gjere dei kandidatar som er melde opp til autorisasjonsprøva betre kjent med prøvesituasjonen.
- Følgje opp utgreiinga om tolkeutdanning i Noreg (Noregsnettrådet 1999) for å sikre eit betre og meir stabilt utdanningstilbod.
- Greie ut spørsmål som gjeld ansvar for betaling av tolketenester, tilhøvet mellom private og offentlege tolketilbod, og ansvarstilhøve for tolkar med sikte på ei klargjering.

8.2 Merknader fra komiteen

Komiteen understreker behovet for å ha tilgjengeleg et tilstrekkelig antall gode tolkar. Komiteen er enig med Regjeringen i de tiltak som skisseres for å bedre tilgangen og øke kvaliteten. Tolken er en viktig brikke for å få frem asylsøkerens faktiske versjon av sin bakgrunn og de hendelser vedkommende har vært utsatt for.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre, ønsker en kvalitetskontroll av tolkar, som bør gjennomføres med stikkkontroller av tolkeoppdrag. Poenget med dette er å påse at den informasjonen som myndighetene søker er så korrekt som mulig. Gjennom en slik kontroll vil tolkar som ikke er dyktige nok siles vekk.

På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innfører en ordning med kvalitetssikring av tolketjenester, slik at man påser at den informasjonen som kommer fra tolken er i samsvar med den informasjonen som blir gitt av personen som benytter tolketjenesten."

9. TILBAKEVENDING

9.1 Sammendrag

Tilbakevending er eit viktig element i ein heilskapleg flyktningpolitikk og har stått sentralt i norsk flyktningpolitikk på 1990-talet. Målet er å leggje til rette og motivere for at dei som har fått vern i Noreg, skal kunne vende tilbake til heimlandet når forholda der ligg til rette for det. Det er etablert eit eige program for tilbakevending som omfattar ei individuell støtte og dekking av reiseutgifter til heimlandet. I tillegg har tilskot til tilbakevendingsprosjekt vore viktig i utviklinga av politikken. Det siste året har mange fleire enn tidlegare vendt tilbake til heimlandet under programmet for tilbakevending. Samstundes har det vore ein kraftig auke i talet på flyktningar som har reist tilbake igjen til Noreg etter å ha motteke støtte til tilbakevending og vore ein kort periode i heimlandet. Utfordringa framover vil vere å få meir målretta tilbakevendings tiltak for ulike grupper og rette tilskotsordninga for tilbake-

vendingsprosjekt inn mot prosjekt som i større grad enn i dag tek vare på tilbakevendingsperspektivet enn det "to-spora løpet". Å leggje til rette for at utfallet av ein flyktningsituasjon anten kan bli tilbakevending til heimlandet eller varig opphald i Noreg. Ei slik målret-

ting kan få konsekvensar for val av satsingsområde for tilskotsordninga. Ei anna utfordring gjeld spørsmålet om ein del av den individuelle støtta kan bli kopla til dei ulike behova dei som reiser frå Noreg har når dei kjem heim.

Regjeringa vil:

- Evaluere tilskotsordninga for tilbakevendingsprosjekt og programmet for tilbakevending. Målet med evalueringa er å sjå om virkemidla vi rår over fungerer etter formålet.
- Vurdere om samanhengen mellom tilbakevending frå Noreg og norsk bistandsverksemd kan bli betre på bakgrunn av erfaringane frå Kosovo og Bosnia-Hercegovina.
- Vurdere om det å få tilbakevendingsstøtte skal føre til at løyve om opphald i Noreg fell bort eller blir trekt tilbake. Det gjeld særleg personar med melombels opphald på kollektivt grunnlag.

9.2 Merknader fra komiteen

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Høyre, støtter Regjeringens opplegg for tilbakevending.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til at tilbakevending må være en viktig komponent i introduksjonsprogrammene og i alt arbeid med flyktninger og asylsøkere.

Disse medlemmer vil vise til brev fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre av 6. mars 2001, der disse partier tar til orde for at praksis med å knytte retten til tilbakevendingsstøtte til at vedkommende asylsøker ikke nytter sin klagerett. Disse medlemmer vil be Regjeringen endre denne praksis. Det er ikke riktig å knytte økonomiske sanksjoner til å nytte en rett en har etter loven til å klage.

Videre er det behov for at Regjeringen kontinuerlig vurderer ikke bare akutt sikkerhetsrisiko ved tilbakevending, men også tillegger en politisk vurdering av hva som tjener situasjonen i det området asylsøkerne skal sendes. Regjeringen bes ta anmodninger fra UNHCR i den forbindelse svært alvorlig. Kriteriet på en vellykket tilbakevending er ikke først og fremst at asylsøkeren er sendt hjem og ikke vender tilbake hit, men at tilbakevendingen ikke fører til større konflikter og økt usikkerhet i områder der spenningen fra før av er stor.

Disse medlemmer vil også be Regjeringen vurdere sin praksis med å sende barnefamilier ut av landet rett før skoleåret avsluttes. Å få fullført skolegang er viktig og vil være en god hjelp til å komme videre for barn og unge som har vært i Norge en tid.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet registrerer at for den summen man bruker på å hjelpe en flyktning i Norge i ett år kan man hjelpe atskillig flere i deres nærområder. Disse medlemmer mener derfor at det mest humane er å hjelpe folk i nærområdene, da hjelpen når flere mennesker.

Disse medlemmer mener i utgangspunktet at tilbakevending bør være siktemålet i alle asylsaker, og det bør seriøst vurderes om alle oppholdstillatelser til flyktninger i utgangspunktet bør være midlertidige. Dette er det anledning til etter gjeldende konvensjoner.

Disse medlemmer viser til at støtteordningen for tilbakevending nå er altfor liberal idet flere personer som har fått støtte for tilbakevending allikevel returnerer til Norge etter forholdsvis kort tid. Denne ordningen bør endres slik at det enten sies stopp for tilbakevending eller at den økonomiske støtte da må betales tilbake. Disse medlemmer vil også påpeke at hvis det blir mulig for en person som har fått opphold i Norge etter å ha søkt asyl eller kommet som kvoteflyktning allikevel kan vende tilbake under trygge forhold, så burde tilbakevending skje som en plikt. Når selve grunnlaget for oppholdstillatelsen, nemlig beskyttelse eller opphold på humanitært grunnlag, er bortfalt, så burde man være pliktig til å reise hjem.

Disse medlemmer påpeker at permanent oppholdstillatelse (bosettingstillatelse) kan gis etter et visst antall år, etter at spørsmålet om tilbakevending er blitt vurdert. Bosettingstillatelse gis i dag etter tre år, disse medlemmer mener at denne bør forlenges til syv år. For flyktningen vil denne utsettelsen ha liten praktisk betydning.

På bakgrunn av dette fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide et forslag om at bosettingstillatelse først gis etter syv års opphold i Norge."

Disse medlemmer vil påpeke at de norske myndighetene må følge opp IATA-reglene bedre enn de gjør i dag, slik at man kan unngå at det kommer mennesker uten korrekte papirer til Norge for å søke asyl.

I langt større grad må transportselskapene gjøres ansvarlig for at passasjerene har de nødvendige reisedokumenter og adgangen til å returnere personer uten reisedokumenter med samme transportmiddel umiddelbart må utnyttes fullt ut.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil peke på det paradoksale i at alle partier unntatt Sosialistisk Venstreparti de siste åra har økt andelen ODA godkjente u-hjelpsmidler som brukes i Norge. Dette er penger som skulle bidratt til bedre utvikling og til freds- og sikkerhetsskapende arbeid i deler av verden som i langt større grad enn oss opplever krig og uro. Spesielt er det lite konsekvent av Fremskrittspartiet som så sterkt påpeker at det er bedre å bruke pengene i flyktningens nærområder enn å hjelpe de som søker asyl her, når det samme partiet samtidig bruker av u-hjelpspenger i Norge og kutter mest på den hjelpen som kunne bedret situasjonen der flyktninger befinner seg. Dette viser med all tydelighet at argumentasjonen er ren retorikk og at hjelp til nødstilte ikke har prioritet verken ute eller hjemme.

10. FINANSIERINGS- OG TILSKUDDSDORDNINGER FOR KOMMUNENE

10.1 Sammenheng

Mange kommunar vurderer busetjing av flyktningar som ein økonomisk risiko dei ikkje ønskjer å ta, og viser til at dei statlege tilskotsordningane ved busetjing av flyktningar ikkje dekkjer dei gjennomsnittlege utgiftene. Det gjeld særleg storleiken på integreringstilskotet og tilskotet til norskopplæring for vaksne. Ein annan viktig faktor som blir framheva er ordningane for bustadfinansiering, som kommunane meiner ikkje strekkjer til. Samstundes er det mange døme på at dei kommunane som lenge har drive eit aktivt integreringsarbeid, med vekt på kvalifisering i nær kontakt med det lokale næringslivet, har opplevd at busetjing av flyktningar har gitt eit overskot i kommunerekneskapen. Utdringa er å gjere flyktningane til aktive borgarar som medverkar med arbeidskraft og skatteinntekter, og ikkje passive mottakarar av offentlig støtte. Det er derfor svært viktig å leggje til rette for eit samordna kvalifiseringstilbod for nykomne flyktningar. Vi har i dag ei rad ulike tilskot til kommunane ved busetjing og kvalifisering av flyktningar. Nokre av ordningane, som integreringstilskotet, er meint å dekkje gjennomsnittsutgifter ei fast tid. Andre tilskot er berre meint å dekkje delar av dei kommunale utgiftene, til dømes tilskotet til særskilt norsk- og morsmålsundervisning i grunnskolen. Dei ulike tilskota har òg ulike målgrupper.

Prinsippet om sektoransvar er bakgrunnen for at det er mange kjelder for finansiering av arbeidet med busetjing og kvalifisering for flyktningar i kommunane. Dei mange ulike tilskota og støtteformene krev stor grad av samordning når det gjeld planlegging og gjennomføring av tiltak for at dei skal verke effektivt. I samband med kvalifisering gjeld det særleg skoleetaten, sosialetaten og arbeidsmarknadsetaten. Det reiser spørsmål om det lar seg gjere å forenkle overføringane, til dømes gjennom samanslåing av tilskot.

Regjeringa vil:

- Vurdere korleis utgiftsnivået i kommunane i samband med asylmottak kan kartleggjast.
- Auke tilskota til kommunane ved busetjing av flyktningar slik: auke integreringstilskotet frå kr 300 000 til kr 365 000, auke dei ekstra eingongstilskota ved busetjing av eldre og funksjonshemma frå kr 100 000 til kr 105 000, låneramma til Husbanken med 2 mrd. kroner, og auke aktivitetnivået for bustadtilskotet med 152 mill. kroner, jf. statsbudsjettet for 2001.
- Føre vidare ordninga med integreringstilskot til kommunane ved busetjing av flyktningar, men vurdere om tilskotet til norskopplæring for vaksne bør byggjast inn i ordninga med integreringstilskot.

- Sjå til at arbeidsmarknadsetaten går tidlegare og meir systematisk inn med tiltak, innafor ramma for arbeidsmarknadstiltak, for dei som treng kvalifisering retta mot arbeidsmarknaden.
- Vurdere korleis Lundeutvalet sin gjennomgang av fire tilskotsordningar til grunnskoleopplæring bør følgjast opp.
- Gjennomgå og vurdere konsekvensane av dei nye retningslinjene for tilskot til ekstra språkopplæring i vidaregåande opplæring etter at dei har vore verke same i eitt år.
- Føre vidare ordninga med eit særskilt tilskot til kommunane ved busetjing av einslege mindreårige.
- Gå gjennom ordninga med tilskot til barnehagetilbod for barn til nykomne flyktningar for å forenkle mål, intensjonar og rutinar.

10.2 Merknader fra komiteen

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at økningen i integreringstilskuddet tilsvarer de krav kommunene har hatt for å få dekket utgifter. Slik integreringstilskuddet nå er utformet virker det som en motivasjon for å få flyktningene raskt ut av sosial- og hjelpetilbudet og over i selvforsørgende arbeid. Det mener flertallet fortsatt er viktig.

Flertallet gir en generell tilslutning til at systemet baseres på gjennomsnittsberegninger også i fremtiden, og viser til at innvandrere er et eget kriterium i inntektssystemet. Likevel er boligkostnader en utgift som varierer sterkt mellom kommunene og hvor gjennomsnittsbetraktninger kan gi feil resultat. Når noen av de kommuner som over tid gjennom både førstegangs bosetting og andregangs bosetting får størst tilstrømming av flyktninger, er det viktig.

Flertallet viser til at det fra 1. august 2000 ble innført en tilskuddsordning for kommuner som overtar omsorg for barn i asylmottak, og en statlig refusjon for fylkeskommunale barnevernutgifter i slike saker. Ordningen ble bare gjort gjeldende for nye saker. Flertallet viser til at en del kommuner har helt parallelle saker fra før 1. august 2000 hvor de fortsatt betaler for barnevernstiltakene - f.eks. fosterhjem. Flertallet mener denne forskjellsbehandlingen er urimelig, og viser til at statsråden anslår det til å forekomme 1 til 2 slike vedtak pr. år. Flertallet mener det bør ryddes opp i denne ulike behandlingen og vil understreke at dette gjelder et fåtall saker som har økonomisk stor betydning for de kommunene det gjelder, men som summert dreier seg om små summer.

Flertallet vil derfor fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen gi kommuner og fylker kompensasjon for fortsatt løpende utgifter knyttet til vedtak om omsorgsovertakelse for barn i asylmottak fattet før 1. august 2000, tilsvarende den kompensasjon

som gis for slike utgifter på grunnlag av vedtak fattet etter denne dato."

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil primært vise til Fremskrittspartiets merknader under kapittel 5 om Statens flyktningeverk.

Disse medlemmer vil vise til Fremskrittspartiets merknader under kapittel 5 om integreringstilskuddet.

Disse medlemmer mener videre at sosialstønden kun bør utbetales i tilvist kommune. Når utlendingen klarer seg selv kan han eller hun bosette seg hvor som helst i landet. Dette vil etter disse medlemmers syn bidra til at noen flyktninger får et ekstra incitament til å bli selvforsørgende.

Disse medlemmer vil videre vise til merknader i kapittel 4 om Dokument nr. 8:73 (1999-2000).

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til at sammensetningen og manglene i boligmarkedet i Norge er årsak til at mange asylsøkere og andre med dårlig økonomi får store problemer. Norge mangler nesten helt utleieboliger med regulerte lave priser. Det er behov for en langt sterkere innsats på dette området enn det Regjeringen legger opp til, og det er behov for regulerte lave leiepriser på de sosiale utleieboligene.

Disse medlemmer vil vise til at mange kommuner melder at å finne bolig til rimelig pris er av de største problemene i integreringsarbeidet.

Disse medlemmer mener dette problemet lett kan avhjelpest ved at lånerammen i Husbanken og tilskudd økes ytterligere. Tilskuddene knyttet til den enkelte bolig må økes vesentlig, slik at prisen blir overkommelig.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at tilskudd pr. bolig må økes i snitt med 50 pst. Dette medlem vil også vise til egne forslag om en sterk utbygging av rimelige utleieboliger i Dokument nr. 8:74 (1998-1999), om forslag i Dokument nr. 8:91 (2000-2001) om strakstiltak for bostedsløse og i Budsjett-innst. S. nr. 5 (2000-2001) om et statlig boliginvesteringselskap som kunne gå inn på eiersiden i utleieboligprosjekter, både for å få i gang nok boligbygging og for å sikre at leieprisene i disse boligene holdes nede.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til at Kommunal- og regionaldepartementet i brev til kommunalkomiteen 2. juni 2000 viser at underdekning av kommunale utgifter til norskopplæring til flyktninger og asylsøkere var på 260 mill. kroner i 2000, og anslås til 295 mill. kroner i 2001, 305 mill. kroner i 2002 og 315 mill. kroner i 2003. Sosialistisk Venstreparti fremmet da forslag om at alle slike utgifter skulle dekkes av statstilskudd.

Disse medlemmer forutsetter at det gis full utgiftsdekning før tilskuddet legges inn i integreringstilskuddet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at tilskudd som foreslås lagt inn i integreringstilskuddet oppjusteres til full utgiftsdekning før innlemmingen."

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at behovene innen psykiatrien er store og at det er behov for slike tjenester ved alle mottak og der flyktninger bosettes. Dette må få som konsekvens at hensynet til tilgjengelighet på slike tjenester tillegges stor vekt i mottaksplassering og bosetting.

Mangelen på fagfolk innen dette feltet gjør at det er behov for at Regjeringen og Kommunenes Sentralforbund i samarbeid lager en rekrutteringsplan og at denne er forpliktende og følges opp i årsbudsjettene.

11. BEHOV FOR KUNNSKAP

11.1 Sammendrag

Dei siste ti åra har Kommunal- og regionaldepartementet arbeidd systematisk for å betre kunnskapsgrunnlaget når det gjeld levekåra til flyktningar som nyleg har kome til landet, det statlege mottakssystemet for asylsøkjjarar, situasjonen til einslege mindreårige asylsøkjjarar og flyktningar, busetjing og tilbakevending av bosniske flyktningar, politikken for mellombels vern overfor bosniske flyktningar, og effektane av strategiane for busetjing av flyktningar i kommunane dei siste fem åra. I tillegg er ordninga med integreringstilskot evaluert.

Forsking viser at løysingar i stor grad må finnast gjennom justeringar og omleggingar i eksisterande ordningar og politikk, og at det på somme område er behov for endå meir kunnskap og for utvikling av gode arbeidsmetodar. Samstundes er det behov for å følgje opp og jamleg evaluere det arbeidet som blir gjort, både på statleg og kommunalt nivå. I meldinga er det gjort greie for forsøksprosjekt og evalueringar.

Kommunal- og regionaldepartementet har dei siste ti åra samarbeidd med Statistisk sentralbyrå (SSB) for å skaffe fram betre statistikk og betre analysar om inn- og utvandring og situasjonen og levekåra til innvandra- rar og flyktningar. Det har også vore eit siktemål å få fram statistikk oftare og raskare.

Samarbeidet mellom SSB og departementet vil bli ført vidare.

11.2 Merknader fra komiteen

Komiteen har ingen merknader.

12. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

12.1 Sammenheng

Regjeringa legg til grunn at prinsippet om sektoransvar blir ført vidare. Det vil seie at fagstyresmaktene i ulike sektorar og på ulike forvaltningsnivå skal ha det same ansvaret for flyktningar som for befolkninga elles. Som hovudregel skal flyktningar omfattast av generelle ordningar og tiltak. På dei ulike områda skal arbeidet rettast inn mot å oppnå best mogleg resultat innanfor dei rammene som gjeld.

Regjeringa foreslår i meldinga å innføre ei ny ordning for busetjing som vil endre den gjeldande oppgåve- og ansvarsfordelinga mellom ulike forvaltningsnivå. Forslaget inneber at ordninga skal organiserast gjennom utval på to nivå - eit utval på nasjonalt nivå og eit utval i kvart enkelt fylke. Busetjingsutvalet i fylka skal fastsetje og tildele dei enkelte kommunane det talet flyktningar dei skal busetje kommande år. Alle kommunene i fylket bør vere representert i busetjingsutvala. Regjeringa foreslår at busetjingsutvala i fylka skal leiast av fylkesmannen.

Det er behov for å konkretisere ytterlegare oppgåvene til utvala, og bestemme kven som skal gjere kva, før ein kan rekne på dei økonomiske og administrative konsekvensane for dei enkelte aktørane. Den nye ordninga vil mellom anna på sikt føre til innsparingar for staten ved at busetjinga skjer raskare, slik at utgiftene til drift av statlege mottak blir reduserte.

Regjeringa foreslår i meldinga å leggje til rette for at barn i alderen frå fire til og med fem år kan få eit tilbod om halvdagsplass i barnehage. Utgiftene blir om lag 10 mill. kroner pr. år, dersom alle barn i mottak i den aktuelle aldersgruppa nyttar tilbodet. Dersom ein legg til grunn at 75 pst. av barna i målgruppa nyttar tilbodet, vil utgiftene bli om lag 7,2 mill. kroner pr. år.

Regjeringa foreslår òg å vidareføre ordninga med foreldrerettleiing i mottak. Utgiftene blir om lag 1,1 mill. kroner pr. år, og er knytte til å setje i verk foreldrerettleiing på mottak og til opplæring og rettleiing av foreldrerettleiarar.

Vidare foreslår Regjeringa å styrkje dei fem regionale psykososiale teama med ei stilling kvar, slik at kommunar med statlege mottak for asylsøkjjarar og flyktningar og kommunar som buset flyktningar, kan få meir råd og rettleiing. Meirutgiftene blir om lag 2,5 mill. kroner pr. år.

Regjeringa vil setje i verk ei ordning med yrkesprøving for å vurdere fagutdanning frå utlandet. Ein legg til grunn at 250 personar vil gå opp til yrkesprøving kvart år. Utgiftene knytt til personar som går opp til yrkesprøving blir om lag kr 13 500 pr. person. I tillegg kjem ein administrativ kostnad på kr 5 000 pr. person. Det vil òg vere behov for kompetansehevingstiltak overfor personale som skal ta hand om yrkesprøvinga. Utgiftene til dette vil vere om lag 1 mill. kroner pr. år. Dei totale utgiftene per år knytt til ei ordning med yrkesprøving blir da om lag 5,6 mill. kroner pr. år.

I tillegg foreslår Regjeringa at dei som ikkje står til språkprøva etter 850 timar med opplæring i norsk, skal få inntil 100 timar ekstra. Førebels berekningar viser at utgiftene kan bli om lag 1,8 mill. kroner pr. år. Dersom dei som tek ut 100 timar ekstra kan halde fram i same klasse som før, vil dei totale utgiftene bli mindre enn det som her er lagt til grunn.

Regjeringa foreslår òg å styrke bemanninga og fagkompetansen ved avdelingane for einslege mindreårige i mottak med ei stilling kvar, i tillegg til tiltak for å heve kompetansen blant dei tilsette. For 16 avdelingar for einslege mindreårige vil utgiftene bli om lag 9 mill. kroner pr. år.

Tiltak for å sikre raskare behandling av asylsøknader og raskare busetjing, eventuelt retur til heimlandet for dei som får avslag på søknaden om asyl, vil på sikt innebere vesentlege innsparingar for staten i form av reduserte utgifter til drift av statlege mottak. Samstundes vil truleg fleire av dei foreslåtte tiltaka i meldinga gjere det lettare for flyktningane å bli sjølvhjelpa kort tid etter busetjing. Tiltak for å styrkje tilbodet til barn og vaksne i mottak, som på kort sikt fører med seg eit behov for meir ressursar, vil på lengre sikt truleg òg innebere innsparingar for hjelpeapparatet. Tiltak for å auke yrkesdeltakinga blant nykomne flyktningar vil på lengre sikt også føre til auka skatteinntekter og reduserte utgifter både for staten og for kommunane.

12.2 Merknader fra komiteen

Komiteen har bedt om at det etableres en ny type verger for mindreårige asylsøkere, at de lønnes og at fosterhjem i større grad brukes for denne gruppen. Dette vil kreve økte ressurser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet, tar Regjeringens vurdering av kostnadene til etterretning.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti tar Regjeringens vurderinger av kostnadene til etterretning, men viser til at komiteen i sine generelle merknader har bedt om en kartlegging av ressursbehovet i utlendingssaksbehandlingen for å få bort restansene og komme ned på en rimelig saksbehandlingstid. Disse medlemmer har bedt om at dette innarbeides i Revidert nasjonalbudsjett 2001.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at de konkrete prosjekter som nevnes i kapitlet summerer seg til 30 mill. kroner. Dette er ikke tilstrekkelig for å oppnå meldingens målsettinger. Disse medlemmer vil spesielt bemerke nødvendige investeringer i bolig og i en kraftig styrking av kvaliteten på tilbudet til enslige mindreårige asylsøkere. En raskere og mer målrettet bruk av Aetats virkemidler vil også koste noe mer. Imidlertid vil en bedre og mer vellykket politikk

være lønnsom for samfunnet og for den enkelte. Med en økt satsing vil derfor regnestykket i sum gå i pluss.

13. DOKUMENT NR. 8:67 (2000-2001)

Forslag fra stortingsrepresentant Odd Einar Dørum om å gjennomgå lover, forskrifter og praksis for å sikre forfulgte kvinner bedre beskyttelse.

13.1 Sammendrag

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

"Stortinget ber Regjeringen gjennomgå lover, forskrifter og praksis med det formål å sikre forfulgte kvinner bedre beskyttelse i samsvar med premissene i dette forslaget."

I dokumentet vises det til innstillingen til St.meld. nr. 21 (1999-2000) Menneskeverd i sentrum. Handlingsplan for menneskerettigheter (Innst. S. nr. 23 (2000-2001)), hvor det er det bred politisk enighet om Norges rolle og forpliktelser knyttet til arbeidet for menneskerettigheter generelt og kvinners rettigheter spesielt.

Regjeringen Bondevik innførte i rundskriv 44/99 (Oppholdstillatelse for kvinner etter samlivsbrudd), retningslinjer for kvinner som etter samlivsbrudd kan få urimelige vanskeligheter i hjemlandet grunnet de sosiale og kulturelle forhold der. Her heter det at kvinnen da *kan* få tillatelse til opphold. Rundskrivet har, så langt forslagsstilleren forstår det, ikke fått den tilskattede konsekvensen.

FNs kvinnekonvensjon av 1979 pålegger partene å treffe egnede tiltak med sikte på å avskaffe diskriminering mot kvinner. Det vises i denne sammenheng til at i henhold til meldingen (op.cit.) vil Regjeringen legge fram forslag om å innarbeide blant annet Kvinnekonvensjonen i norsk lov.

Forslagsstilleren kjenner til St.meld. nr. 17 (2000-2001) om asyl- og flyktningpolitikken i Norge, der et av hovedbudskapene er at "Regjeringen vil ha fokus på kjønnsbasert forfølgelse". Dette er et gledelig og rettmessig signal ut fra situasjonen for kvinner i deler av verden i dag, som risikerer forfølgelse av både myndigheter, egen familie og folk generelt, dersom de søker å få innfridd grunnleggende menneskerettigheter. Med grunnleggende menneskerettigheter menes eksempelvis retten til å skille seg, og retten til å leve uten vold og trusler. Dette er erfaringer som bør tillegges vekt ved revisjon av utlendingslovgivningen.

Forslagsstilleren kan ikke se at utlendingsmyndighetenes vedtak om å utvise kvinner som søker beskyttelse grunnet kjønnsbasert forfølgelse etter samlivsbrudd samsvarer med forpliktelsen i FN-konvensjonen om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner art. 3, jf. presumpsjonsprinsippet som tilsier at norsk lov skal fortolkes i overensstemmelse med internasjonale forpliktelser og menneskerettigheter.

Regjeringen bes gjennomgå lover, forskrifter og praksis med det formål å sikre forfulgte kvinner beskyttelse gjennom:

- gjenoptakelse av asylsøknadene for kvinner som har fått avslag og som i søknadsprosessen hadde samlivsbrudd, fordi grupper av disse kvinnene kan bli utsatt for kjønnsbasert forfølgelse i opprinnelseslandet,
- at begjæring om pågrepelse av denne gruppen kvinner stilles i bero inntil ny vurdering av søknaden er gjennomført.

13.2 Merknader fra komiteen

Komiteen viser til sine merknader og forslag under pkt. 3.2.3, hvor spørsmålet om kjønnsbasert forfølgelse er drøftet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, foreslår at Dokument nr. 8:67 (2000-2001) vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

"Dokument nr. 8:67 (2000-2001) - forslag fra stortingsrepresentant Odd Einar Dørum om å gjennomgå lover, forskrifter og praksis for å sikre forfulgte kvinner bedre beskyttelse - bifalles ikke."

14. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang av UDI i tråd med flertallets merknader, som skal skape et grunnlag for å få en fungerende utlendingsadministrasjon hvor målsettingen om kortere saksbehandlingstid kan oppnås, og hvor restansene er nedbygget innen 1. januar 2002.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen lage et regelverk for at politiet kan utstede reisedokument med begrenset varighet for personer med opphold i Norge som har tapt sine ordinære reise-/identitetsdokument.

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen om å stille i bero effektivisering av vedtak basert på bestemmelsen om oppholdstillatelse for kvinner etter samlivsbrudd og de som hev-

der at de har vært utsatt for kjønnsbasert forfølgelse, inntil ny vurdering av søknadene er gjennomført.

Forslag 4

Stortinget ber Regjeringen legge til grunn for alt arbeid prinsippet om at enslige asylsøkerbarn skal ha et tilbud på lik linje med norske barn under omsorg fra barnevernet.

Mottak for enslige mindreårige asylsøkere gis status som barnevernsinstitusjoner.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen sørge for at tilskudd som foreslås lagt inn i integreringstilskuddet oppjusteres til full utgiftsdekning før innlemmingen.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen arbeide for at man i FN starter arbeidet med en revisjon og fornying av Flyktningkonvensjonen.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen utarbeide retningslinjer for asylsøknader slik at klart grunnløse søknader ikke kan ankes.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen innføre en ordning hvor asylsøkere, flyktninger og personer som får opphold på humanitært grunnlag må underskrive på at de forplikter seg til å overholde norske lover og regler også dersom disse er i strid med egne religiøse bestemmelser eller skikker fra hjemlandet, samt at de vil avholde seg fra ulovlige demonstrasjoner og skadeverk i Norge som retter seg mot forholdene i deres hjemland. Brudd på forpliktelsene medfører automatisk utvisning.

Forslag 9

Stortinget ber Regjeringen utarbeide ordninger som plasserer asylsøkere med uakseptabel atferd i egne lukkede mottak.

Forslag 10

Asylsøknader fra personer som begår kriminelle handlinger i Norge mens de venter på behandlingen av sin søknad avslås.

Forslag 11

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringsforslag slik at botiden for å oppnå norsk statsborgerskap først løper fra det tidspunkt en person er gitt opphold.

Forslag 12

Stortinget ber Regjeringen utarbeide retningslinjer slik at DNA-testing blir benyttet som standardprose-

dyre i familiegjenforeningsaker slik at man kan kontrollere søkerens opplysninger på en rask og kostnads-effektiv måte.

Forslag 13

Stortinget ber Regjeringen endre regelverket for familiegjenforening slik at det ikke innvilges familiegjenforening for flyktninger som er gitt asyl før etter 36 måneder og ikke for personer som gis opphold på et annet grunnlag.

Forslag 14

Stortinget ber Regjeringen utarbeide et forslag som begrenser antall flyktninger og personer som får opphold på humanitært grunnlag til 1 000 personer pr. år.

Forslag 15

Stortinget ber Regjeringen avstå fra å fremme forslag som utvider asylretten til også å omfatte såkalt kjønnsbasert forfølgelse da slikt er normalt i land som styres etter de muslimske Sharialovene, samtidig som det åpner for en betydelig asylinnvandring i og med at påstander om forfølgelse innad i en familie eller i samfunnet generelt er umulig å motbevise.

Forslag 16

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag slik at bare personer med oppholdstillatelse gis medlemskap i folketrygden.

Forslag 17

Stortinget ber Regjeringen legge frem de nødvendige forslag som sikrer like opptjeningsregler i folketrygden for alle.

Forslag 18

Stortinget ber Regjeringen etablere et Statens flyktningeverk som gis alt ansvar for organisering, administrering og finansiering av asylsøkeres, flyktningers og personer med opphold på humanitært grunnlags opphold i Norge, organisert som et statlig verk med regionale og lokale kontorer. Kommunale flyktningkonsulenter, administrativt og annet personale søkes overført til dette verk. Flyktninger forblir underlagt denne etats ansvar og budsjett inntil de kan livnære seg ved vanlig arbeid på lik linje med andre innbyggere.

Forslag 19

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om at integreringstilskuddet heves til 75 000 kroner og gis over syv år.

Forslag 20

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag som hindrer andre gangs bosetting for flyktninger som er utplassert i en kommune før dette er godkjent og akseptert av myndighetene.

Forslag 21

Stortinget ber Regjeringen sørge for omfattende obligatoriske kurs i norsk og norske samfunnsforhold i alle asylmottak for å klargjøre en integreringsprosess som forutsettes iverksatt når asyl eller opphold på humanitært grunnlag innvilges.

Forslag 22

Stortinget ber Regjeringen sørge for en styrking av norskopplæringen i asylmottak for mindreårige. Deltaelse i det ordinære skoleverk gis kun til elever som har tilstrekkelige norskkunnskaper og har fått sin asylsøknad ferdigbehandlet og derigjennom fått opphold på lovlig vis.

Forslag 23

Stortinget ber Regjeringen utarbeide retningslinjer for rask kartlegging av kompetanse slik at denne kan benyttes som grunnlag for hel eller delvis godkjenning av fagkrets.

Forslag 24

Stortinget ber Regjeringen sørge for at norsk er eneste lærespråket i den ordinære offentlige skole, og at morsmålsopplæring er en privatsak for foreldre og deres barn og holdes utenfor den ordinære skole.

Forslag 25

Stortinget ber Regjeringen utarbeide et forslag om at bosettingstillatelse først gis etter syv års opphold i Norge.

Forslag 26

Dokument nr. 8:67 (2000-2001) - forslag fra stortingsrepresentant Odd Einar Dørum om å gjennomgå lover, forskrifter og praksis for å sikre forfulgte kvinner bedre beskyttelse - bifalles ikke.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 27

Stortinget ber Regjeringen i statsbudsjettet for 2002 fremme forslag til økt stønad til livsopphold, nødvendig gjennomgang av egenandeler i helsetjenesten og heve grensene for friinntekt for beboere på mottak.

15. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

St.meld. nr. 17 (2000-2001) - om asyl- og flyktningpolitikken i Norge - vedlegges protokollen.

II

Dokument nr. 8:67 (2000-2001) - forslag fra stortingsrepresentant Odd Einar Dørum om å gjennomgå lover, forskrifter og praksis for å sikre forfulgte kvinner bedre beskyttelse - vedlegges protokollen.

III

Stortinget ber Regjeringen ved gjennomgangen av utlendingsloven, fremme nødvendige endringsforslag slik at FNs flyktningkonvensjon av 1951 blir innarbeidet i norsk lov.

IV

Stortinget ber Regjeringen foreta en gjennomgang av regelverket for å beskytte mot kjønnsbasert forfølgelse. Gjennomgangen bør inkludere en gjennomgang av norsk og internasjonal praksis, samt utviklingen i denne, dagens retningslinjer og vurdering av behov for endringer både av praksis, forskrifter og lov. Gjennomgangen bør legges frem for Stortinget på egnet måte.

V

Stortinget ber Regjeringen innfører en ordning med kvalitetssikring av tolketjenester, slik at man påser at den informasjonen som kommer fra tolken er i samsvar med den informasjonen som blir gitt av personen som benytter tolketjenesten.

VI

Stortinget ber Regjeringen gi kommuner og fylker kompensasjon for fortsatt løpende utgifter knyttet til vedtak om omsorgsovertakelse for barn i asylmottak fattet før 1. august 2000, tilsvarende den kompensasjon som gis for slike utgifter på grunnlag av vedtak fattet etter denne dato.

Oslo, i kommunalkomiteen, den 5. april 2001

Berit Brørby
leder

Erna Solberg
ordfører og sekretær

Vedlegg 1

Statsråd Sylvia Brustad

Redegjørelse i kommunalkomiteen 13. februar 2001 om situasjonen i Utlendingsdirektoratet (UDI) og etablering av felles mottaksenhet for asylsøkere

Om situasjonen i UDI

La meg først få si at jeg, på bakgrunn av den siste tidens mange mediaoppslag, har stor forståelse for at Kommunalkomiteen har bedt om en redegjørelse for situasjonen i UDI og etableringen av en ny felles mottaksenhet.

Vi står i dag overfor utfordringer på utlendingsfeltet som er helt annerledes enn de vi hadde da UDI ble opprettet i 1988. Norge er i dag i langt større grad et flerkulturelt samfunn. Berlinmurens fall, globaliseringen, økende antall flyktninger, flere familiegjennforeninger og mangel på arbeidskraft, har bidratt til at innvanderbefolkningen nå har passert 280 000, dobbelt så mange som i 1988, da UDI ble opprettet. Det er derfor viktig å være klar over at de problemer og utfordringer UDI i dag står overfor blant annet henger sammen med det som har skjedd på saksområdet de senere år.

Direktoratets ledelse og ansatte opplever dagens situasjon som meget vanskelig. De lange saksbehandlingstidene har ført til en ekstra stor pågang av søkere som ønsker å sjekke hvor og hvordan deres søknad står, og mange er av forståelige grunner meget frustrert over mangelen på svar. Dette medfører igjen at UDI i dag bruker mye tid på å svare på purringer og klager, hvilket tar tid som ellers skulle vært brukt til å behandle søknadene. Stort arbeidspress og mye negativ mediaoppmerksomhet sliter også på de ansatte, hvilket i neste omgang kan føre til økt sykefravær og oppsigelser, som igjen kan føre til lengre saksbehandlingstid.

Det har også kommet kritikk av UDIs økonomiforvaltning. Dette ser jeg meget alvorlig på. Det bevilges betydelige beløp til flyktningarbeidet her i landet. Det er da helt avgjørende at det er tillit til at disse midlene utnyttes og forvaltes på en best mulig måte, og i samsvar med de regler og instruksjoner som gjelder for statsforvaltningen.

Dette er bakgrunnen for at jeg har besluttet å foreta en gjennomgang av UDI. Gjennomgangen skal se på rutinene for økonomistyring i direktoratet og se på muligheter for effektivisering av saksbehandlingen i juridisk seksjon. En viktig del av undersøkelsen vil også være å foreta en vurdering av ressursbehovet i direktoratet, gitt dagens regelverk. Direktoratets ledelse og ansatte er positive til en slik gjennomgang, som forhåpentligvis kan ende opp i konkrete forslag som kan endre dagens situasjon. Vi jobber for tiden i departementet med en oppdragsbeskrivelse for en slik gjennomgang. Vi håper å kunne komme ut med denne i løpet av kort tid. Ut fra de mange henvendelse vi har fått fra diverse konsulentfirmaer, er det stor interesse for å påta seg et slikt oppdrag. Jeg håper resultatet av

gjennomgangen vil kunne foreligge i løpet av sommeren eller tidlig på høsten.

La meg også nevne at UDI har kommet opp med flere forslag til endringer som kan bidra til raskere saksbehandling og bedre service overfor søkerne. Departementet har disse forslagene til vurdering, og jeg vil i løpet av meget kort tid følge opp UDIs forslag.

Sterk økning i asylsaker

Jeg finner det riktig å redegjøre nærmere for den situasjonen UDI nå er i. Det som først og fremst kjennetegner UDIs situasjon er uforutsigbarheten. Direktoratet er i større grad enn mange andre statlige virksomheter preget av store svingninger i arbeidsmengde. For to år siden fikk UDI på meget kort varsel i oppdrag å evakuere og innkvartere mer enn 6 000 Kosovo-flyktninger.

Direktoratet har imidlertid ikke maktet å komme å jour når det gjelder behandlingen av enkeltsaker. En viktig grunn til dette er blant annet den sterke økningen vi har hatt i tilstrømmingen av asylsøkere til landet de tre siste årene. Mens det i 1995, 1996 og 1997 kom til sammen om lag 5 500 asylsøkere, kom det i 1998, 1999 og 2000 til sammen over 29 000 asylsøkere, dvs. over fem ganger så mange som de tre forutgående årene. I samme periode økte antall årsverk i juridisk avdeling i direktoratet fra 129 årsverk i 1997 til 193 årsverk i år 2000. Som tallene viser økte antallet asylsaker med over 400 prosent mens antallet saksbehandlere i juridisk seksjon økte med 50 prosent. En økning i antall asylsaker medfører også en økning av andre sakstyper, som søknader om familiegjennforening og besøksvisum.

Endringer i flyktningpolitikken og nye oppgaver

I 1997 ble det av den daværende regjeringen gitt signaler om en oppmykning av asylopolitikken, blant annet i Voksenås-erklæringen fra de tre sentrumpartiene. Fra 1997 til 1998 ble antallet nye asylsøkere firedoblet. I staten kan det ta opp mot et år fra behovet for nye ressurser melder seg, til en kan få nye ressurser i operativ virksomhet. UDI undervurderte også den ressursinnsats som kreves for å lære opp nye medarbeidere og behovet for nye ressurser i forbindelse med at direktoratet fra 1. juli 2000 overtok ansvaret for å asylintervjue. Til sammen stilte dette UDI overfor en rekke nye utfordringer.

Tiltak som er iverksatt

Jeg vil også peke på at det er iverksatt en rekke tiltak i UDI i løpet av de siste årene for å bedre situasjonen. Kommunaldepartementet tok i 1999 initiativ til et omfattende effektiviseringsprosjekt i utlendingsfor-

valtningen, der hele kjeden fra asylsøker melder seg og til vedkommende var ute av mottakssystemet, enten som en følge av bosetning i en kommune eller som følge av utreise/uttransport, ble gjennomgått. Hensikten var bl.a. å belyse både ressursbehovet og rutinene internt i de ulike instanser og i grenseflatene mellom dem. Statskonsult gjennomførte gjennomgangen som munnet ut i en rapport fra januar 2000.

Flere av forslagene fra Statskonsult er etter det jeg kjenner til nå iverksatt. UDI har i tillegg i de to siste år foretatt en gjennomgang av egen organisasjon med sikte på å effektivisere saksbehandlingen. Omorganisering er foretatt, nye medarbeidere er tilsatt og gitt opplæring. Omorganiseringen har bidratt til en klarere prioritering av asylsaksbehandlingen, som igjen har ført til at asylsakene i dag behandles langt raskere enn hva var tilfelle for ett år siden. Dette var helt nødvendig, men denne prioriteringen har dessverre ført til at saksbehandlingstiden for andre saker har økt, slik at situasjonen i dag ikke er akseptabel for disse sakene. Den bebudede gjennomgangen skal bidra til å finne tiltak som må settes i verk for å endre dette. I tillegg kommer forslag om oppmyking og forenkling av gjeldende regelverk, med sikte på å redusere saksbehandlingstiden.

Andre konsekvenser av lang saksbehandlingstid

Som jeg allerede har nevnt har de lange saksbehandlingstidene ført til en økning i telefonhenvendelser og purringer. UDI får mellom 2 500 og 3 000 inngående telefoner hver dag. Direktoratet har styrket sin opplysningstjeneste, og øket kapasiteten på sentralbordet. Dette har imidlertid ikke vært tilstrekkelig, og flere tiltak for å forbedre tilgjengeligheten er under arbeid. Jeg ønsker ellers å videreføre prosjektet "Service i utlendingsforvaltningen", som blant annet resulterte i en MMI-undersøkelse, som viste at UDI ikke har et godt nok servicenivå. I arbeidet med å bedre UDIs service og tilgjengelighet overfor søkerne og andre som henvender seg til direktoratet, vil vi ta utgangspunkt i resultatet fra MMI-undersøkelsen.

Økonomistyring

Media har i den senere tid hatt en rekke oppslag knyttet til ulike sider ved direktoratets økonomistyring, herunder forhold som vedrører etablering og drift av mottak for asylsøkere. Jeg føler et stort ansvar for å sikre at skattebetalernes penger forvaltes på en skikkelig måte. Bakgrunnen for mange av oppslagene synes å være Riksrevisjonens gjennomgang av utgiftene til drift av statlige mottak, omtalt i Dokument nr 1, 2000-2001. UDI arbeider nå med å følge opp de forhold som er påpekt av Riksrevisjonen. I forbindelse med gjennomgangen vil jeg også be om å få vurdert hvordan de forhold som Riksrevisjonen har påpekt ble fulgt opp.

Konklusjon

Jeg vil orientere Stortinget når gjennomgangen av UDI er sluttført.

Om etablering av felles mottaksenhet for asylsøkere

Bakgrunn

Jeg er også bedt om å redegjøre for planene om å etablere en ny felles mottaksenhet. I forbindelse med at ny hovedflyplass ble besluttet lagt til Gardermoen, innledet Justisdepartementet og den gang Kommunal- og arbeidsdepartementet et samarbeid for å etablere en ny felles mottaksenhet for asylsøkere i hensiktsmessig avstand fra Gardermoen. Den nye landsdekkende enheten skulle omfatte transittmottak, politiinternat, ny enhet for varetektsfengsling, politienhet for avdekking av reiseruter med mer, lokaler for asyLintervju, helseundersøkelser og asylsaksbehandling, samt en felles kantine. Et av målene med samlokaliseringen, var å legge grunnlag for en mer tids- og kostnadseffektiv asylsaksbehandling, som igjen ville kunne føre til kortere oppholdstid i statlig mottak.

Byggeprosjektet

Regjeringen drøftet spørsmål om tiltak på utlendingsfeltet som følge av etablering av ny hovedflyplass høsten 1995. I januar 1996 inviterte JD de involverte departementer, UDI og politiet til å danne en samarbeidsgruppe om den nye landsdekkende mottaksenheten. På oppdrag fra JD og KRD kontaktet Statsbygg i løpet av våren 1996 tre aktuelle kommuner i området, vedrørende mulig tomt eller eksisterende utbygde eiendommer. Deriblant var både Onsrud leir og Trandum leir. Høsten 1996 ble den nye utlendingsenheten fremmet som byggesak i St.prp. nr 1 (1996-1997).

Stortinget gav i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 1997 sin tilslutning til etablering av en ny felles mottaksenhet for asylsøkere. Prosjektet hadde da en kostnadsramme på 96 millioner kroner. Midlene er bevilget over Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjett. Prosjektet ble omtalt både i JDs og KADs Stortingsproposisjon nr 1 (1996-1997). På det tidspunktet Stortinget behandlet saken var det ikke tatt nærmere stilling til lokalisering.

Lokalisering på Onsrud

Statsbygg innledet sommeren 1997 forhandlinger om å kjøpe Onsrud leir. I november 1997 ba Statsbygg kommunen om en avklaring på hvorvidt gjennomføring av prosjektet ville utløse krav til konsekvensutredning i henhold til Plan- og bygningslovens bestemmelser.

I mars 1998 overtok UDI ansvaret for å lede arbeidsgruppen som skulle samordne og følge brukerinteressene i den videre prosessen. I mai 1998 skrev teknisk etat i Ullensaker kommune at de ville stille krav i planprosessen, og spørsmål knyttet til eksisterende og framtidig infrastruktur, som avløp, vannforsyning og gangvei langs RV 174 Onsrud - Fonbekk, ville bli vurdert.

Gang- og sykkelvei

Statsbygg anså gang- og sykkelvei som et urimelig krav fra kommunen, da det allerede fantes en mye mindre trafikkert, kommunal vei fra nordsiden av leiren til

samme veikryss. Statsbygg mente derfor det ville være unødvendig for asylsøkerne å gå langs riksveien, og forhandlet med kommunen i over ett år for å slippe kravet. I oktober 1988 utlyste Statsbygg arkitektkonkurranse for prosjektet. På det tidspunkt var det endelige krav og behov for gang- og sykkelvei ennå ikke avklart.

Parallelt med diskusjonen rundt gang- og sykkelvei gikk forhandlingene om kjøpet av tomten. Høsten 1998 kjøpte Statsbygg Onsrud leir for 12,5 millioner kr.

Lite konkret ble gjort i leiren før mai 1999, i påvente av resultatet av arkitektkonkurransen som skulle danne grunnlag for det konkrete kostnadsoverslaget. I møte mellom alle de involverte parter i juni 1999, kom etter det jeg er kjent med gang- og sykkelveien for første gang frem som et tema for KRDs del. I august 1999 stod det helt klart at Ullensaker kommune fastholdt sitt krav om gang- og sykkelvei. I løpet av sommeren og høsten 1999 gjorde de involverte parter forsøk på å få redusert totalkostnadene for prosjektet. Samtidig søkte man alternative finansieringer for gang- og sykkelveien. Statsbygg søkte også kommunen om å frafalle kravet. Statsbygg beregnet at disse utgiftene ville beløpe seg på mellom 20 og 30 millioner kroner. I oktober 1999 vurderte KR D, UDI og Statsbygg at et nytt transittmottak på Onsrud med gang- og sykkelvei, ville bli uforholdsmessig dyrt i forhold til standarden på mottaket.

Endret lokalisering - Trandum leir

Den tidligere Trandum leir ble vurdert som et alternativ i begynnelsen av prosessen, men ble utelukket på grunn av forventet støybelastning. Leiren ligger nærmere Gardermoen, og lokaliseringen var således minst like hensiktsmessig som på Onsrud. Det ble i perioden 1998-2000 drevet et ordinært asylmottak med opptil 400 plasser på Trandum, og Luftfartsverket driver undervisning i lokaler der. Ifølge UDI var flystøyen mindre merkbar enn antatt før driften kom i gang, og ut fra signaler fra siste driftsoperatør var ikke dette et problem av betydning.

I november 1999 ble prosjekteringen av Onsrud stoppet, og den nye utlendingsenheten besluttet lagt til Trandum leir. UDI overtok samtidig ledelsen av transittmottaksprosjektet. I januar 2000 startet UDI forhandlinger med Luftfartsverket om benyttelse av Trandum leir.

Prosjektet på Trandum

Luftfartsverket eier Trandum og ønsket ikke å selge området, men inngikk en foreløpig leieavtale med UDI. Ullensaker kommune startet planleggingen av helsetjenester knyttet til mottaket. Oppgaven som driftsoperatør skulle legges ut på anbud så snart Statsbygg hadde utarbeidet kostnadsanalyse og fremdriftsplan.

Statsbygg foreslo i desember 2000 en utbygging av transittmottaket i to faser. Fase 1 skulle omfatte istand-

setting av 3 kaserner med 300 plasser, helsestasjon, storkjøkken og kantine med kapasitet til 700 personer. Fase 2 ville omfatte nødvendige intervjurom og administrasjon for UDI ved transittmottaket, samt flere sengeplasser. Oppstart skulle skje så snart første byggetrinn var ferdig, og transittmottaket var forventet i drift med 300 plasser i løpet av oktober 2001.

Påløpte utgifter

Statsbygg kjøpte Onsrud leir for 12,5 millioner kr. Ifølge Statsbygg er dette en tomt som regulert til andre formål er verdt mye mer, slik at tomten vil kunne avhendes uten kostnader for staten. Til prosjektet er det i dag påløpt utgifter på ca 13 millioner kr knyttet til prosjektering, planlegging og arkitekttegninger ved Onsrud.

Ved prosjekteringen og planleggingen av mottak lokalisert til Trandum leir er det påløpt 229 000 kroner.

Situasjonen pr februar 2001

Luftforsvaret har nå vurdert Trandum leir å ligge i støysone 3, begrunnet med forventet økning i flytrafikken i årene fremover. Med denne nye vendingen i saken, er det etter min mening ikke tilrådelig å foreta etablering av en ny felles mottaksenhet som dekker UDIs og politiets behov i Trandum leir. Med dette skrinlegges Trandum som alternativ, og ny alternativ beliggenhet må vurderes.

Tidligere informasjon til Stortinget

Jeg har i to brev til Stortinget som svar på spørsmål fra stortingsrepresentant Erna Solberg, orientert om fremdriften i forhold til det nye transittmottaket. Første gang som svar på spørsmål om skriftlig besvarelse den 23. juni 2000, og andre gang 15. november 2000 som svar på spørsmål fra Høyres stortingsgruppe i forbindelse med behandling av St.prp. nr. 1 (2000-2001). I brevet i november sa jeg at oppstart av det nye transittmottaket ville skje når første byggetrinn var ferdig, og at mottaket var forventet i drift i løpet av første halvår 2001.

På bakgrunn av senere tids spørsmål og avisoppslag har jeg foretatt en grundig gjennomgang av saken. Departementet fikk ulike signaler om når transittmottaket kunne settes i drift. I mitt svar på spørsmålene fra Høyres Stortingsgruppe ble det dessverre ikke tatt hensyn til opplysninger i rammeavtalen mellom UDI og Luftfartsverket, som tilsa oppstart senest i 3. kvartal 2001. Stortinget burde fått informasjon i denne saken med de opplysninger som departementet faktisk hadde på dette tidspunktet.

Konklusjon

Når det gjelder spørsmålet angående transittmottakets videre skjebne, så er dette til vurdering. Det vil være viktig å holde et eventuelt mottak innenfor økonomiske rammer gitt av Stortinget. De transittmottak vi har i dag fungerer på mange måter godt. Jeg ser imidlertid den organisasjonsmessige fordelene både for

myndighetene og for asylsøkerne at vi etablerer et sentralt og effektivt drevet transittmottak i landet. Dette vil vi vurdere. Vi må også sikre en grundig vurdering av de økonomiske og praktiske sidene ved en eventuell

etablering av ny utlendingsenhet, selv om dette vil innebære at det vil gå mer tid enn det vi opprinnelig hadde ønsket, før den eventuelt kan settes i drift.

Vedlegg 2

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til representanten Karin Andersen fra Sosialistisk Venstreparti, datert 29. januar 2001

Spørsmål til St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Noreg

Jeg viser til brev av 3. januar 2001 med spørsmål til St. meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Noreg. Nedenfor følger svar på spørsmålene.

Mindreårige enslige asylsøkere

Hvor mange mindreårige enslige asylsøkere bor i fosterhjem?

Hvor mange bor i familier av norsk opprinnelse?

Barne- og familiedepartementet (BFD) har ikke egen statistikk som viser hvor mange enslige mindreårige som bor i familier av norsk opprinnelse. Statistisk sentralbyrå (SSB) har heller ikke slik statistikk. SSB opplyser at den vanlige barnevernstatistikken ikke inneholder opplysninger om hvem som er enslige mindreårige og som bor i fosterhjem. BFD vil vurdere å be kommunene i forbindelse med de halvårslige rapporteringene på barnevernområdet, om å gi informasjon om tiltak som er etablert for enslige mindreårige.

De fleste enslige mindreårige som kommer til Norge er mellom 16-18 år. Når en enslig mindreårig har slekt som er bosatt i en kommune anmoder UDI denne kommunen om å bosette den enslige mindreårige hos eller nær slektningene. Bofellesskap etableres som regel for de eldre ungdommene (over 15 år) uten slektstilknytning. Små barn trenger en annen og tettere oppfølging av voksne omsorgspersoner enn hva et bofellesskap har som mål å kunne gi. Bosetting hos slektninger (både som fosterhjem eller som privat plassering) er en bo- og omsorgsløsning som er særlig egnet for de minste enslige mindreårige. For de yngste enslige mindreårige uten slektninger eller egnede slektninger er det derfor svært vanlig at kommunene etablerer fosterhjem som bo- og omsorgsløsning, hvis mulig med fosterforeldre med samme etniske bakgrunn som barnet.

Det er den enkelte enslige mindreåriges situasjon og behov som må ligge til grunn for hvilke omsorgsløsninger som etableres. Fosterhjem vil ikke være den beste løsningen for alle. God bosetting av enslige mindreårige krever individuelt tilpassede tiltak og tiltak som kan skape forbindelseslinjer mellom fortid, nåtid og framtid. Omsorgsløsningen bør ivareta behovet for trygghet, tillit, omsorg, kontinuitet, og oppdragelse. Omsorgsløsningen bør i tillegg bidra til at den enslige mindreårige gis mulighet til sosial tilknytning i det

norske samfunnet. Ved valg av omsorgsløsning må en også ta i betraktning at enslige mindreårige i tenårene er i livsfase hvor han/hun trenger en omsorgsløsning som både kan være en base for tilknytning og løsrielse.

Mindreårige asylsøkere forsvinner fra mottak. Hvilket ansvar har norske myndigheter for disse barna? Hvilke konkrete tiltak vil Regjeringen sette inn for å finne dem?

Myndighetenes ansvar for disse barna er det samme som for andre barn i Norge. På samme måte som når et annet barn i Norge forsvinner, meldes det til politiet. De må deretter vurdere om det er grunn til etterforske forsvinningen som en kriminalsak. Ettersom disse barna ikke bor sammen med sine foreldre eller med andre med foreldreansvar, varsles også hjelpevergen/vergen og barnevernet.

For øvrig er det ikke uvanlig at en del asylsøkere forsvinner fra mottak. I hovedsak gjelder dette personer som har fått avslag på sin søknad om asyl, eller regner med å få det. Ettersom de fleste tar med seg sine personlige eiendeler, er det grunn til å tro at de har planlagt å forlate mottaket. Dette gjelder også enslige mindreårige. Det er likevel helt klart at det stiller seg annerledes når det gjelder barn, og spesielt enslige mindreårige. Nettopp av den grunn er det etablert klare rutiner for varsling når de forsvinner.

En undersøkelse av forholdene omkring enslige mindreårige som forsvinner, er nylig offentliggjort. Ifølge rapporten er de skriftlige rutinene for varsling gode nok, men det er behov for å klargjøre hvilket ansvar de ulike offentlige instansene har. Jeg er ikke fornøyd med at så mange barn forsvinner fra mottak, og går derfor gjennom rutiner og regelverk.

Alle barn i Norge kommer inn under barnevernloven. Hvilket ansvar pålegger dette myndighetene for å verge barn mot overgrep og utnyttning?

Barneverntjenesten har det samme ansvaret i forhold til enslige mindreårige asylsøkere som for andre barn og unge som oppholder seg i Norge. Kommunen har også ansvar for å drive generell forebyggende virksomhet, jf. kapittel 3 i barnevernloven. Barnevernloven § 4-3, 3. ledd gir barneverntjenesten myn-

dighet til å undersøke forholdene hos den barnet bor hos.

Hvilket ansvar har myndighetene dersom barn som er blitt borte fra mottak blir utsatt for kriminelle handlinger eller overgrep?

Myndighetenes ansvar for barn som er blitt borte fra mottak er det samme som for andre barn i Norge. Iverksetting av eventuelle tiltak er naturlig nok avhengig av at myndighetene, for eksempel barnevernet eller politiet, kjenner til hvor barnet oppholder seg. Svaret på dette spørsmålet må for øvrig ses i sammenheng med spørsmålet om enslige mindreårige som forsvinner fra mottak.

Hvilke konkrete krav til bemanning og kvalifikasjoner vil nå bli stillet til mottak for mindreårige enslige asylsøkere?

I tråd med styringsdokumentene for statlige mottak, stilles det i dag krav om at den som har ansvaret for arbeidet med barn og ungdom skal ha fagkompetanse eller tilsvarende erfaring. Videre skal mottaket ha faste ansvarlige personer for blant annet oppfølging av og omsorg for enslige mindreårige. De enslige mindreårige er en svært uensartet gruppe, med store forskjeller i alder, bakgrunn og behov for oppfølging. Krav til bemanning og kvalifikasjoner hos de ansatte må ses i forhold til dette. Det er òg viktig at de ansatte har god, og gjerne variert, kompetanse i arbeidet med denne gruppa, og at det er både kvinner og menn blant de ansatte. Kommunal- og regionaldepartementet vil i samarbeid med Barne- og familiedepartementet vurdere nærmere hvilke krav som skal stilles i tillegg til de krav som stilles i dag.

Hvis økte bemanningskrav er nødvendig, hvorfor foreslår ikke Regjeringen dette som et strakstiltak som skal gjennomføres så raskt det er praktisk mulig?

Regjeringen har til hensikt å gjennomføre dette så raskt som mulig. En økning i bemanningen ved avdelingene for enslige mindreårige i mottak, har imidlertid budsjettmessige konsekvenser. Vi har i dag lange oppholdstider i mottak. Årsakene er som kjent lange saksbehandlingstider og lange ventetider på bosetting. Dette gjelder også enslige mindreårige. Regjeringen har både i statsbudsjettet for 2001 og i meldingen vurdert det slik at raskere saksbehandling og raskere bosetting må prioriteres, slik at oppholdstidene blir redusert, og de som skal bli i landet raskere blir bosatt i kommunene. Dette vil også komme enslige mindreårige til gode.

Regjeringen nevner begrepet ankerbarn i proposisjonen. Er det noe grunnlag for å hevde at dette er et omfattende problem? I så fall hvilket omfang kan dokumenteres i Norge?

Det opplyses som regel i forbindelse med asylsøknader fra enslige mindreårige asylsøkere at de ikke vet hvor foreldrene er, at de er døde, ikke kan ta seg av dem

eller er forsvunnet m.v. Etter at barna eventuelt har fått oppholdstillatelse, fremmes det ofte søknader om familiegjenforening fra foreldre og søsken. Dette viser at barna faktisk har foreldre og at foreldrene ønsker å komme til Norge for å bli gjenforent med sine barn her. Erfaringsmessig er det også slik at barna faktisk har hatt kontakt med sine foreldre helt siden de kom hit som asylsøkere, uten at utlendingsmyndighetene har fått opplysninger om dette. Vi har ikke tilgjengelig statistikk som viser omfanget av dette.

Regjeringen mener at enslige mindreårige som har fått et nettverk og et støtteapparat i den kommunen mottaket ligger i, også må bosettes i den kommunen mottaket ligger i. Hvilke konsekvenser vil dette få for hvor mottak skal etableres? Kommer dette i konflikt med den nye bosettingsordningen?

Regjeringen legger vekt på hensynet til barnets beste ved bosetting av enslige mindreårige. Det betyr ikke nødvendigvis bosetting i kommunen der mottaket ligger, men at det ved bosetting tas hensyn til det nettverk som bygges opp i forhold til barnet, særlig i de tilfeller hvor det iverksettes særskilte støttetiltak, og hvor tiltakene innebærer opphold på institusjoner utenfor kommunen der mottaket ligger.

Dette har ingen konsekvenser for lokalisering av mottak. Ved etablering av avdelinger for enslige mindreårige legges det vekt på et godt samarbeid med vertskommunen, særlig i forhold til tjenesteområdene undervisning og barnevern. Dette har heller ingen konsekvenser for den foreslåtte bosettingsordningen. Hovedhensikten med forslaget til ny bosettingsordning er å redusere ventetiden for personer som får opphold i Norge, og at kommunen samlet skal planlegge for et tilstrekkelig høyt antall. Dette vil også kunne bidra til raskere bosetting av enslige mindreårige, da de fortsatt vil være en prioritert gruppe. Bosetting av enslige mindreårige asylsøkere vil imidlertid være basert på et nært samarbeid mellom UDI og bosettingskommunen, slik at barnet sikres en god og stabil situasjon i trygge omgivelser.

Tolk

Hva er grunnen til at utdanning og opplæring av tolker ikke har vært prioritert de siste åra?

I 1985 tok Kommunal- og arbeidsdepartementet (KAD) initiativet til og finansierte Senteret for tolkeutdanning som en prøveordning ved Universitetet i Oslo (UiO). Denne grunnutdanninga har siden vært tilbudt som semesteremne. På grunn av prioriteringer fra UiO har tilbudet ligget nede i 3 år, og vil først starte opp igjen fra høsten 2001.

For å øke tilbudet om kompetansegivende grunnutdanning og for å få denne form for pedagogisk erfaring forankret ved det regionale høgskolesystemet satte UDI i gang forsøksprosjekt med et modulinn delt semesteremne (250t/10 vekttall) i tolking: i 1993 ved Høgskolen i Finnmark, i 1994 ved Høgskolen i Volda

og i 1995 ved Høgskolen i Agder. UDI fullfinansierte undervisningen samt bisto med tolkefaglig konsulenthjelp i prøveperioden. Ingen av de regionale høgskolene har etter dette fulgt opp og gitt tilbud om tolkeutdanning.

For å sikre et høyt nivå på en gruppe tolker og for at høyt kvalifiserte tolker skulle kunne få vurdert sine kunnskaper og få en mulighet for autorisasjon ble det satt i gang et forsøksprosjekt i 1995 mellom KAD, UDI og UiO med en autorisasjonsordning. Ordningen ble fast fra 1997 og til nå har vel 40 tolker i 11 språk blitt statsautoriserte. Det foreligger til nå ikke noe særskilt utdanningstilbud for personer som vil avlegge autorisasjonsprøven. Ordningen ble først finansiert av KAD, deretter i 2 år av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, og fra og med 1999 igjen av nåværende Kommunal- og regionaldepartementet. Bevilgningen var i 2000 på kr 800 000. For 2001 er den økt til 1,2 mill kr.

Når det gjelder utredningen om tolkeutdanninga fra Norgesnettrådet 1999, er den ikke ferdigbehandlet i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, som har ansvaret for tolkeutdanning på universitets- og høgskolenivå. Når det gjelder opplæring av tolker har UDI kortere opplæringsprogrammer for tolker som etaten bruker. Likeså gis det opplæring i flere av de kommunene som har en kommunal tolketjeneste.

Hvor stor betydning har mangelen på kvalifiserte tolker hatt for kjøproblemene i UDI?

Jeg legger til grunn at det her siktes til saksbehandlingstidene og avviklingen av asylintervjuer med asylsøkere. Mangelen på kvalifiserte tolker har ikke hatt stor betydning for dette. Derimot skyldes restansene flere forhold, blant annet at det i ettertid har vist seg at asylintervjuene er mer ressurskrevende enn forutsatt da UDI tok over ansvaret for disse. For øvrig viser jeg til kap. 4.4.1 i meldingen når det gjelder årsakene til lang saksbehandlingstid i asylsaker.

Hvilken tidsramme setter Regjeringen for gjennomføringen av tiltakene som er listet opp på side 111 i meldingen?

Kommunal- og regionaldepartementet vil ta for seg tiltakene på side 111 i meldingen i 2001 og 2002. Universitetet i Oslo vil gjennomføre ulike tiltak for å gjøre oppmeldte kandidater bedre kjent med prøvesituasjonen i år 2001.

Utdanning og kvalifisering

Rapportene om skoletilbudet til enslige mindreårige skal sendes UDI som så skal sende samlingsrapport til Statens utdanningskontor. Hvorfor ikke direkte rapport til Statens utdanningsdirektør?

Det er det enkelte asylmottak som må se til at enslige mindreårige får det opplæringstilbud de har krav på eller rett til. For barn og ungdom i grunnskolealder innebærer det at asylmottaket må melde fra til kommunen om at de har barn som har rett og plikt til grunn-

skoleopplæring. De som kan ha rett til videregående opplæring, må stimuleres til å søke. Det er UDI som ansvarlig for asylmottakene, som må se til at asylmottakene følger opp i forhold til dette, og det er derfor rimelig at rapporteringen skjer til UDI. Statens utdanningskontorer har heller ingen fullmakt til å pålegge asylmottakene å rapportere direkte til utdanningskontorene.

Mener Regjeringen det fremdeles ikke skal stilles formelle krav til kompetanse til lærere som skal undervise i norsk med samfunnskunnskap?

I meldingen er det foreslått at norskopplæring for voksne innvandrere skal bli en individuell, lovfestet rett med obligatorisk frammøte. I den sammenheng må en vurdere om en skal sette krav om formell lærerkompetanse. Jeg viser også til forslaget i meldingen om å kartlegge kompetansen hos de som underviser i norsk med samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Vi har i dag ingen dokumentasjon for hvilke kompetanse lærerne har. Resultatene av denne kartleggingen vil være viktig for den videre vurdering. Krav om formell kompetanse vil heller ikke automatisk føre til at kompetansen blir høyere, dersom det ikke er tilstrekkelig med kvalifiserte lærere i forhold til skoleverkets totale behov. En må også vurdere i hvor stor grad staten skal detaljregulere kommunene. En må kunne forvente at kommunene tilsetter den som er best kvalifisert for stillingen, og at kommunene er i stand å vurdere dette uten at staten regulerer.

Muligheten til å nytte Aetats virkemidler er begrenset av dagens omfang på tiltakene. I meldingen kap 7.3.3.2 sies det at Aetat skal gå inn tidligere og mer systematisk med tiltak til nyankomne flyktninger. Vil Aetat få tilført flere ressurser til dette arbeidet? Har Regjeringen beregnet hvor mye ressurser som trengs for å yte den nødvendige innsatsen?

I Arbeids- og administrasjonsdepartementets tildelingsbrev til Aetat, hvor prioriteringer og strategier for arbeidsmarkedspolitikken presenteres, er det for år 2001 lagt vekt på at Aetat skal videreutvikle sin innsats når det gjelder kvalifisering av nylig bosatte innvandrere og flyktninger. Innenfor rammen for arbeidsmarkedstiltak for 2001 skal Aetat gå tidligere og mer systematisk inn med tiltak for nylig bosatte som trenger arbeidsmarkedetsrettet kvalifisering. Aetat skal samarbeide med kommunene, som har ansvaret for at innvandrere og flyktninger raskt når en språklig fungeringsnivå. Aetat skal også samarbeide med UDI om informasjon og kartlegging i mottaksfasen, blant annet med sikte på å mobilisere arbeidskraft som arbeidsmarkedet kan nyttiggjøre seg av.

Tidligere og mer systematisk innsats vil kreve økt bruk av personellressurser og tiltaksplasser. Innsatsen i 2001 må tilpasses det nivå på arbeidsmarkedstiltak og personellressurser i Aetat som Stortinget har bevilget midler til, og ses i sammenheng med innsatsen for andre prioriterte målgrupper som ungdom og langtids-

ledige. Når det gjelder ressursinnsatsen overfor denne gruppen fremover, må den vurderes i forbindelse med de årlige statsbudsjetter, i lys av tilstrømming/bosetting og de erfaringene som høstes fra arbeidet med grunnleggende kvalifisering.

Tiltak er mest aktuelt for personer som har vært lenge i mottak, står det i meldinga. Hvorfor finner ikke Regjeringen det hensiktsmessig å sette inn nødvendig opplæring og kvalifisering så raskt som praktisk mulig? Hvilke positive virkninger har passiv ventetid?

Jeg viser til meldingens punkt 5.3.3.4, hvor Regjeringen begrunner sin prioritering med hensyn til bruk av midler til arbeidsmarkedstiltak. Hovedbegrunnelserne for at Regjeringen ønsker å vektlegge systematisk tiltaksinnsats etter bosetting i kommunen, men samtidig sikre mulig bruk av arbeidsmarkedstiltak overfor personer som har hatt lange opphold i mottak, er: 1) å prioritere dem som skal bli i landet, 2) at deltakelse i arbeidsmarkedstiltak er mest effektivt med sikte på overgang til ordinært arbeid når innvandreren har nådd et visst nivå i norsk, samt 3) at en slik satsing kan medvirke til at flere kommuner raskere ønsker å bosette nyankomne og dermed føre til kortere opphold i mottak. Ut i fra at en må prioritere ressursinnsatsen, er Regjeringens første valg å øke innsatsen for å få ned saksbehandlingstiden og stimulere til raskere bosetting og kortere opphold i mottak.

For øvrig vil jeg minne om at det er mulig for asylsøkere å få en midlertidig arbeidstillatelse, så snart det er gjennomført asylintervju, og det ikke er tvil om identiteten til søkeren, eller aktuelt å bortvise vedkommende eller fremme krav om tilbaketakelse overfor et annet land, jf. meldingens punkt 5.2.3.4.

I forskningsrapporter om norsk med samfunnskunnskap for voksne, rettes kritikk mot utforminga av tilskuddsordningene og det påpekes at det er et stort behov for å få lagt dem om. Vil Regjeringen følge opp dette med konkrete forslag til endring?

Forskningsrapporten "Ressurser og vilkår innen norskopplæringen for voksne innvandrere" bygger på intervju med et utvalg informanter. På det tidspunktet intervjuene ble gjennomført var tilskuddssatsene vesentlig lavere enn nå. Tilskuddssatsen er nå kr 391 per undervisningstime og kr 18 per deltaker per time. Den gang var tilskuddssatsen på henholdsvis kr 346 og kr 16. Forskningsrapportens omtale av tilskuddsordningen må vurderes på bakgrunn av dette. For øvrig viser jeg til side 20 i meldingen er varslet at Regjeringen vil vurdere om tilskuddet til norskopplæring for voksne "bør byggjast inn i ordninga med integrerings-tilskudd".

Behandling av asylsøknader

I Statskonsults rapport (2000:2), hevdes det at det trengs en viss overkapasitet i UDI for å sikre seg mot restanser i asylsaker? Vil Regjeringen følge disse tilrådingene?

UDI organiserer nå sin virksomhet slik at de kan flytte personell dit der behovet er størst. Det vil si at de uten å foreta omorganiseringer kan flytte personell mellom arbeidsområder. Dette gir en fleksibilitet som på noe sikt vil kunne bidra til at UDI kan unngå store restanser på asylsaker. I tillegg har UDI til en hver tid en viss beredskap når det gjelder mottaksplasser for å kunne møte en situasjon med økt tilstrømming.

Hvilke særlige vilkår er det som må oppfylles for å få anledning til å få behandlet en omgjøringsbegjæring?

Når en søknad etter utlendingsloven er behandlet i to instanser, er vedtaket endelig, og det kan i henhold til forvaltningsloven ikke påklages videre. Dersom det kommer fram nye opplysninger som kan få betydning for utfallet av søknaden og som ikke var kjent for vedtaksinstansen da de traff sitt endelige vedtak, har den instansen som traff vedtaket adgang, men ikke plikt, til å vurdere søknaden på nytt, på bakgrunn av de nye opplysningene som har kommet fram.

I utlendingssaker var situasjonen at svært mange som fikk endelig avslag begjærte vedtaket omgjort. Dette var bakgrunnen for at Justisdepartementet laget retningslinjer om at formelle vilkår må være oppfylt for at saken kan tas under ny behandling, jf. vedlagte brev av 23.06.2000 til advokater og andre rettshjelpere m.v. om endret praksis for behandling av omgjøringsbegjæringer. De formelle vilkårene som må være oppfylt er bl.a. at søkeren må gi skriftlig fullmakt til en person som fremmer omgjøringsbegjæringen, at eventuelle legeattester må fylle kravene fastsatt av Helsetilsynet, at begjæringen maksimum må være på to sider og at innholdet i tilleggsdokumenter skal redegjøres for og at det skal opplyses hvilken betydning disse opplysningene antas å ha for utfallet av søknaden. Videre skal utlendingens oppholdssted og adressen klart fremgå av dokumentene. Endelig må personer som har unndratt seg effektivering, som regel personer i kirkeasyl, ta opphold på det sted søkeren hadde opphold før vedkommende gikk i kirkeasyl, det vil normalt si et asylmottak.

Hva skjer dersom foreldre setter seg mot at det skal holdes en samtale med barn som kommer sammen med foreldrene?

Dersom foreldre motsetter seg at utlendingsmyndighetene avholder en samtale med barn som søker asyl sammen med foreldrene, jf. utlendingsforskriften § 54 femte ledd, blir det ikke avholdt slik samtale. Samtale blir heller ikke holdt dersom det anses åpenbart unødvendig.

Sjøl om asylsøker ikke får asyl, kan søkeren ikke sendes til land der de står i fare for tortur eller umenneskelig behandling. Hva slags tilfeller er dette og hvorfor gir ikke slik risiko grunnlag for asyl?

Vilkårene for å få asyl går fram av utlendingsloven § 17 som sier at flyktning i Norge eller på norsk grense har rett til asyl. Utlendingsloven har samme definisjon

av flyktning som flyktningkonvensjonens artikkel 1 A (2). En flyktning blir definert som "enhver person som ... på grunn av at han med rette frykter for forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller på grunn av politisk oppfatning, befinner seg utenfor det land han er borger av, og er ute av stand til, eller på grunn av slik frykt, er uvillig til å påberope seg dette lands beskyttelse;". Det sentrale vurderingstemaet er om vedkommende risikerer forfølgelse ved retur.

Utlendingsloven § 15 første ledd gir også regler som skal sikre at alle som trenger beskyttelse skal gis det uavhengig av om de fyller vilkårene for å få asyl. Personer som risikerer grove overgrep eller forfølgelse av andre grunner enn de som er nevnt i flyktningkonvensjonen kan også ha behov for beskyttelse. Dette kan være personer som risikerer umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff i hjemlandet, som for eksempel tortur eller dødsstraff for kriminelle handlinger. Det kan også være personer som risikerer forfølgelse av flyktningliknende grunner. Dette begrepet peker på faren for at overgrep kan skje for eksempel på grunn av manglende rettsorden eller under tilsidesettelse av grunnleggende normer for behandling av mennesker. Begrepet vil blant annet kunne omfatte:

- Kvinner som risikerer disfavoriserende særbehandling fordi det stilles andre krav til dem enn til menn hva angår tillatte handlinger
- Personer fra land som er i krig, borgerkrig eller krigsliknende tilstander
- Personer fra land med andre væpnede konflikter eller konflikter med utpreget bruk av vold mellom ulike grupper.

Grunnen til at disse personene ikke blir innvilget asyl, er at de faller utenfor definisjonen av en flyktning. Dette kan være fordi årsaken til forfølgelsen ikke er en av grunnene som er nevnt i flyktningkonvensjonen. For at det skal være forfølgelse, stilles det krav til arten, grovheten, varigheten og omfanget av forfølgelsen. Videre er det en betingelse at vedkommende som søker beskyttelse ikke kan få nødvendig beskyttelse av hjemlandets myndigheter, ved for eksempel rettssikkerhetsgarantier eller mulighet til å bosette seg andre steder i landet.

Kjønnsbasert forfølgelse som kommer inn under begrepet "medlemskap i spesiell sosial gruppe", kan gi rett til asyl. Kan departementet nevne eksempler på slike grupper? Vil kvinner/jenter som trues av omskjæring kunne komme inn under begrepet "medlemskap i spesiell sosial gruppe"? Hva med kvinner som reelt frykter for å bli drept av sin familie etter for eksempel samlivsbrudd?

Jeg vil forsøke å besvare disse spørsmålene under ett. Begrepet "medlemskap i en spesiell sosial gruppe" er ikke definert i flyktningkonvensjonen eller utlendingsloven. Da asylkriteriene ble endret i januar 1998 ble det

uttrykkelig sagt at forfølgelse på grunn av en persons kjønn eller homofile legning skal gi flyktningstatus under henvisning til kategorien medlemskap i en spesiell sosial gruppe. Endringene medførte at forfølgelse på grunn av kjønn og homofil legning som et prinsipielt utgangspunkt skal trekkes inn under konvensjonens flyktningbegrep.

Det ble samtidig innført et nytt begrep, "kjønnsrelatert forfølgelse". I første rekke ble det siktet til situasjoner der kvinner ikke vil følge skrevne og uskrevne regler i hjemlandet, for eksempel om påkledning eller retten til å ta arbeid utenfor hjemmet. Dersom brudd på slike regler blir straffet med reaksjoner av en så alvorlig karakter at disse kan karakteriseres som forfølgelse i henhold til flyktningkonvensjonen, skal det i utgangspunktet gis asyl. Mer direkte offentlige meningsyttringer fra kvinner om kvinners rettigheter kan falle inn under kriteriet "politisk oppfatning", og av den grunn være omfattet av begrepet flyktning. Et annet eksempel på kjønnsrelatert forfølgelse foreligger i tilfeller der de aktuelle reglene i prinsippet gjelder begge kjønn, men der kvinners brudd på reglene blir betydelig strengere straffet enn menns.

Det er riktig som stortingsrepresentanten skriver at såkalt kjønnslemlestelse, som omskjæring av jenter/kvinner er, kan danne grunnlag for asyl i Norge. Også andre typer overgrep kan være kjønnsbasert forfølgelse, for eksempel kvinnemishandling, voldtekt, seksmisbruk, tvangsabort, tvangssterilisering, tvangsekteskap og brudebrenning. Det er imidlertid viktig å understreke at forfølgelsen må skyldes medlemskap i en spesiell sosial gruppe (eller en av de andre årsakene som nevnes i flyktningkonvensjonen) og at det kvinnen risikerer må kunne karakteriseres som forfølgelse i flyktningkonvensjonens forstand, jf. svar på spørsmålet over. Det må foretas en konkret vurdering av dette i hvert enkelt tilfelle av Utlendingsdirektoratet i første instans, og, ved klage, av Utlendingsnemnda.

Norge innvilger svært få politisk asyl i forhold til våre naboland. Hva er grunnen til dette?

Man skal være oppmerksom på at de nordiske land ikke fører statistikk over asylinnvilgelser på samme måte. Antall asylinnvilgelser er derfor ikke direkte sammenlignbart. For eksempel inkluderes normalt ikke overføringsflyktninger (kvoteflyktninger) i antallet som har fått asyl i Norge. I 1999 gjaldt dette 1480 overføringsflyktninger. Disse kommer i tillegg til de 181 asylsøkerne som fikk innvilget asyl.

Videre skiller ikke alle de nordiske landene mellom kategorier, slik vi i Norge skiller mellom de som har fått innvilget asyl og de som har fått innvilget oppholdstillatelser på humanitært grunnlag. I 1999 fikk 3032 innvilget oppholdstillatelser på humanitært grunnlag. Disse kommer i tillegg til asylsøkerne og overføringsflyktningene som fikk innvilget asyl. I Danmark skilles det mellom konvensjonsstatus (flyktningkonvensjonen) og de facto status (denne statusen kan sammenlignes med norske tillatelser på humani-

tært grunnlag), mens Sverige ikke skiller nærmere mellom kategoriene.

For øvrig bør man være oppmerksom på at Norges geografiske plassering i utkanten av Europa betyr at vi får flere asylsøkere som har kommet via andre land hvor de har hatt anledning til å fremsette søknad om asyl. Det kan i denne sammenheng vises til at et stort antall av de som kommer til Norge ikke kommer direkte med fly, men derimot med bil eller tog fra andre land i Europa.

Forhold på mottak

Har Regjeringen oversikt over hvor mange barn på mottak som lever i forhold som må betegnes som økonomisk fattigdom?

Beboere i mottak som ikke på annen måte kan forsørge seg selv, får økonomiske ytelser i form av det såkalte basisbeløpet. Situasjonen for mange beboere i mottak er preget av trang økonomi. I visse tilfeller fører dette til at beboerne ikke har råd til nødvendige helsetjenester og medisiner. Dette er uheldig, og spesielt når det går ut over barn. Kommunal- og regionaldepartementet vil derfor i samarbeid med Sosial- og helsedepartementet vurdere hvordan de beboerne som har behov for det, kan få dekket utgifter knyttet til helse.

Under behandlingen av Utjammingsmeldinga uttalte en enstemmig komité: "Komitéen har som mål å fjerne fattigdommen og øke verdigheten og tilhørigheten til samfunnet for personer og grupper som faller utenfor." På hvilken måte mener Regjeringen St. meld. nr. 17 (2000-2001) følger opp denne målsettingen?

For Regjeringen er det en målsetning at nyankomne innvandrere skal få et godt tilbud om grunnleggende kvalifisering, som bidrar at de så snart mulig kan få seg en jobb og bli selvhjulpne. Deltakelse på arbeidsmarkedet er det viktigste middel for å fjerne fattigdom, øke verdigheten og tilhørigheten til samfunnet. For å oppnå dette må vi ha et kvalifiseringstilbud som preges av planlegging, kontinuitet og helhet. Det må være mest mulig fri for administrative gråsoner og dødtid mellom tiltakene. Derfor har Regjeringen foreslått å innføre introduksjonsprogram som skal bidra til å gi en helhet-

lig kvalifisering, gjennom blant annet individuelle handlingsplaner, programoppfølging, og kombinasjonsopplegg mellom norsk og arbeidspraksis. Vi har videre foreslått at det innføres rett til norskopplæring.

For øvrig vil flyktninger og asylsøkere, som andre innbyggere, kunne falle inn under en eller flere av de grupper som Utjammingsmeldinga omhandler. Regjeringens asyl- og flyktningpolitikk er basert på sektoransvarsprinsippet, og det legges derfor til grunn at de som har behov for særskilte tiltak vil bli fanget opp av generelle ordninger for de grupper de faller in under.

Bosetting

Hvor mange nye boliger mener Regjeringen det trengs for å bosette flyktninger og asylsøkere og hvor er behovet størst?

UDI anslår at om lag 11 000 flyktninger skal bosettes i 2001. Hvor mange boliger som må skaffes for å bosette disse er bl.a. avhengig av familiestørrelse.

Rolledelingen mellom stat og kommune på dette området er som ellers i boligpolitikken: Staten tilbyr gunstig finansiering via Husbanken og det er kommunene som kjøper eller bygger boligene. Når kommunene bosetter flyktninger mottar de som kjent også integreringstilskudd.

Behovet for boliger er størst i pressområdene. Rammene for Husbankens låne- og tilskuddsordninger er imidlertid økt betydelig fra i fjor til i år, og Husbanken kan derfor gi et bedre tilbud til kommuner eller andre aktører som skal kjøpe eller bygge boliger for flyktninger i pressområder. Husbanken kan godkjenne høyere kostnader og det kan gis høyere tilskudd. Bygging eller kjøp av boliger til flyktninger er høyt prioritert og er sikret lån og tilskudd i Husbanken.

Bygging av boliger tar for øvrig lang tid. Dersom kommunene satser på nybygging for å bosette flyktninger, vil det ta flere år før vi får et tilfredsstillende boligtilbud til disse flyktningene. En rask og hensiktsmessig gjennomføring av bosettingen vil derfor kreve at kommunene heller satser på kjøp av brukte boliger enn nybygging.

Vedlegg 3

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kommunalkomiteen, datert 9. februar 2001

Spørsmål til St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Noreg

Jeg viser til brev av 12. januar 2001 fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe med spørsmål til St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Noreg. Nedenfor følger svar på spørsmålene.

Hva vil Regjeringen gjøre for å sette kommunene i stand til å gi bedre helseoppfølging til asylsøkere og flyktninger?

Kommunen ved kommunehelsetjenesten, og fylkeskommunen ved sin spesialisthelsetjeneste, har det samme ansvaret for asylsøkere og flyktninger som for befolkningen ellers. Etter kommunehelsetjenesteloven § 1.1. skal kommunen sørge for nødvendig helsetjeneste for alle som bor eller midlertidig oppholder seg i

kommunen. Kommunen er med andre ord forpliktet til å dimensjonere helsetjenestene slik at tjenestene til dem som oppholder seg i mottak er likeverdige med de som tilbys resten av kommunens innbyggere. Skal det lykkes, er det i noen tilfeller behov for særlig tilrettede tiltak. I St.meld. nr. 17 (2000-2001) foreslås følgende;

- Ved planlegging og etablering av nye mottak, vil UDI så langt råd er og så tidlig som mulig, rådspørre fylkeslegen.
- Det skal legges fram nye retningslinjer for helsetjenestetilbudet til asylsøkere og flyktninger. Utkast til slike retningslinjer er utarbeidet av Helsetilsynet og er til behandling i SHD.

I tillegg foreslår Regjeringen følgende tiltak av forebyggende karakter som også vil bidra til å bedre helse-tilstanden til asylsøkere og flyktninger i mottak:

- Legge til rette for at det blir etablert kvinnegrupper ved alle mottak.
- Legge til rette for at barn i mottak i alderen fire til og med fem år kan få et tilbud om halvdagsplass i barnehage.
- Føre videre ordningen med foreldreveiledning.

Er det tatt høyde for dette i fastlegereformen og psykiatireformen?

Jeg legger til grunn at ordet "dette" referer til "å sette kommunene i stand til å gi bedre helseoppfølging", jf. forrige spørsmål.

Asylsøkere og flyktnings rett til fastlege

Retten til fastlege er hjemlet i kommunehelsetjenesteloven § 2-1a: "Enhver som er bosatt i en norsk kommune, har rett til å stå på liste hos lege med fastlegeavtaler etter § 1-3 annet ledd nr. 1. Det samme gjelder asylsøkere og deres familier når de er medlem av folketrygden."

I forskrift om fastlegeordningen i kommunene blir det når det gjelder medlemskap i folketrygden vist til forskrift 15. april 1997 nr. 315 om trygderefusjon for asylsøkere og deres familiemedlemmer. Det framgår av forskriften at asylsøkere er medlem av folketrygden fra det tidspunkt det er søkt om asyl. I fastlegereformen er det dermed tatt høyde for asylsøkere gjennom at asylsøkere får rett til fastlege på lik linje med alle innbyggere bosatt i Norge. Fastlegeordningen innføres 1. juni 2001.

For personer som ikke er medlem av Folketrygden, plikter kommunene etter kommunehelsetjenesteloven å sørge for nødvendig helsetjeneste. Nødvendig legehjelp for beboere i mottak må baseres på avtaler med fastleger. Dette er det tatt høyde for i avtaleverket for fastlegeordningen.

Tiltak for asylsøkere og flyktninger innen psykisk

helsevern

Det psykiske helsevernet har vanskeligheter med å strekke til overfor befolkningen generelt sett. Opptrappingsplanen for psykisk helse skal derfor bidra til å styrke tilbudene til mennesker med psykiske lidelser allment. Dette vil også komme flyktninger og asylsøkere til gode. I tillegg vil det være viktig å videreutvikle de kompetansemiljøene som i særlig grad har kunnskaper om psykososiale problemer knyttet til flukt, migrasjon, traumer, tap og uvisshet. I St.meld. nr. 17 (2000-2001) foreslås følgende tiltak;

- Styrke de regionale psykososiale teamene for asylsøkere og flyktninger med kvalifisert personell som kan gi råd og veiledning til kommuner som har mottak eller bosetter flyktninger.
- I regi av Helsetilsynet er det satt i gang et prosjekt for å planlegge og implementere helsetjenester for psykisk traumatiserte mennesker i Norge, bl.a. flyktninger. I prosjektperioden vil det komme forslag om hvordan samarbeidet mellom de ulike forvaltningsnivåene og mellom fagmiljøene på feltet traumatisk stress kan styrkes både når det gjelder helsetjenestetilbud og kompetanseutvikling.
- SHD vil sette i gang mer forskning for å kartlegge omfanget av psykiske lidelser blant flyktninger/asylsøkere og for å få bedre kunnskap om sammenhengen mellom faktorer i bosettingsfasen og psykisk helse.
- Det er under etablering en kompetanseenhet for somatisk og psykisk helse og omsorg for personer med innvandrerbakgrunn, herunder asylsøkere og flyktninger.

Er det tatt initiativ som kan sikre tilstrekkelig rekruttering for å oppfylle målsettingene?

Jeg antar at det her menes rekruttering av helsepersonell for å oppnå målsettingene om en bedre helseoppfølging til asylsøkere og flyktninger. Som nevnt tidligere har kommunen i følge kommunehelsetjenesteloven ansvar for å tilby *alle* som oppholder seg i kommunen - også asylsøkere og flyktninger - nødvendig helsehjelp. For å oppfylle dette kravet må kommunen utvikle en helsetjeneste som blant annet har tilstrekkelig antall kvalifisert personell.

Selv om ansvaret for å sikre nødvendige helsehjelp er klart plassert, er det kjent at noen kommuner sliter med rekruttering av nøkkelpersonell. Sentrale myndigheter bistår derfor kommunene i arbeidet med å rekruttere blant annet leger, tannleger og sykepleiere. Dette arbeidet drives i hovedsak innen følgende områder;

- Økning i studiekapasitet
- Utvikling av gode ordninger for etter- og videreutdanning
- Rekruttering fra utlandet

Fra flere kommuner kommer etterlysning av nye og bedre retningslinjer for rutiner og tiltak når det gjelder

smittevern. Når vil nye retningslinjer foreligge?

For tiden er retningslinjene til høring i SHD. Deretter er det naturlig å innhente synspunkter fra andre berørte parter i statsforvaltningen. Behandlingstiden vil blant annet avhenge av hvor omfattende høringsuttalelsene er. Sannsynligvis vil retningslinjene foreligge i løpet av 3-6 måneder. Retningslinjene vil bli å omhandle smittevern. I tillegg vil jeg nevne følgende tiltak;

- KRD vil i samarbeid med SHD vurdere hvordan helsetjenesten kan bedre håndteringen av smittsomme sykdommer blant beboere i mottak og sikre god informasjonsflyt mellom helsetjenestene i transittmottak, mottakskommune og bosettingskommune. Det understrekes at dette gjelder informasjon mellom helsetjenester og ikke fri flyt av helseinformasjon generelt. Helsepersonells taushetsplikt gjelder på samme måte for personer som bor i mottak som ellers i samfunnet.
- Det er igangsatt et informasjons- og kommunikasjonsprosjekt ved Statens institutt for folkehelse som tar sikte på å utarbeide rutiner og tiltak for de kommunale helsetjenestene slik at det kan gi råd og veiledning om smittevern til personer med innvandrerbakgrunn, herunder asylsøkere og flyktninger på lik linje med befolkningen ellers. Informasjonsmaterieell til asylsøkere og flyktninger skal oppdateres og oversettes til relevante språk.
- SHD har under revisjon forskrift om tuberkulosekontroll som oppfølging av NOU 1998:3 Strategi for fremtidig tuberkulosekontroll. Forskriften gjelder generelt og vil også omfatte asylsøkere og flyktninger. Forskriftsutkastet skal sendes på høring.

I Utjamningsmeldingen ble det flertall for en ny supplerende stønadsordning for pensjonister. Når blir forslag til slik ordning lagt fram?

Sosial- og helsedepartementet tar sikte på å legge fram en handlingsplan for tiltakene fra Utjamningsmeldingen våren 2001. Spørsmålet om en supplerende stønadsordning for personer med kort botid i Norge vil inngå i denne handlingsplanen.

Lovframleggene vil ta utgangspunkt i handlingsplanen og prioriteringene der. Det vil måtte gis god tid til de praktiske forberedelsene i trygdeetaten. Ytelsene under en ny stønadsordning skal som kjent gis etter inntektsprøving, og vil derfor stille store krav til de administrative rutinene. Et problem kan det i denne forbindelse også være at ytelsene forutsettes begrenset til personer bosatt i Norge. En slik begrensning strider isolert sett mot kravet om utbetaling av ytelser utenlands etter EØS-avtalen, men det er mulig å få innforhandlet i avtalen et unntak for ytelser av den aktuelle typen. Denne prosessen vil nødvendigvis ta noe tid, og det er spørsmål om en ny stønadsordning bør settes i verk før unntaket er på plass. Dette vil Regjeringen vurdere nærmere i forbindelse med oppfølgingen av saken.

Hvorfor vil ikke Regjeringen gå inn for en ordning der staten har finansieringsansvaret helt eller delvis for vergeordningen?

Det er ikke slik at Regjeringen ikke vil gå inn for en ordning der staten har ansvaret for å finansiere verger. Som det står i meldingen, vil vi vurdere vergeordningen generelt, og spesielt oppgavene til vergene og overformynderiene, og om det bør innføres godtgjørelse for oppnevnte verger, jf. punkt 8.3.2. Eventuelle endringer i finansieringsansvaret vil være et av de spørsmål som må vurderes i den forbindelse.

Når kommer gjennomgangen av tilskuddene til særskilt norskundervisning og morsmålsopplæring (side 121)?

Tilskuddsordningen til ekstra opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring (kap. 231 post 65) vil bli gjennomgått i løpet av våren 2001. Resultatene av gjennomgangen vil bli presentert i St.prp. nr. 1 (2001-2002) fra Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Mange familier har sittet i kirkeasyl svært lenge. Barn i slike familier kan oppleve å være i kirkeasyl i flere år, - uten at det får betydning for deres sak. Dette er en umenneskelig situasjon og det finnes eksempler på at barn etter hvert ikke lenger tør å gå på skolen. På selvstendig grunnlag kan slike barn søke om oppholdstillatelse. Gjelder 15-månedersfristen for disse barna? Er det dato for innlevering av søknad som regnes som startpunkt når en skal finne ut om 15-månedersfristen er overholdt? Vil det faktum at foreldrene har gått i kirkeasyl påvirke behandlingen av sakene til disse barna?

Jeg vil innledningsvis bemerke at alle barn i kirkeasyl har anledning til å gå i skole og/eller barnehage uten risiko for å bli pågrepet med sikte på uttransportering.

Medfølgende barn til foreldre som søker asyl omfattes av foreldrenes søknad. Det skal alltid bringes på det rene om medfølgende barn søker asyl, jf. utlendingsforskriften § 54 annet ledd. Samtidig skal den totale livssituasjonen til medfølgende barn klarlegges under asylintervjuet. I den forbindelse skal det avholdes en samtale med barnet med mindre dette anses åpenbart unødvendig eller foreldrene motsetter seg det. Får foreldrene avslag på søknaden om asyl vil dette derfor også omfatte medfølgende barn.

Det er ikke noe rettslig til hinder for at medfølgende barn kan søke om oppholdstillatelse på et annet og selvstendig grunnlag - etter at foreldrene har fått endelig avslag på sine søknader. Dersom medfølgende barn derimot søker om asyl på selvstendig grunnlag etter at foreldrene har fått endelig avslag, har denne søknaden i praksis blitt oppfattet som en omgjøringsbegjæring i familiens asylsak.

15 måneders regelen gjelder kun for asylsøkere, og fristen regnes fra dato for innlevering/registrering av asylsøknaden til dato for endelig vedtak som kan effek-

tueres. 15 måneders fristen gjelder for hovedpersonen som søker asyl - men indirekte også for medfølgende barn - da disse omfattes av vedtaket til hovedpersonen. Hvorvidt det faktisk at foreldrene har gått i kirkeasyl vil påvirke behandlingen av en slik søknad er det opp til Utlendingsdirektoratet og, ved klage Utlendingsnemnda, å vurdere.

Flere av de nyoppnevnte medlemmene i utlendingsnemndene har i brev uttrykt at de mangler informasjon for å kunne utføre sin nye funksjon. Hva slags informasjon har de fått?

Generell informasjon om Utlendingsnemnda og om vervet som nemndmedlem ble gitt til instansene og aktuelle nemndmedlemmer da departementet innhentet forslag til nemndmedlemmer. I tillegg har Utlendingsnemnda nå utarbeidet et eget veiledningshefte om rollen som nemndmedlem, herunder hvilke rutiner som skal følges. Videre vil de få egne "faktaark" om de sakstyper de skal behandle. Når nemndmedlemmene møter til nemndmøte vil de innledningsvis få en samlet orientering fra nemndleder om de sakene som skal behandles.

Et viktig mål med ny ordning må være å styrke rettssikkerheten for asylsøkere. Nå kan det se ut til å ha oppstått et hull der noen av søkeren ikke får ivaretatt sin rettssikkerhet. Er alle saker som nå har påbegynt saksbehandling etter gammel ordning også gitt klagerett etter gammel ordning - eller har de klagerett etter ny ordning med utlendingsnemnd?

Alle personer som har en påbegynt sak etter gammel ordning - gis klagerett etter ny ordning. Det kan til informasjon opplyses at det ble overført om lag 2500 ubehandlede saker fra Justisdepartementet til Utlendingsnemnda, som alle skal behandles etter ny ordning. I tillegg kommer alle de sakene nemnda ennå ikke har mottatt fra direktoratet som gjelder avslag fattet i direktoratet i 2000.

Personer som har fått *endelige* avslag av departementet før årsskiftet har etter loven ikke rett til å få sakene sine behandlet på nytt. På den annen side - dersom en person med endelig avslag fremmer en omgjøringsbegjæring for Utlendingsnemnda der det fremkommer nye opplysninger av betydning for saken - vil Utlendingsnemnda selv ta stilling til hvordan de vil behandle denne.

Vedlegg 4

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kommunalkomiteen, datert 9. februar 2001

Spørsmål til St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktning-politikken i Noreg

Jeg viser til brev av 15. januar 2001 fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe med spørsmål til St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Noreg. Nedenfor følger svar på spørsmålene.

UDI har avholdt en idékonkurranse for å få fram fleksible og rimelige løsninger i byggingen av nye flyktningboliger. Vinnerutkastet er også ifølge UDI egnet til å avhjelpe behovet for andre som trenger bolig. Hva er kostnadene for disse boligene? Hvor mange slike boliger vil det kunne bygges innenfor dagens bevilgning og med dagens prisnivå og tilskuddsutmåling pr. enhet? Hvordan vil disse boligløsningene bli markedsført overfor kommunene?

Hensikten med idékonkurransen var, som SV påpeker, å få frem flere konkrete eksempler på boliger for enslige flyktninger og andre enslige, som ved behov kunne omgjøres til familieboliger. Konkurransen la vekt på at boligene både skulle ha god kvalitet, være enkle å oppføre og være rimelige. Juryen mener at priskalkylene for de fire premierte forslagene tilsier at det er mulig, som man ba om i konkurranseprogrammet, å levere 8 boliger for 4 millioner kroner uten tomtekostnader, dvs. kr 500 000 pr bolig. Det var i programmet ikke angitt tomt for hustypene, slik at utgifter

til tomteopparbeidelse vil komme i tillegg. Husbanken anslår at utgifter til tomteopparbeidelse vil være på omtrent kr 100 000 per bolig/boenhet for denne type boliger.

Hvor mange boliger av dette slaget som vil bli bygget, avhenger primært av interessen blant kommuner som bosetter flyktninger. I og med at de fire boligtypene er anbefalt av Husbanken, vil saksbehandling og finansiering i utgangspunktet være enkel fra Husbankens side. Under forutsetning av at kommunene er aktivt inne i prosjektet, kan det gis inntil 100 % finansiering, hvorav 30 % tilskudd. Når særlige grunner tilsier det, kan tilskuddsandelen bli enda større. Jeg viser i denne forbindelse til at tilsagnsrammen for boligtilskudd i statsbudsjettet for 2001 er økt med 152 mill kr eller over 30 % i forhold til tilsagnsrammen i 2000. Økningen vil alene kunne gi rom for tilsagn om boligtilskudd til 750 - 1 000 flere boliger i 2001.

De premierte forslagene skal presenteres for kommunene i en egen brosjyre fra Husbanken. Husbanken og UDI vil dessuten informere om forslagene i sin løpende kontakt med kommunene. I tillegg vil ordførere og rådmenn bli orientert i fora på fylkesnivå hvor bosetting og boligløsninger for flyktninger er tema.

Siden 1995 har UDI og Statsbygg brukt 25 millioner kroner på å planlegge et nytt nasjonalt transittmottak

for nyankomne flyktninger uten at det ser ut til å bli bygget. Prosjektet er stoppet pga. uenighet om en gangvei. Det blir satt fram påstander om at Statsbygg og UDI har kjent til problemene i halvannet år, uten at prosjektet er stanset. Hvorfor er ikke saken stoppet før det ble brukt så mye penger?

Som kjent var jeg ikke statsråd i det aktuelle tidsrommet, og jeg kan derfor heller ikke svare på hvordan mine forgjengere har vurdert denne saken. Det er ikke mulig for meg nå i ettertid å vurdere eller kommentere de beslutninger som ble tatt av tidligere politisk ledelse i departementet.

I de 25 millionene som er brukt inngår 12,5 mill. kr til kjøp av Onsrud leir, en eiendom som etter Statsbyggs vurdering har steget i verdi, og vil kunne selges uten tap. Midlene til kjøp av Onsrud er tatt fra Statsbygg sin generelle bevilgning og er ikke belastet bevilgningen til transittmottak. Statsbygg opplyser at de har god avkastning på investeringen også i dag, da store deler av eiendommen er leid ut.

Har departementet lagt hele prosjektet bort?

Planene med en ny mottaksenhet som inkluderer både transittmottak, og internat og varetekt for politiet, og som Stortinget sluttet seg til ved behandlingen av statsbudsjettet for 1997, har blitt videreført med sikte på etablering på Trandum. Justisdepartementet har tatt i bruk en av bygningene på Trandum som midlertidig internat, til erstatning for den enheten som tidligere var på Snarøya. Den 23. januar i år ble jeg imidlertid kjent med at Luftfartsverket har sendt på høring et forslag om plassere Trandum området i støysone 3, mens det i dag ligger i støysone 1 og 2. Forslaget er begrunnet med forventet økning i flytrafikken i årene fremover. Innenfor støysone 3 er det etter min mening, ut fra de opplysninger jeg nå har, ikke tilrådelig å foreta nybygging og nyetableringer. På bakgrunn av de siste opplysningene jeg nå har fått, synes det lite aktuelt å etablere en ny mottaksenhet som dekker både Utlendingsdirektoratets og politiets behov i Trandum-området. Regjeringen vil vurdere spørsmålet om etableringen av en ny felles mottaksenhet på nytt, og komme tilbake til Stortinget med en slik vurdering så snart som mulig.

Betyr dette at mottaket som Røde Kors i dag driver på samme tomt vil bli det framtidige transittmottaket?

Jeg viser til svar på spørsmålet over. Regjeringen vil altså vurdere spørsmålet om etableringen av en ny felles mottaksenhet på nytt. Hvorvidt driften ved det mottaket som Røde Kors nå driver på Onsrud vil bli opprettholdt som transittmottak eller i en annen funksjon, vil avhenge av de behov UDI har for mottaksplasser. Det er UDI som avgjør hvilke mottak som skal avvikles når behovet går ned. Drift av mottak på Onsrud er dessuten avhengig av dispensasjon fra vedtak om gang- og sykkelvei, og driften vil måtte opphøre fra det tidspunkt kommunen ikke lenger gir slik dispensasjon.

Hvordan vil dette påvirke arbeidet med kapasitet og kvalitet i behovet for transittmottak?

Det er UDIs ansvar å sikre riktig kapasitet på mottakssystemet, og det er UDIs ansvar å sikre kvaliteten i de enkelte mottak ved å påse at de blir drevet i henhold til retningslinjene. Inntil et eventuelt nytt landsdekkende transittmottak kommer i drift, vil UDI måtte finne andre løsninger for å ha en kapasitet i samsvar med behovet.

Har UDI kompetanse til å avgjøre om det er behov for gang og sykkelvei?

UDI har ingen kompetanse til å avgjøre om det er behov for gang- og sykkelvei. I henhold til plan- og bygningsloven skal kommunestyret ha ansvaret for og ledelsen av kommuneplanleggingen og arbeidet med reguleringsplaner i kommunen. Det er kommunen, som med hjemmel i samme lov, har myndighet til å gjøre vedtak om dispensasjon fra arealdel til kommuneplan, reguleringsplan og bebyggelsesplan. UDI har erfaring med drift av asylmottak på Onsrud, og kan uttale seg om i hvor stor grad asylsøkere har trafikkert den strekningen dette gjelder, til fots eller med sykkel. På den bakgrunn er det stilt spørsmål om det er rimelig å knytte et slikt krav til etablering av et transittmottak, og om utgiftene til slike trafikksikkerhetstiltak skal dekkes innenfor prosjektets kostnadsramme.

Jeg vil komme tilbake til Stortinget med en mer omfattende orientering om prosjektet og den videre framdrift, slik Stortinget allerede er blitt orientert om.

Vedlegg 5

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kommunalkomiteen, datert den 23. februar 2001

Spørsmål til St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Norge

Jeg viser til brev av 16. januar 2001 mottatt på telefaks 26. januar 2001, med spørsmål til St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Norge. Nedenfor følger svar på spørsmålene:

1. I meldingen vises det til at det ble innført en mer liberal praksis i asyl og flyktningpolitikken. Hvorfor har ikke den praksisen ført til at flere er innvilget asyl?

I meldingen blir det bl.a. vist til at det ble gitt nye retningslinjer for asyl 13. januar 1998. Målsettingen med disse retningslinjene var at flere av de som fikk opp-

holdstillatelse på humanitært grunnlag skulle få asyl. Det var ikke et mål at flere personer skulle få tillatelse til opphold i Norge som en følge av retningslinjene. Retningslinjene slo fast flere viktige prinsipielle endringer i forhold til tidligere praksis. En viktig endring var at det ikke lenger skulle legges vekt på hvem forfølgeren er. Før 1998 var hovedregelen at bare dersom forfølgeren var myndighetene kunne det gis asyl. Retningslinjene slo fast at også forfølgelse fra private grupper eller enkeltpersoner skal kunne danne grunnlag for asyl. Det betyr at asyl skal gis til alle som blir forfulgt på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller politisk oppfatning, uansett om forfølgeren er myndighetene, enkeltpersoner, organiserte eller uorganiserte grupper i samfunnet. Det var imidlertid fortsatt et vilkår at hjemlandets myndigheter ikke kan beskytte den forfulgte, ved for eksempel rettsikkerhetsgarantier.

Videre ble kravet til sannsynliggjøring av forfølgelsesfaren senket, ved at tvilen i sterkere grad enn før skal komme søkeren til gode. Asyl skal kunne gis selv om det ikke er sannsynlighetsovervekt for forfølgelse. En annen viktig endring var at retningslinjene slo fast at forfølgelse på grunn av kjønn og seksuell legning skal anses som forfølgelse på grunn av medlemskap i en spesiell sosial gruppe. Dette innebærer at slik forfølgelse skal gi status som flyktning, og dermed danne grunnlag for asyl.

Samtidig ble det gitt retningslinjer om praktiseringen av den såkalte første asylland regelen. I korte trekk innebærer første asylland regelen at personer på flukt som hovedregel er henvist til å søke beskyttelse i det første trygge landet de ankommer etter flukten. Retningslinjene gjør unntak fra dette prinsippet dersom søkeren har tilknytning til Norge i form av familie (ektefelle/samboer, barn, foreldre eller søsken), eller hvis søkeren tidligere har hatt oppholdstillatelse i landet i 1 år eller mer.

I 1999 fikk totalt 181 personer asyl og i 2000 fikk 97 personer asyl av Utlendingsdirektoratet i første instans (tallene for klageinstansen er ikke klare ennå). Antall innvilgelser av asyl vil alltid være avhengig av hvem som søker asyl i Norge og hvilket grunnlag de anfører. Selv om det er få som får asyl, er det viktig å være oppmerksom på at tallet kan variere over tid og ut fra hvilket land eller regime søkerne flykter fra. Videre medfører Norges geografiske plassering i utkanten av Europa at vi mottar mange asylsøkere som har vært i andre land hvor de har hatt anledning til å fremsette søknad om asyl, eller hvor de allerede har fått asylsøknaden sin behandlet. Det kan i denne sammenheng vises til at et stort antall av de som kommer til Norge ikke kommer direkte med fly, men derimot med bil eller tog fra andre land i Europa.

2. Reglene for søking av visum forutsetter at vedkommende søker om kortvarig opphold eller opphold av en viss varighet. Personer med ønske og behov for asyl fyller etter denne forståelsen ikke forutsetningene for

visum. Sett i et slikt lys, vil ikke krav om visum i realiteten hindre asylsøkere i å ta seg lovlig inn i landet?

Det stilles ikke krav om visum når utlendinger søker om asyl på norsk grense eller inne i landet. En visumpliktig person som søker asyl/ber om beskyttelse ved innreise skal få asylsøknaden sin behandlet i Utlendingsdirektoratet, med mulighet for å påklage vedtaket etter et eventuelt avslag til Utlendingsnemnda. Vedkommende blir ikke avvist på grensen på grunn av manglende visum.

Norge ønsker en balansert og regulert innvandrings- og flyktningpolitikk. Det har vært bred politisk enighet om at visuminstituttet skal være et innvandringspolitisk virkemiddel, og ikke et flyktningpolitisk. Visumplikt overfor borgere av bestemte land kan blant annet begrunnes med innvandringspolitiske hensyn. Dette er ikke i strid med flyktningkonvensjonen eller FNs verdenserklæring om menneskerettighetene av 1948. De aller fleste land som mottar asylsøkere har relativ lik visumpolitikk. For Norge er det ikke mulig å la være å begrense tilstrømmingen av personer som vil søke asyl, sett hen til dagens flyktningstrømmer og innvandringspresset mot den vestlige verden. Se for øvrig svaret på spørsmål 4 nedenfor.

3. Kan Regjeringen avvise at strenge norske visumregler kan bidra til at flere tar seg inn i landet ulovlig og derigjennom øker kriminaliteten?

Den ordinære situasjonen i forholdet mellom to stater er at det gjelder visumplikt med mindre annet er avtalt. Norge har visumplikt overfor de samme land som de øvrige nordiske land, og andre land vi samarbeider med innenfor Schengen-samarbeidet. Det er blant annet utenrikspolitiske- og innvandringspolitiske hensyn som ligger til grunn for vurderingen av om det skal innføres visumfrihet overfor et land.

Å innvilge et visum innebærer en forhåndsgodkjenning av at vilkårene for at en utlending kan tillates å reise inn i et land, anses oppfylt. Vilårene for å få et visum er i det alt vesentlige de samme som vilårene for å få tillatelse til å reise inn i Norge for en visumfri utlending som melder seg ved norsk grensekontroll. Dersom en person ikke fyller vilkårene for å få visum til Norge er det heller ikke gitt at vedkommende ville fått tillatelse til å reise inn dersom vedkommende var visumfri. Ulovlig innreise er et brudd på utlendingsloven og rammes av straffebestemmelsene i denne loven enten det gjelder en visumfri eller visumpliktig person. Mennesker som blir smuglet inn til Norge, vil imidlertid ikke bli straffet for ulovlig innreise og opphold dersom de ber norske myndigheter om beskyttelse. Jeg kan på denne bakgrunn ikke se at visumpolitikken i seg selv er avgjørende for kriminalitetsbildet i Norge.

4. Ser Regjeringen behov for å etablere alternative lovlige innreisemuligheter for asylsøkere slik at det blir mulig å nå fram på en legal måte?

Mennesker med behov for beskyttelse flykter i første rekke til land i geografisk nærhet til hjemlandet, og ber

enten oppholdslandet eller UNHCR om beskyttelse. Noen har imidlertid behov for å flykte lenger, og da kan det framstå som et moralsk dilemma at potensielle asylsøkere blir hindret i å nå Norges grense på lovlig vis. De flyktningpolitiske utfordringene må imidlertid løses på annen måte enn ved bruk av visuminstituttet.

For å avhjelpe dette dilemmaet har vi såkalte kompensierende tiltak som er nærmere beskrevet i St.meld. nr. 17 (1994-95) om en helhetlig flyktningpolitikk. Dette kan være tiltak i opprinnelseslandet, tiltak i nærområdene, gjenbosetting og asyl til spontanankomme.

De viktigste tiltakene er fredsskapende arbeid og menneskerettsrelatert bistand i opprinnelseslandet og økonomisk, materiell eller personellmessig bistand til tiltak i nærområdet der flyktningene befinner seg, som regel i samarbeid med UNHCR.

Videre har Norge et fast samarbeid med FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR) om gjenbosetting av flyktninger. Den årlige kvoten er på 1500 plasser, herav 80 plasser er satt av til hastesaker. De aller fleste som blir overført befinner seg utenfor sitt hjemland. Norske myndigheter har ved ulike anledninger også gitt innreisettillatelse til personer med beskyttelsesbehov, som befinner seg i sitt hjemland. Som eksempel kan nevnes 10 studentledere fra Øst-Timor som ble gitt innreisettillatelse i 1999 og profilerte personer som er utsatt for fare i hjemlandet. Da Norge innførte visum overfor Colombia i desember 1998 som følge av økt tilstrømming av asylsøkere, ble det åpnet for at lokale menneskerettsorganisasjoner i Colombia kunne fremme saker som gjaldt personer med beskyttelsesbehov overfor norsk utenriksstjeneste med anmodning om overføring til Norge. I år 2000 kom 17 colombianere på denne måten.

Norge gir videre tilbud om beskyttelse i akutte flyktningssituasjoner som ikke kan håndteres i nærområdene. Jeg viser til at vi tok imot ca 12000 bosniere på 1990-tallet og at vi evakuerte over 6000 personer fra Kosovo til Norge våren 1999.

I spesielle tilfeller er det mulig å søke om asyl ved norske ambassader i utlandet. Dette ble praktisert i Chile mellom 1973 og 1988 da Norge tillot chilenerne å søke asyl ved norsk utenriksstasjon. Jeg må imidlertid understreke at normalt blir asylsøknader framsatt ved norske ambassader avslått under henvisning til at vedkommende ikke er flyktning som definert i flyktningkonvensjonen, idet søkeren ikke er utenfor sitt hjemland. Søkerne blir henvist til å kontakte UNHCR. Det samme gjelder personer som på andre måter søker asyl fra utlandet.

Endelig vil jeg understreke at Norge tar imot asylsøknader fra personer som ber om beskyttelse som befinner seg på norsk grense eller i Norge.

5. og 6. Flyktninger som er gitt kollektiv beskyttelse kan tvangshjemsendes opp til 4 år etter at de kom til landet. I hvor mange tilfeller har dette skjedd? Har dette dreid seg om barn?

Jeg viser til St.meld. nr. 17 (2000-2001) s 35 andre spalte hvor det står at Norge kun har benyttet kollektiv beskyttelse to ganger; til bosniere i perioden 1992-1998 og til kosovoalbanere fra våren/sommeren 1999 inntil 6.8.1999. Regjeringen Jagland besluttet i november 1996 at alle flyktninger fra Bosnia-Hercegovina som hadde hatt kollektiv beskyttelse skulle få tillatelse til å bli i Norge. Denne beslutningen medførte at ingen bosniere ble sendt hjem med tvang. For flyktninger fra Kosovo besluttet regjeringen Bondevik at den kollektive beskyttelsen opphørte 6.8.1999. De som mener at de fortsatt har behov for beskyttelse, har anledning til å søke om asyl. Noen kosovoalbanere, inkludert noen barnefamilier, har fått endelig avslag på søknad om asyl, og disse har blitt sendt hjem med tvang. Det betyr at noen barn har blitt sendt hjem til Kosovo med tvang sammen med foreldrene. Jeg besluttet imidlertid 25.10.2000 at barnefamilier kan bli i Norge inntil 1.3.2001 av humanitære grunner, selv om de har fått avslag på asyl her.

7. Har Regjeringen vurdert muligheten av at det kan utstedes besøkvisum ved våre ambassader, slik at kurante saker kommer ut av køen i UDI?

Norske myndigheter mottar årlig ca 100.000 visumsøknader. Gjennom regelverket er det tilrettelagt for at de fleste av disse søknadene kan avgjøres ved utenriksstasjonene. Ordningen innebærer at kun ca 10% av den totale saksmengde sendes til UDI for avgjørelse. De fleste utenriksstasjonene har full kompetanse til å avgjøre visumsøknader, men kan ved vanskelige saker likevel velge å sende sakene til UDI for avgjørelse. Noen stasjoner har bare kompetanse til å avgjøre søknader fra vedkommende lands statsborgere. De sakene de ikke har kompetanse til å avgjøre, må forelegges UDI. Videre finnes det en tredje gruppe stasjoner som bare har kompetanse til å utstede visum (sette inn visummerke) etter at UDI har avgjort sakene. Samtlige søknader som av ulike grunner sendes UDI for avgjørelse, utgjør altså ca 10 % av den totale søknadsmassen. Regjeringen arbeider for tiden med oppmykninger og forenklinger av regelverket, blant annet slik at enda flere visumsøknader kan behandles av utenriksstasjonene.

8. Hvordan begrunner Regjeringen sitt syn på at enslige mindreårige asylsøkere som er i fosterhjem har mindre behov for familiejenforening enn de som bor i mottak eller er etablert i bolig?

Jeg er ikke kjent med at Regjeringen har et slikt syn. Mitt syn er at barn bør bo sammen med sine foreldre eller andre nære omsorgspersoner, men ikke nødvendigvis i Norge. I de tilfellene der enslige mindreårige søker om familiejenforening med foreldre eller andre, er omsorgssituasjonen til barnet alltid et sentralt moment i vurderingen. For øvrig får ingen asylsøkere familiejenforening med slektninger i utlandet. Det er først når asylsøknaden er avgjort og tillatelse innvilget

at det er aktuelt å innvilge tillatelse for familiegjenforening.

9. Hva er grunnen til at myndighetsalderen ikke brukes konsekvent som grense i familiegjenforeningssaker for enslige mindreårige asylsøkere?

Jeg har behov for en nærmere presisering av dette spørsmålet. Det jeg for øvrig kan si er at når det gjelder retten til familiegjenforening mellom foreldre og enslig mindreårig, skiller utlendingsforskriften mellom enslige mindreårige som har asyl og enslige mindreårige som har fått oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Dersom en enslig mindreårig er under 18 år og uten ektefelle eller samboer, har vedkommende rett til familiegjenforening med foreldre dersom den enslige mindreårige har asyl. Dersom vedkommende imidlertid har oppholdstillatelse på humanitært grunnlag, foreligger ikke et rettskrav på familiegjenforening med foreldre. Slik tillatelse vil likevel kunne gis i medhold av utlendingsforskriften § 24 annet ledd. Det blir foretatt en konkret vurdering der hele den mindreåriges situasjon her i landet har betydning, særlig barnets omsorgssituasjon.

Norge er ikke forpliktet, verken av flyktningkonvensjonen eller andre internasjonale konvensjoner, til å gi familiegjenforening til foreldre til barn som ikke er flyktninger, men som har oppholdstillatelse i Norge.

10. Etter at Stortinget før jul i en flertallsmerknad i Innst. S. nr.5 (2000-2001) ønsket mer bruk av fosterhjem, meldte mange familier seg som fosterfamilier. Hva har Regjeringen foretatt seg for å ta i bruk denne store ressursen som kan bidra mye til å få bosatt mindreårige asylsøkere?

Jeg sendte den 15. januar 2001 et brev til alle landets ordførere hvor jeg kom med en oppfordring om å ta i mot enslige mindreårige. Jeg ba dem særlig vurdere fosterhjem som et alternativ for de yngste som ikke kan bo hos slektninger, siden det nå er tegn til at flere familier melder sin interesse.

Jeg presiserer samtidig at god bosetting av enslige mindreårige krever individuelt tilpassede tiltak. For ungdom over 15 år uten slektstilknytning i Norge, har forskning og erfaring vist at bofellesskap med tre-fire ungdommer og en voksen omsorgsperson er en vellykket løsning. De fleste enslige mindreårige i mottak i dag er mellom 15 og 18 år.

Det bør ikke stilles mindre krav til fosterforeldre for enslige mindreårige enn til andre fosterforeldre. Familier som ønsker å fungere som fosterhjem for en enslig mindreårig må derfor henvende seg til kommunen der de bor. Kommunen vil vurdere om det er aktuelt å be denne familien være fosterhjem for en enslig mindreårig som kommunen skal bosette. Jeg vet dessuten at det mange steder er behov for personer som kan fungere som besøkshjem, verge eller støttekontakt, et behov som disse familiene vil kunne fylle.

For øvrig viser jeg til mitt svar av 15.1.01 på Kristin Halvorsens spørsmål nr. 152 av 4.01.01 om hva jeg vil gjøre for å bruke fosterhjem som bo- og omsorgsløsning for enslige mindreårige asylsøkere (se vedlegg).

11. Enslige mindreårige asylsøkere er uten foresatte som kan ta vare på dem og ivareta foreldreansvaret. Hva er den prinsipielle forskjellen på enslige mindreårige asylsøkere og barn under barnevernet?

Enslige mindreårige asylsøkere trenger tiltak og et støtteapparat som er delvis lik de tiltak og det støtteapparat som norske barn og ungdom trenger som ikke har foresatte. De trenger gode, forutsigbare og trygge omsorgsløsninger, voksenpersoner de kan stole på, sosialt nettverk m.m. Det er kommunen som har ansvar for å oppfylle disse behovene etter bosetting. Siden enslige mindreårige er en uensartet gruppe med ulik sosial, religiøs og kulturell bakgrunn, med ulike opplevelser fra krig og flukt og med ulike mestringstrategier og personlige ressurser, vil hjelpebehovet variere. Det er derfor ikke alltid nødvendig eller riktig å sette inn tiltak etter lov om barneverntjenester. Det er likevel slik at lov om barneverntjenester gjelder for alle barn som oppholder seg i Norge, også for enslige mindreårige. Den enkelte enslige mindreårige har rett til å motta tjenester og tiltak etter lov om barneverntjenester dersom barnet/den enslige mindreårige har et *særlig behov for hjelp*. Formålet med lov om barneverntjenester er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid og loven skal bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår. Det framgår av lovens § 3-1 at kommunen skal følge nøye med i de forhold barn lever under, og kommunen har ansvar for å finne tiltak som kan forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer. Barneverntjenesten har et spesielt ansvar for å avdekke omsorgssvikt, atferds-, sosiale- og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngås, og sette inn tiltak i forhold til dette (etter en individuell vurdering).

12. Blir fosterhjem for enslige mindreårige asylsøkere i familier med samme etniske bakgrunn som vedkommende godkjent og kontrollert på samme måte som fosterhjem for norske barn?

Om godkjenning: Når barneverntjenesten plasserer en enslig mindreårig i fosterhjem som et omsorgstiltak etter lov om barneverntjenester § 4-12 eller som et hjelpetiltak etter § 4-4, femte ledd, skal fosterhjemmet godkjennes etter vanlige regler og prosedyrer. Det betyr bl.a. at fosterhjemmet skal være godkjent i forhold til det enkelte barn før plasseringen finner sted.

Flere enslige mindreårige bosettes hos slektninger eller nære familiemedlemmer relativt kort tid etter ankomst til Norge. Slike plasseringer kan vurderes og godkjennes som fosterhjem som et hjelpetiltak etter barnevernlovens § 4-4, femte ledd eller som et

omsorgstiltak etter § 4-12. I arbeidet med enslige mindreårige kan det videre være aktuelt å foreta en vurdering og godkjenning av en slektsplassering med hjemmel i § 4-7. Barnevernlovens § 4-7 omtaler barn som foreldrene selv plasserer utenfor hjemmet og det spesielle med denne bestemmelsen i loven er at barna *alle-rede bor i fosterhjemmet når godkjenningsspørsmålet kommer opp*. Det går fram av barnevernloven at barneverntjenesten kan kreve å godkjenne et slikt plasseringssted hvis

1. barnet er plassert på en slik måte at foreldrene ikke kan sies å ha den daglige omsorgen for barnet,
2. plasseringen varer mer enn to måneder og
3. vilkårene i lovens § 4-3 er tilstede, dvs at barneverntjenesten må ha rimelige grunner til å tro at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter loven, f. eks. hjelpetiltak etter § 4-4.

Krav om godkjenning gjelder ikke når barnet er over 15 år, når plasseringen er nødvendig av hensyn til barnets skolegang, eller når barnet blir plassert i offentlig institusjon på grunn av sin helse og utvikling.

Om tilsyn: Blir den enslige mindreårige plassert i fosterhjem etter barnevernloven *skal det føres tilsyn med barnet*. Dette gjelder også når fosterhjemmet er en familie med samme etniske bakgrunn som den enslige mindreårige. Plikten til å føre tilsyn gjelder både når fosterhjems plasseringen har skjedd etter beslutning om hjelpetiltak etter § 4-4, femte ledd eller ved vedtak om omsorgsovertakelse og når en privat plassering i ettertid blir godkjent og faller inn under fosterhjemsdefinisjonen i § 4-22 første ledd bokstav b.

I de tilfeller hvor en enslig mindreårig bosettes hos slektninger *uten* vedtak etter barnevernloven mener departementet at også disse plasseringene/familiene bør få faglig oppfølging/veiledning og det bør føres tilsyn fra ansvarlig instans i kommunen.

13. Norge er tilsluttet Dublin-konvensjonen der prinsippet er at når en søknad er avgjort i et land som er tilsluttet konvensjonen, har ikke andre land etter konvensjonen plikt til å behandle saken. Ikke alle land som er tilsluttet Dublin-konvensjonen har eller praktiserer kriteriene for asyl likt. Dette betyr at personer som etter norske kriterier ville hatt krav på asyl, ikke får mulighet til å prøve sin sak om igjen - og tilsvarende kan Norge ved sin strenge praksis hindre at asylsøkere får prøvd sin sak i andre land. Har Regjeringen planer om å samordne norske asylkriterier med andre land under Dublin-konvensjonen?

Dublin-konvensjonen regulerer hvilken stat innen samarbeidsområdet som skal være ansvarlig for å behandle en søknad om asyl. Konvensjonen har ikke regler om den materielle asylpolitikken, det vil si hvordan asylsøknadene skal behandles eller vurderes, utover at konvensjonen pålegger statene å respektere flyktningkonvensjonen. Hvert land behandler søkna-

den om asyl i henhold til nasjonal lov og internasjonale forpliktelser. Dublin-konvensjonen innebærer imidlertid bare en rett til å sende vedkommende tilbake, ikke en plikt. Alle medlemsland har derfor rett til å behandle en asylsøknad framsatt i landet dersom asylsøkeren samtykker i det.

Asyl og innvandringspolitikk er et fellesskapsanliggende for EU i søyle 1, det overnasjonale samarbeidet. Siktemålet i EU er å harmonisere asyl- og innvandringspolitikken, blant annet reglene om midlertidig beskyttelse, mottaksforhold for asylsøkere og familiegjenforening for innvandrere. Norge er ikke knyttet til disse politikkområdene i EU. Fra norsk side vil vi imidlertid følge EU-samarbeidet med stor interesse framover, siden et land i vår del av verden vanskelig vil kunne føre en politikk på utlendingsområdet som avviker i stor grad fra våre naboland. En annen sak er at vi tradisjonelt har hatt et tett nordisk samarbeid i asyl- og innvandringspolitikken. Som kjent vil de øvrige nordiske landene være del av den EU-politikken som utvikler seg.

14. Ser Regjeringen behov for å utarbeide klarere retningslinjer for hvordan intervjusituasjoner der barn er involvert skal gjennomføres?

Det er Utlendingsdirektoratet som intervjuer enslige mindreårige asylsøkere og barn som søker asyl sammen med sine foreldre. Direktoratet holder på med å utarbeide interne, detaljerte retningslinjer for hvordan barn skal intervjues. Retningslinjene skal være til hjelp for saksbehandlerne i intervjusituasjonen.

15 og 16. Har Barneombudet ressurser til å følge opp saker som angår asylsøker- og flyktningbarn? I hvilket omfang har Barneombudet behandlet slike saker?

Når det gjelder Barneombudets ressurser og oppgaver blir disse forholdene redegjort for i de årlige stortingsproposisjonene om budsjett m.m. Barneombudet vil måtte prioritere oppgaver innenfor de budsjettrammer som det blir tildelt.

Barneombudet har fokus på mange felter og temaområder. Innenfor disse områdene vil også problemstillinger av generell karakter knyttet til asylsøkerbarn og flyktningbarn være inkludert. Barneombudet har kontakt med aktuelle organisasjoner og fagpersoner og uttaler seg i forbindelse med høringsaker som gjelder asylsøker- og flyktningbarn.

Barneombudet behandler ikke enkeltsaker, men vil kunne ta opp problemstillinger knyttet til enkeltpersoner på et mer generelt grunnlag i henhold til sin instruks.

17. Organisasjoner som gir tilbud til innvandrere får i hovedsak sin støtte over KRDs budsjetter. For å forsterke sektoransvaret i ulike departement kan det tenkes at det ville være bedre å finansiere noen organisasjoner under andre departementer - for eksempel

idrettstilbud under kultur, SOS rasisme under BFD osv. Har Regjeringen vurdert dette?

Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) har sektoransvaret når det gjelder rasisme og diskriminering. I tillegg ønsker departementet gjennom sine tilskuddsordninger å bidra til å fremme kontakt, dialog og samarbeid mellom personer med innvandrerbakgrunn og deres organisasjoner, myndighetene og samfunnet for øvrig.

KRD gir driftsstøtte til landsdekkende organisasjoner som

- ivaretar asylsøkeres, flyktingers og innvandreres interesser og rettigheter, med særlig fokus på situasjonen for kvinner, barn og unge
- bygger opp kunnskap om behovene til asylsøkere, innvandrere og flyktinger
- dokumenterer og motvirker rasisme og diskriminering
- fremmer kontakt, dialog og samarbeid mellom innvandrerorganisasjoner, andre frivillige organisasjoner og myndighetene, og fungerer som brobygger mellom minoritetsgrupper og majoritetssamfunnet.

Ut over dette gis det støtte til frivillig virksomhet i lokalsamfunn. Denne blir forvaltet gjennom fylkeskommunen. Tilskuddsordningen er todelt. En del går til lokale innvandrerorganisasjoner og en del til frivillige virksomhet. Tilskuddet blir fordelt til fylkeskommunene ut fra en beregning per capita av innvandrerbefolkningen i fylket.

Driftstilskudd gis til lokale innvandrerorganisasjoner som skal:

- medvirke til drift av lokale innvandrerorganisasjoner
- gi innvandrere tilgang til flere sosiale nettverk
- ta vare på fellesinteressene til innvandrere i forhold til lokale myndigheter

Tilskuddet til frivillig arbeid i lokalsamfunn skal:

- føre til kontakt, samhandling og nettverksbygging mellom personer med innvandrerbakgrunn og resten av befolkningen
- fremme toleranse mellom ulike grupper av befolkningen
- rekruttere flere personer med innvandrerbakgrunn til frivillige organisasjoner og frivillig arbeid på tvers av befolkningsgrupper.

Det gis også tilskudd til kommunale innvandringstiltak til de 12 kommunene som hadde flest innvandrere per 1.1.2000. Tilskuddet blir tildelt på grunnlag av en samlet og prioritert søknadsliste fra hver av de kommunene det gjelder.

Formålet med dette tilskuddet er:

- å stimulere til tiltak som medvirker til deltaking, nettverksbygging og aktivitet
- stimulere til kommunale aktiviteter og prosjekt overfor innvandrerne
- stimulere til å sette i gang tiltak som kan forebygge tvangsekteskap og kvinnelig kjønnslemlesting (omskjæring) og medvirke til at kommunen etablerer beredskap for å kunne være til hjelp i krisesituasjoner
- støtte aktive og levedyktige internasjonal senter i en overgangsfase.

Andre departement gir også støtte til innvandrerorganisasjoner og til prosjekt som ligger innenfor deres sektoransvarsområde. Barne- og familiedepartementet (BFD) gir blant annet støtte til Landsrådet for barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), som forvalter tilskuddsordningen "Idébanken - støtte til flerkulturelle tiltak blant barn og ungdom". Formålet med støtteordningen er å stimulere til tiltak som kan redusere skilene mellom norske ungdommer og ungdom med annen etnisk bakgrunn. Idébanken er tuftet på ideene fra Rasismekampanjen 1995 som både KRD og BFD ga støtte til. BFD bidrar til at barne- og ungdomsorganisasjoner kan styrkes som arena for medbestemmelse og demokrati gjennom to tilskuddsordninger. Gjennom den ene ordningen gis det støtte til landsomfattende organisasjoner. Men det er også åpnet for at organisasjoner som har et lite rekrutteringsgrunnlag kan få støtte. I tillegg har det kommet en ny tilskuddsordning med støtte til lokale aktiviteter både innenfor og utenfor de tradisjonelle barne- og ungdomsorganisasjonene. Grupper som vil starte aktiviteter for barn og unge på hjemstedet, kan søke.

Kulturdepartementet gjennom Kulturrådet støtter bl a prosjektet "Mosaikk" som er et utviklingsprogram for kunst og kultur og det flerkulturelle samfunnet. Midlene skal benyttes til tiltak som fremmer og integrerer flerkulturelle uttrykk i de etablerte kunst- og kulturpolitiske ordningene. Tiltakene skal også bedre minoriteters muligheter for kulturell utfoldelse og deltakelse i kunst- og kulturlivet på egne premisser.

*Undervedlegg***Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til Stortingets presidentskap, datert 15. januar 2001****Spørsmål nr 152 fra stortingsrepresentant Kristin Halvorsen til kommunal- og regionalminister Sylvia Brustad***Spørsmål:*

"I Innst. S. nr. 5 (2000-2001) støtter flertallet i kommunalkomiteen økt bruk av fosterhjem som bo- og omsorgsløsning for enslige mindreårige asylsøkere. Røde Kors går også inn for dette. Mange familier har meldt fra at de vil være fosterfamilier. Hva vil kommunalministeren gjøre for å bruke denne nye muligheten til å få slutt på lange institusjonsopphold for enslige mindreårige asylsøkere og til å få bosatt dem og inkludert dem i lokalsamfunn og familier?"

Svar:

Jeg antar du viser til ventetiden i statlige mottak som de fleste enslige mindreårige må gjennom før en kommune er klar til å ta i mot dem.

For gruppen enslige mindreårige er rask bosetting av særlig stor betydning. Dette er barn og unge som befinner seg utenfor sin normale sosiale ramme, uten voksne holdepunkter i et nytt og ukjent land. Å korte ned oppholdstiden i mottak for disse barna og la dem få en mest mulig normal livssituasjon, er derfor en høyt prioritert oppgave som jeg som kommunal- og regionalminister er særlig opptatt av.

Samtidig er jeg klar over at det kan være en stor utfordring for en kommune å skulle ta imot enslige mindreårige. Enkelte av dem kan ha særlige behov når det gjelder bo- og omsorgsløsninger. Tilrettelegging for kontakt med andre i samme situasjon og egen nasjonal gruppe, og ikke minst tiltak for at de unge skal mestre skole og andre aktiviteter i lokalsamfunnet, er av stor betydning.

Når kommunene tar i mot enslige mindreårige er det ulike bo- og omsorgsløsninger som velges, og fosterhjem er en av dem. Når en enslig mindreårig har slekt som er bosatt i en kommune, anmoder UDI denne kommunen om å bosette den unge hos eller nær slektningene. Bofellesskap etableres som regel for de eldre ungdommene (over 15 år) uten slektstilknytning i

Norge. Forskning viser at de mest stabile og vellykkede plasseringene har vært bokollektiv som omsorgsløsninger.

Små barn trenger som regel en annen og tettere oppfølging av voksne omsorgspersoner enn hva et bofellesskap kan gi. De yngste som ikke kan bo hos slektninger, blir vanligvis bosatt i fosterfamilie.

Jeg mener det er den enkelte unges situasjon og behov som må ligge til grunn for hvilke omsorgsløsninger som etableres. God bosetting av enslige mindreårige krever individuelt tilpassede tiltak som ivaretar deres behov for trygghet, tillit, omsorg, kontinuitet og oppdragelse. Ifølge barnevernloven § 4-22 skal det derfor velges personer til fosterforeldre som har evne til å gi barnet et trygt og godt hjem, og som kan løse oppfostringsoppgavene i samsvar med barnets behov, forutsetninger om oppholdets varighet m.m. Det bør ikke stilles mindre krav til fosterforeldre for enslige mindreårige enn til andre fosterforeldre.

Jeg setter stor pris på å høre at flere familier i det siste har meldt fra at de ønsker å være fosterfamilier eller på andre måter vil stille seg til rådighet for å bedre situasjonen for enslige mindreårige. Jeg har allerede sendt et brev til alle landets kommuner hvor jeg oppfordrer kommunene til å bosette enslige mindreårige og særlig vurdere bruk av fosterhjem som bo- og omsorgsløsning for de yngste barna, siden det nå er tegn til at flere familier melder sin interesse.

Familier som ønsker å bli fosterfamilier bør ta kontakt med kommunen hvor de bor, for at barneverntjenesten kan vurdere om fosterhjemmet tilfredsstillende kravene til en god bo- og omsorgsløsning. Kommunen kan så kontakte UDIs regionkontor, som vil ha oversikt over hvor mange enslige mindreårige som venter på å bli bosatt i deres region, og hvem som eventuelt kan bo i kortere eller lengre tid hos den aktuelle familien. Det er viktig at kommunens apparat kobles inn så tidlig som mulig slik at fosterfamilien kan få den hjelp og støtte den måtte trenge, og slik at det kan legges opp en mer langsiktig plan for den unges ulike aktiviteter og framtid.

Vedlegg 6**Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kommunalkomiteen, datert 19. mars 2001****Endring av ordningen for bosetting av flyktninger**

Jeg viser til Stortingsmelding nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningepolitikken i Norge, der Regjeringen foreslår en ny bosettingsordning basert på utvalg på to nivåer (s.78). Forslaget går ut på at et nasjonalt utvalg

med likrepresentasjon fra stat- og kommunesektoren skal fastsette samlet bosettingsbehov for det kommende året, og fordele det antall flyktninger hvert enkelt fylke må bosette. Regjeringen foreslår videre at det opprettes et utvalg i hvert fylke, bestående av alle

kommunene i fylket. Utvalgene skal fordele det antall flyktninger fylket er tildelt fra det nasjonale utvalget på kommunene i fylket. De er foreslått ledet av fylkesmannen. Målet med en ny bosettingsordning er å sikre at antall kommune-plasser er i samsvar med bosettingsbehovet, slik at flyktingene ikke blir værende unødvendig lenge i statlig mottak. Videre skal den sikre god bosetting, ved at kommunene i større grad samarbeider om oppgaven.

På bakgrunn av dette har Regjeringen satt i gang et arbeid for å forberede dette, selvfølgelig med forbehold om Stortingets behandling. Vi satte ned en arbeidsgruppe ledet av Kommunal- og regionaldepartementet, og med deltakere fra Aetat Arbeidsdirektoratet, Utlendingsdirektoratet og Kommunenes Sentralforbund for å utarbeide et mer detaljert forslag til en ny bosettingsordning som vil sikre raskere bosetting. Arbeidsgruppen har lagt fram en rapport med forslag som i større grad tydeliggjør kommunenes ansvar for bosettingsarbeidet, og hvor Kommunenes Sentralforbund (KS) får ansvar for koordinering av interkommunalt samarbeid for å sikre et tilstrekkelig antall kommune-plasser. Arbeidsgruppens forslag avviker fra den ordningen som er skissert i stortingsmeldingen på følgende punkter:

- Det nasjonale utvalget reduseres til 6 medlemmer
- Fylkesmennene er ikke nødvendigvis representert i det nasjonale utvalget
- Det opprettes ikke et nytt utvalg på fylkesnivå, men den funksjonen disse utvalgene var tiltenkt vil bli ivaretatt av høstkonferansene i regi av KS, og møter som KS vil arrangere for kommuner i områder der det er naturlig å se fordelingen av flyktingene som skal bosettes i sammenheng.
- Fylkesmennene vil med dette forslaget ikke bli trukket direkte inn i bosettingsarbeidet.

De justeringer som er foretatt i modellen er i tråd med prinsippene for den modellen som er skissert i stortingsmeldingen, ved at den tar utgangspunkt i det antall flyktninger som skal bosettes. Det har vært en forutsetning at en ny ordning skal være basert på at kommunene frivillig bosetter alle flyktninger som får opphold i Norge, samtidig som den tydeliggjør det kollektive og solidariske ansvar kommunene har. I det forslaget som nå foreligger, har kommunesektoren ved KS tatt ansvar for å legge til rette for og koordinere et utvidet interkommunalt samarbeid. På den måten tror jeg at kommunene i de områdene flyktingene helst vil og bør bo av hensyn til familie, arbeid osv, vil kunne bosette flere nyankomne, samtidig som sekundærflyttingen vil bli redusert.

Jeg ser det som en klar fordel at KS støtter det forslaget som nå foreligger. Både KS sentralt og fylkessekretariatene vil engasjere seg aktivt i arbeidet for å sikre et tilstrekkelig antall kommune-plasser og en god og stabil bosetting av flyktninger. Når det gjelder møtevirksomhet vil KS på fylkesnivå i stor grad benytte seg av allerede eksisterende fora, og det gjør at den foreslåtte ordningen vil kreve mindre administrative ressurser. Høstkonferansene som KS arrangerer samler både politisk og administrativ ledelse i kommunene, og egner seg godt til å vurdere bosettingen i fylket under ett. Samtidig vil bosettingsarbeidet kunne ses i sammenheng med eventuelle forslag til endring i rammebetingelser i det forslaget til statsbudsjett som da nettopp er lagt fram.

Jeg vil be om at de momentene som her er nevnt blir tatt i betraktning ved behandling av Stortingsmelding nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktingpolitikken i Noreg, slik at vi kan få en ordning som sikrer rask og god bosetting av alle flyktninger med opphold i Norge, samtidig som kommunenes engasjement er basert på frivillighet og solidaritet.

Vedlegg 7

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kommunalkomiteen, datert 26. mars 2001

Spørsmål til St.meld. nr 17 (2000-2001) Asyl- og flyktingpolitikken i Noreg

Eg viser til brev av 8. mars 2001 frå Senterpartiets stortingsgruppe med spørsmål til St. meld. nr. 17 (2000-2001) *Asyl- og flyktingpolitikken i Noreg*.

1. Meiner statsråden at ein mindreårig einsleg asylsøkjjar har same behov for oppfylgjing, omsorg og forutsigbarhet som eit einsleg mindreårig norsk barn?

Eg meiner at alle barn har behov for oppfølging, omsorg og forutsigbarhet, og desse prinsippa skal sjølvsagt ligge til grunn for behandling av alle barn i

Noreg. Når det gjeld i kva for grad dei har behov for det, meiner eg ein må sjå på det enkelte barn, framfor grupper av barn.

Dette gjeld ikkje minst for einslege mindreårige asylsøkjjarar, som i likskap med norske barn, ikkje er noka einsarta gruppe barn og ungdom. Dei har ulike sosial, religiøs og kulturell bakgrunn. Dei har ulike opplevingar i samband med væpna konflikt og flukt og dei har ulike personlege ressursar og ulike strategiar for å meistre situasjonen. Fordi dei har så ulike bakgrunn og fordi alderen varierer, vil dei ha forskjellige behov for støtte og oppfølging.

2. *Vurderer statsråden det som aktuelt å gjera ordninga med direkte busetjing for denne gruppa permanent?*

Ordninga med direktebusetjing gjeld ikkje berre einslege mindreårige, men blir brukt når asylsøkjjarar av sosiale eller medisinske omsyn ikkje bør bu i statleg mottak. tal frå 2000 syner at ordninga oftast blir brukt i høve til einslege mindreårige, og meir enn kvar tredje person i denne gruppa blei busett på denne måten i fjor. ordninga ser ut til å fungere bra slik ho blir praktisert i dag, og eg ser difor ingen grunn til å endre på dette nå. eg vil understreke at det skal liggje ei individuell vurdering til grunn i kvar einskild sak, slik at den løysinga som blir vald skal være til beste for den det gjeld.

3. *Kva innsparingar og auka kostnader vil det eventuelt innebera?*

Ei eventuell endring med direktebusetjing av alle einslege mindreårige ville ført til innsparingar når det gjeld drift av statlege mottak, og til auka utgifter til kommunane. Skilnaden mellom innsparingar og auka utgifter vil truleg ikkje være stor. Ved direktebusetjing får kommunane eit tilskot på kr. 30 000 per person, og dersom vedtak ikkje er fatta etter tre månader etter busetjing, får dei kr 7500 per måned fram til personen får vedtak. Dersom dei direktebusette får vedtak om opphald, så får kommunen integreringstilskot og eventuelle ekstra tilskot etter gjeldande retningslinjer, akkurat som ved busetjing av andre flyktingar.

4. *Har statsråden planar for rettleiing, oppfylgjing og økonomisk kompensasjon overfor slektningar som tek imot einslege mindreårige?*

Eg vil understreke at det er kommunane sitt ansvar å finne gode bu- og omsorgsløysingar til einslege mindreårige. Dette inneber og eit ansvar for å gi rettleiing og oppfølging i samband med privatplasseringar og å vurdere å yte økonomisk kompensasjon. Eg har tillit til at kommunane sørgjer for det som er nødvendig for at omsorgssituasjonen til det enkelte barn skal bli så god som mogleg, uavhengig av i kva for omsorgssituasjon det blir plassert.

Som komitéen er kjend med, får kommunar som busett einslege mindreårige både eit integreringstilskot på kr 365 000 fordelt over fem år, pluss eit særskilt tilskot på kr 93 000 per år fram til den einslege mindreårige blir 20 år. I tillegg kan dei få refusjon frå fylkeskommunen for utgifter til ulike typar av busetjingstiltak med støtte og oppfølging som blir etablert for einslege mindreårige flyktingar etter barnevernlova §4-4, i den grad utgiftene overstig den kommunale eigendelen som i dag er på kr 11 000 for einslege mindreårige.

Elles vil eg vise til at Barne- og familiedepartementet har utarbeida ei handbok for kommunane sitt arbeid med einslege mindreårige som vil bli send til alle kommunane i landet om kort tid. Barne- og familiedepartementet vil òg vurdere om det er behov for å tilby egne

kurs/etterutdanning vedrørende oppfølging av etniske fosterheimar/plassering hos slektningar.

5. *Har statsråden planar om ei styrking av verjeordninga utover det som er sagt i stortingsmeldinga? Er det t.d. aktuelt å utvida ansvaret og å syta for opplæring?*

Justisdepartementet er i ferd med å oppnemne eit lovutval som skal revidere verjemålslova. Dette lovutvalet skal etter planen mellom anna sjå på om det bør opprettast særlege reglar for einslege mindreårige asylsøkjjarar. I samband med dette skal utvalet vurdere om verjer/hjelpeverjer skal ha ein nærmare definert omsorgsfunksjon. I tillegg skal utvalet også vurdere ein lovfesta rett til godtgjersle for oppnemnde verjer. På sikt vil verja/hjelpeverja si rolle og ansvar såleis kunne bli annleis enn i dag.

Når det gjeld opplæring, er det overformynderia i kommunane som er ansvarlege for det. Dei skal og føre tilsyn med verjene. Justisdepartementet har utarbeida flere informasjonsbrosjyrar til verjer og overformynderi, mellom anna ei brosjyre på 34 sider: "Veiledende retningslinjer til verger for enslige mindreårige asylsøkere". Desse retningslinjene er no under revisjon. Justisdepartementet har òg gitt ut ei omfattande handbok for overformynderia, som stadig blir vidareutvikla. I tillegg blir det halde samlingar og kurs for overformynderia med jamne mellomrom.

6. *Korleis vurderer statsråden forholdet til barnevernet, t.d. at mottak som tek mot einslege mindreårige, får status som barnevernsinstitusjonar?*

Som nemnt tidlegare, er einslege mindreårige inga einsarta gruppe barn og ungdom. Fordi dei har ulik bakgrunn og fordi alderen varierer vil dei ha forskjellige behov for hjelp og støtte. Det må vere situasjonen og behova til den enkelte som avgjer kor vidt den einslege mindreårige kan bu i mottak eller om ein institusjonsplass vil vere ei betre løysing. Eg meiner det ikkje er behov for å gi avdelingane for einslege mindreårige i mottak status som barnevernsinstitusjonar. Dersom einslege mindreårige har behov for ein plass på ein barnevernsinstitusjon bør dei få plass på ein av dei institusjonane som allereie eksisterar. Eg kan ikkje sjå at det er ønskeleg å etablere egne institusjonar berre for einslege mindreårige.

Eg vil elles informere om at asylmottaket rutinemessig skal melde frå til barneverntenesta i mottakskommunen om at ein einsleg mindreårig er komen til mottaket. Den kommunale barneverntenesta i mottakskommunen har same ansvar for barn som oppheld seg i mottak som for andre barn i kommunen. Dersom mottaket er uroa for ein einsleg mindreårig og mottaket vurderer at det kan vere grunnlag for å sette inn tiltak utover det mottaket sjølv kan gi skal mottaket kontakte barneverntenesta. Barneverntenesta skal då følgje vanlege kriterium og prosedyrar som gjeld for andre barnevernsaker.

Når det gjeld tilbodet i mottak til einslege mindreårige generelt vil eg vise til at Regjeringa i St.meld. nr. 17 (2000-2001) *Asyl- og flyktningpolitikken i Noreg* har gjort framlegg om ei styrking av bemanninga og fagkompetansen til dei tilsette ved avdelingane for einslege mindreårige og innføring av ei ordning med tilsyn med kvar enkelt einsleg mindreårig. Eg vil og vise til at Regjeringa nyleg har oppretta ei eiga avdeling med styrkt bemanning for einslege mindreårige barn under 15 år ved Solbakken mottak i Florø.

7. Statsråden har varsla ein gjennomgang av utlendingslova. Korleis er framdrifta på denne gjennomgangen, vil Stortinget få seg førelagt ei sak no i vår ?

Regjeringa meiner det er behov for ein brei gjennomgang av utlendingslova. Siktemålet er ei forenkling og oppmyking av regelverket, slik at det kan bli mykje enklare og mindre tidkrevjande å få løyve til å kome til Noreg. Dette er også viktig som ledd i fornyinga av offentleg sektor.

Kommunal- og regionaldepartementet har starta arbeidet med å utforme mandat og oppnemne eit lovutval for denne gjennomgangen av utlendingslova. Etter planen vil lovutvalet tre saman ved årsskiftet 2001/2002. Det er forventa at utvalet vil vere i verksemd i to år. Arbeidet til utvalet vil munne ut i ei offentleg utgreiing (NOU) som vil danne grunnlaget for ny lovgeving.

I mellomtida vil departementet arbeide med endringar i det gjeldande regelverket. Departementet tek mellom anna sikte på å leggje fram for Stortinget, i innverande sesjon, forslag om endringar i utlendingslova § 6 som gjeld arbeidsløyve. Føremålet med forslaga vil vere å gjere regelverket meir fleksibelt, både med sikte på å lette rekrutteringa av arbeidstakarar og å effektivisere saksbehandlinga.

8. Kva tilbakevendingsprogram er etablert for tilbakevending til Kosovo ?

Fyrst vil eg understreke at det heilt sida Noreg evakuerte flyktningar frå Kosovo våren 1999, har vore ein føresetnad at dei skulle dra tilbake når forholda var trygge. Mange vende tilbake same haust, med hjelp frå norske myndigheiter. Andre søkte om asyl i Noreg. Dei som får avslag på denne søknaden, må forlate landet. 25. oktober i fjor bestemte eg at alle barnefamiliar kunne bli i landet fram til 1. mars i år, sjølv om dei skulle få endeleg avslag på søknaden om asyl. Einslege par og par utan barn, kunne returnere òg gjennom vinteren.

Status viser at :

- om lag 8 000 Kosovo-flyktningar fekk våren 1999 kollektivt vern i Noreg
- i underkant av 4 000 har vendt tilbake med statleg stønad (15 000 kr pr. person)
- ca. 4 500 har søkt om asyl

- om lag 3 500 har fått søknaden behandla i første instans
- 68 har fått asyl på grunn av fare for forfølgning (pr. 15. mars)
- 285 har fått opphald på humanitært grunnlag (pr. 15. mars)

Tilbakevendingsprogrammet

UDI har ansvaret for eit tilbakevendingsprogram for Kosovo-flyktningar som ønskjer å reise tilbake til Kosovo. Ordninga er i utgangspunktet for personar som vart omfatta av det kollektive vernet. Tilbakevendingsprogrammet inkluderer økonomisk stønad, reise, tilbakevendingsattaché og stønad til diverse prosjekt som inkluderer informasjon og rådgjeving for dei som ønskjer å vende tilbake.

- Tilbakevendingsstønad

Ordninga inneber økonomisk stønad på kr. 15.000 pr. person. Normalt er det berre personar med asyl eller opphald på humanitært grunnlag som får tilbakevendingsstønad. Asylsøkjjarar med avslag får ingen stønad. Eit unntak er gjort for dei frå Kosovo som tidlegare har hatt kollektivt vern i Noreg. Dei blir dermed positivt forskjellsbehandla i forhold til andre asylsøkjjarar. Tilbodet gjeld berre i ein månad etter eventuelt avslag i UDI.

- Reise

Ordninga inneber vidare tilbod om reise til heimlandet. UDI har gjennom IOM chartra fly frå Oslo til Pristina, i perioden mars til juli 2001. Det første flyet gjekk 9. mars, deretter går to fly i uka utover våren. Tilbodet gjeld også transport frå Pristina til endeleg adresse.

- Tilbakevendingsattaché

Tilbakevendingsordninga inkluderer òg ein tilbakevendingsattaché. Attachéen følgjer nøye med på forhold som har betydning for tilbakevending. Attachéen er til stades på flyplassen når folk vend tilbake, og besøker òg tilbakevendte familiar.

- Anna stønad

Økonomisk stønad blir også gjeve til prosjekt som støttar opp om friviljug tilbakevending, til dømes informasjon og rådgjeving om situasjonen i Kosovo (INCOR-prosjektet).

- Tvungen retur

Det er ønskjeleg at så mange som mogleg av dei som får avslag vend tilbake frivillig. Personar som ikkje nyttar seg av tilbakevendingsprogrammet og heller ikkje retter seg etter endelege avslag på søknad om asyl, blir uttransporterte. Her gjeld det same som for andre asylsøkjjarar. Til no er rundt 150 personar tvangsreturnerte til Kosovo.

Elles viser eg til mitt svar på representanten Magnhild Meltveit Kleppa sitt brev av 23. februar 2001, jf. kopi som er lagt ved.

9. Kva reaksjonar har departementet fått så langt på forslaget om å påleggja kommunane å busetja flyktningar?

Regjeringa har ikkje lagt fram forslag om å påleggje kommunane å busette flyktningar. Ei arbeidsgruppe har nylig lagt fram eit detaljert forslag til ny ordning for fordeling av flyktningar til kommunane, basert på St.meld. nr. 17 (2000-2001) I forslaget er det lagt til grunn at kommunane frivillig, gjennom større grad av interkommunalt samarbeid, skal busette alle flyktning-

gar som får opphaldsløyve i Noreg, og på ein måte som reduserer ventetida i mottak og medverkar til meir stabil busetjing. Kommunanes Sentralforbund støtter forslaget frå arbeidsgruppa. Stortinget er orientert om dette forslaget i brev av 19.03.2001.

10. Korleis samsvarar eit slikt forslag med statsråden si understreking av at ho vil styrka det kommunale sjølvstyret?

Forslaget til ny ordning for busetting har, som nemnt i svaret på spørsmål 9, lite innverknad på det kommunale sjølvstyret, men kommunane må ta eit større kollektivt ansvar for å få busett fleire flyktningar raskare.

Vedlegg 8

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kommunalkomiteen, datert 26. mars 2001

Spørsmål til St.meld. nr 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Norge

Jeg viser til brev av 11. mars 2001 fra Høyres stortingsgruppe med 31 spørsmål til St. meld. 17 (2000-2001) *Asyl- og flyktningpolitikken i Norge*. Nedenfor følger svar på spørsmål 6, 13, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 30 og 31. Vi vil komme tilbake så snart som mulig med svar på resten av spørsmålene.

6. Fra 2000 dekker staten mottakskommunens utgifter til barneverntiltak for barn det offentlige overtar omsorgen for i boperioden på mottak. En del kommuner har tidligere overtatt omsorgen i denne fasen og betaler fortsatt for barnevernstiltak som de ikke får fullt ut refundert for. Vil statsråden rydde opp i denne ulikebehandlingen og eventuelt hvordan?

Ordningen med tilskudd til kommuner som overtar omsorgen for barn i asylmottak som er kommet til landet med foreldre eller andre med foreldreansvar, ble innført ved lov 30. juni 2000. Samtidig ble det innført statlig refusjon for fylkeskommunale barnevernutgifter i slike saker.

Formålet med endringen er å hindre at kommuner av økonomiske årsaker utsetter å fremme forslag om omsorgsovertakelse for denne gruppen barn i påvente av at de skal bosettes i en annen kommune. Erfaringsmessig forekommer det ett til to tilfelle av slike omsorgsovertakelser pr. år her i landet.

Spørsmålet om virkeområdet i tid for den nye ordningen ble vurdert både av departementet og Stortinget i forbindelse med behandlingen av lovforslaget. Det følger av forarbeidene, Ot.prp. nr. 46 (1999-2000) s. 3 og 4 og Innst. O. nr. 77 (1999-2000) s. 2, at lovendringen bare gjelder omsorgsovertakelser som skjer etter at lovendringen er trådt i kraft. Følgen av dette er at kom-

muner som før dette tidspunkt overtok omsorgen for barn i mottak, ikke omfattes av ordningen.

13. I meldingen blir det vist til at regelverket ikke synes å være til hinder for å effektivisere saksbehandlingen. UDI selv har i sin rekke av forslag til endringer i regelverket for å gjøre all saksbehandling mer effektiv. Statsråden har signalisert behov for både endringer i dagens regelverk og endringer i selve utlendingsloven for å få en mer effektiv saksbehandling. Kan statsråden gi en oversikt over hvordan dette endringsarbeidet nå skjer og i hvilket tempo?

Regjeringen har besluttet at det er behov for en bred gjennomgang av utlendingsloven. Siktemålet er en forenkling og oppmykning av regelverket, slik at det kan bli betydelig enklere og mindre tidkrevende å få tillatelse til å komme til Norge. Dette er også viktig som ledd i fornyelsen av offentlig sektor.

Kommunal- og regionaldepartementet har startet arbeidet med å utforme mandat og oppnevne et lovutvalg for denne gjennomgangen av utlendingsloven. Etter planen vil lovutvalget tre sammen ved årsskiftet 2001/2002. Det forventes at utvalget vil være virksomt i to år. Utvalgets arbeid vil kunne ut i en offentlig utredning (NOU) som vil danne grunnlaget for ny lovgivning.

I mellomtiden vil departementet arbeide for endringer av gjeldende regelverk. Departementet tar bl.a. sikte på å legge frem for Stortinget, i inneværende sesjon, forslag om endringer i utlendingsloven § 6 vedrørende arbeidstillatelser. Formålet med forslagene vil være å gjøre regelverket mer fleksibelt, både med sikte på å lette rekrutteringen av arbeidstakere og å effektivisere saksbehandlingen.

Parallelt med dette arbeidet utreder departementet ulike andre forslag til endring av regelverket. Det tas sikte på å sende på høring forslag til endringer i utlendingsforskriften senere i år.

16. I Sverige og Danmark opererer man med 2 typer asyl- en asyl som gis basert på konvensjonen og ett asylbegrep som dekker "flyktninglignende situasjoner eller at asyl gis fordi personen har et beskyttelsesbehov" såkalte de-facto flyktninger. Hva er grunnen til at denne kategorien ikke finnes i Norge, og vil statsråden hvis det skal foretas en generell gjennomgang av utlendingsloven sikre at man får en fornyet vurdering av om en slik kategori bør innføres i Norge?

Kategorien "de facto flyktninger" finnes i vår utlendingslov, selv om vi ikke benytter denne betegnelsen. Utlendingsloven § 15 gir regler som skal sikre dem som trenger det beskyttelse, uavhengig av om de fyller vilkårene for å få asyl. I utgangspunktet er alle utlendinger vernet etter denne bestemmelsen. § 15 første ledd annet punktum gir tilsvarende vern til utlending som av liknende grunner som angitt i flyktningdefinisjonen står i en nærliggende fare for å miste livet eller bli utsatt for umenneskelig behandling. Det vil gjelde den samme forståelsen etter annet punktum som etter Den europeiske menneskerettskonvensjonen av 1950 (EMK) artikkel 3. Vernet etter EMK artikkel 3 gjelder enhver. I praksis er bestemmelsen forstått slik at den både forbyr medlemsstatene selv å foreta "inhuman or degrading treatment or punishment" av et menneske og å sende noen til et sted hvor vedkommende vil bli utsatt for dette. Bestemmelsen i § 15 første ledd annet punktum knytter seg til en kategori som åpenbart trenger beskyttelse.

Flyktninglignende grunner er ikke særlig presist, men det peker på faren for at overgrep kan skje for eksempel på grunn av manglende rettsorden eller under tilsidesettelse av grunnleggende normer for behandling av mennesker. Ofte vil de som flykter fra slike forhold, ikke være forfulgt på individuelt grunnlag, men være i samme situasjon som svært mange andre i vedkommende land. Selv om de ikke fyller kravene for å få asyl, vil de kunne ha behov for beskyttelse. De flykter fra krigs- og konfliktområder på grunn av faren for egen sikkerhet.

Jeg vil anta at det er aktuelt å vurdere om det skal innføres lignende kategorier som i Danmark og Sverige i forbindelse med gjennomgangen av gjeldende utlendingslov.

17. Vil statsråden anbefale at det som et ledd i en ny gjennomgang av utlendingsloven vil bli foretatt en uholdt gjennomgang av enkeltsaker for å vurdere den praktiserte grensegangen mellom asyl og opphold på humanitært grunnlag for personer som har et beskyttelsesbehov?

Jeg viser i utgangspunktet til i svaret på spørsmål 13. Dersom det anses ønskelig å gå gjennom tidligere avgjorte saker som er behandlet i Utlendingsdirektora-

tet, Utlendingsnemnda eller i Justisdepartementet før 31.12.2000 i forbindelse med gjennomgangen av loven, må en slik forespørsel vurderes når den foreligger.

For øvrig vedtok Stortinget i forbindelse med opprettelsen av Utlendingsnemnda at nemnda skulle ha et koordineringsutvalg som har som oppgave å samordne praksis i klageinstansen. En viktig oppgave for koordineringsutvalget vil være å trekke opp grensegangen mellom asyl og oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. For å sikre at departementet er oppdatert, har jeg jevnlig informasjonsutvekslingsmøter med Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda.

18. I meldingen står det at Regjeringen vil ha fokus på kjønnsrelatert forfølgelse - betyr dette at det vil bli utarbeidet nye retningslinjer- eller hvilke andre konkrete handlinger innebærer det å ha fokus på?

I perioden før lovutvalget kommer med sin innstilling vil jeg ta initiativ til at nødvendige endringer i lov og/ eller forskrift blir gjort for å gjøre kriteriene i loven og/eller forskriften klarere. Etter min mening gir imidlertid dagens regelverk beskyttelse til personer som risikerer kjønnsbasert forfølgelse. Det kan likevel være aktuelt å vurdere om det er behov for å lov- eller forskriftsfeste gjeldende rett på dette området. Det kan eksempelvis være aktuelt å vurdere lov- eller forskriftsfesting av kjønnsbasert forfølgelse og forfølgelse på grunn av seksuell orientering.

Når det gjelder min kompetanse til å endre praksis på utlendingsfeltet på annen måte enn gjennom lov- eller forskriftsendringer, er jeg bundet av utlendingsloven § 38 som gir utfyllende bestemmelser om departementets instruksjonsmyndighet. § 38 ble endret med virkning fra 1. januar i år, og den slår fast at jeg bare kan instruere om lovtolkning, skjønnsutøvelse og avgjørelsen av enkeltsak som innbefatter hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn. For øvrig kan departementet verken instruere om lovtolkning, skjønnsutøvelse eller avgjørelsen av enkeltsaker, med unntak når det gjelder utenrikspolitiske hensyn.

19. I svært mange tilfeller dreier kjønnsrelatert forfølgelse seg om forfølgelse ikke fra landets myndigheter, men fra familie/tidligere ektefellers familie etc. Statsråden skriver i sitt svar til SV 29 januar at alle disse forholdene (faktiske forhold i saken/om kategorien sosial gruppe etc. kan brukes) må avgjøres av UDI og Utlendingsnemnda. Samtidig pågår det en diskusjon og utvikling av disse temaene i en rekke andre europeiske land f. eks. er det nylig i domstolene i England fattet prinsipp beslutning i to ulike saker skilte kvinner fra Pakistan med beskyttelsesbehov fra sine tidligere ektefellers familier. Engelsk rett har definert dem som sosial gruppe. Italia har vedtatt en ny utlendingslov hvor begrepet kjønnsbasert forfølgelse er tatt direkte inn i loven. Mener statsråden at det er opp til UDI og Utlendingsnemnden å foreta jus og politikkut-

vikling på dette området, eller vil statsråden ta initiativ til en klarere regelverksutvikling på dette området?

Bakgrunnen for endringene av utlendingsloven som trådte i kraft 1. januar i år, var først og fremst opprettelsen av Utlendingsnemnda. Utlendingsloven § 38 om instruksjonsmyndighet og overprøving av vedtak ble endret, slik at den politiske styringen av Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda først og fremst skal skje gjennom lov- og forskrift. I dette ligger at det er Utlendingsdirektoratet i første instans og Utlendingsnemnda i andre instans som avgjør søknader, foretar tolkning av gjeldende konvensjoner, utlendingslov og -forskrift og utøver nødvendig skjønn der regelverket gir anvisning på det. Det er imidlertid fremdeles Kommunal- og regionaldepartementet som foretar politikkutviklingen på utlendingsområdet. Jeg viser ellers til mitt svar under spørsmål 18 når det gjelder eventuelle initiativ til nye bestemmelser i lov- eller forskrift.

21. Jeg viser til statsråden og min replikkveksling ved stortingets behandling av stortingsmelding nr. 6 om mulighetene for å trekke tilbake et statsborgerskap hvis det er gitt feile opplysninger om identitet innvilging av opprinnelig oppholdstillatelse. I brevveksling med departementet før behandling av St. meld. nr. 6 var det uklart om de negative svarene om å trekke tilbake statsborgerskap også gjaldt i slike situasjoner. Hvis identiteten egentlig er en annen så vil jo personene faktisk ha et annet statsborgerskap i de aller fleste tilfeller. Kan departementet gi et oppklarende svar på om dette er mulig og om myndigheten i det hele tatt følger opp den saken som det ble referert til i spørsmålene til St. meld. nr. 6?

Norsk statsborgerlovgivningen har ikke egne regler for tilbakekall av statsborgerskap. Tilbakekall av innvilget statsborgerskap må vurderes etter forvaltningslovens generelle regler om tilbakekall av tillatelser. Det må foretas en konkret vurdering av forhold som taler for at statsborgerskap tilbakekalles og forhold som taler mot dette. Dersom det i forbindelse med søknad om statsborgerskap er gitt uriktige opplysninger som parten visste ikke var sanne og som dersom de riktige forhold hadde vært kjent av utlendingsmyndighetene hadde medført at søknaden ikke hadde blitt innvilget, taler dette for at vedtak om statsborgerskap tilbakekalles. I en konkret vurdering må det også legges vekt på hvor lang tid det har gått siden statsborgerskapet ble innvilget, og i hvor stor grad parten har innrettet seg på dette.

Dersom tilbakekall av statsborgerskap vil medføre at personen blir statsløs vil dette være et moment i helhetsvurderingen i og med at man som hovedregel tilsiker å unngå statsløshet. I noen tilfeller kan imidlertid resultatet av en helhetsvurdering bli at personen får tilbakekalt statsborgerskapet med den følge at han/hun blir statsløs. Det er imidlertid grunn til å understreke at selv om man tilbakekaller norsk statsborgerskap, så medfører ikke det uten videre at personen kan nektes videre opphold i Norge. En person som har fått sitt nor-

ske statsborgerskap tilbakekalt, og som etter dette anses å være utlending (enten vedkommende har et annet statsborgerskap i behold eller har blitt statsløs), må for å kunne sendes ut av landet fylle vilkårene for dette i henhold til utlendingsloven. I en del tilfeller vil forholdene som førte til at statsborgerskapet ble tilbakekalt være momenter som også taler for at personen nektes videre opphold i Norge. Selv om det treffes vedtak etter utlendingsloven om at utlendingen plikter å forlate landet, så medfører imidlertid ikke det at vedkommende blir sendt ut dersom det ikke er klart hvilket land han/hun er fra (uavklart identitet) eller dersom vedkommendes hjemland nekter å ta personen tilbake.

Jeg ønsker ikke å uttale meg om den konkrete enkelt-saken som det er vist til i spørsmålet.

22. Etter å hatt møte med flere hjelpeverger for mindreårige asylsøkere er jeg forbauset over at det tilsynelatende ikke er laget noen felles informasjon om ansvar og roller for verger i denne typen saker og at overformynderiene selv har så liten informasjon. Vil statsråden sikre at det utarbeides felles informasjon til vergene om ansvar og plikter som er tilgjengelige på de overformynderiene som har spesialmottak for mindreårige asylsøkere?

Det er ikke riktig at det ikke foreligger noe informasjon om ansvar og roller for verger. Justisdepartementet har utarbeidet flere informasjonsbrosjyrer til verger og overformynderi, blant annet et hefte på 34 sider: "Veiledende retningslinjer til verger for enslige mindreårige asylsøkere". Dette heftet er nå under revisjon. Justisdepartementet har også utgitt en omfattende håndbok for overformynderiene, som stadig utvikles. Det er i tillegg jevnlig samlinger og kurs for overformynderiene. Overformynderiene skal føre tilsyn med vergene og gi dem opplæring. Jeg vil imidlertid ikke utelukke at det er behov for bedre og mer informasjon.

30. I flere av prøveprosjektene med innføringsprogram har det vært et problem at Aetats regelverk innebærer at de skal utbetale kursdeltagelsesmidler direkte og hver 14 dag til deltagerne. Derfor blir det kommunene som må etterregne og avpasse kommunal utbetaling i forhold til Aetats utbetaling. Kan statsråden (KRD-ministeren) i samarbeid med arbeidsminister Kosmo få laget et unntak slik at kommunene kan stå for en samlet utbetaling og få refundert deltagerens kurspenger direkte fra Aetat?

Deltakelse på arbeidsmarkedstiltak forutsetter at vedtak er fattet av Aetat. For de mest aktuelle ordninger utbetales stønad til deltakere hver 14. dag. Aetat sitt kvalitetssikringssystem har rutiner i henhold til dette. Dersom en annen mottaker enn tiltaksdeltakeren skal motta stønaden må dette skje i forståelse med deltakeren. I lov om Rettergangsordningen av 1918, § 12 står det at ytelse til livsopphold kan overdras til annen offentlig instans dersom deltaker sier seg enig i dette.

En omlegging av ordningen med utbetaling til tiltaksdeltakerne fra kommunene krever enkelte tekniske

endringer. Omleggingen vil også kunne gi noe administrativt merarbeid.

Prøveprosjektene med innføringsprogram skal evalueres i løpet av 2001. I etterkant av en slik evaluering vil det kunne være aktuelt å vurdere eventuelle rutiner for utbetaling av tilskudd til tiltaksdeltakere. En eventuell endring vil måtte vurderes i lys bl.a. av ressursbruk og muligheter for styring og kontroll.

31. En del steder er det et problem at norskundervisningen følger skoleåret, mens praksisplasser og programmer ellers følger undervisningsåret. Har statsråden vurdert hva staten kan gjøre for å få undervisningen til å samsvare med et normalt arbeidsår?

Kommunene kan få statstilskudd til helårig norskopplæring for voksne innvandrere. Tilskudsreglene gjør det mulig å harmonisere norskopplæringen med arbeidsåret.

Etter departementets vurdering gir de gjeldende særavtaler for undervisningspersonale de lokale parter

handlefrihet innenfor visse rammer. Avtaleverket hindrer ikke at norskopplæringen kan harmoniseres med et normalt arbeidsår hvis en kan bli enig om det lokalt. Jeg viser også til intensjonserklæringen mellom Regjeringen og hovedsammenslutningene /Norsk lærerlag om målrettet samarbeid for å legge til rette for større lokal frihet til å organisere arbeidet og å disponere arbeidstiden. Hvis det har vist seg vanskelig å finne gode løsninger som ivaretar voksnes behov for organisering av norskopplæring og kvalifiseringstiltak, vil jeg sørge for at det blir tatt opp med organisasjonene.

En må også ta med i vurderingen at kommuner med få deltakere og en lærer vil norskopplæringen nødvendigvis måtte få et avbrudd under lærerens ferieavvikling. Da må en sette inn andre kvalifiseringstiltak. Også i kommuner med flere deltakere er det mulig å periodisere kvalifiseringstiltakene, det vil si i enkelte perioder vektlegges arbeidsmarkedstiltak og oppbygging av sosiale nettverk mer enn norskopplæringen. Interkommunalt samarbeid vil også kunne bidra til større fleksibilitet.

Vedlegg 9

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kommunalkomiteen, datert 27. mars 2001

Spørsmål til St.meld. nr. 17 (2000-2001) fra Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe

Jeg viser til telefaks fra Karin Andersen i Sosialistisk Venstrepartis stortingsgruppe datert 16. februar 2001. Nedenfor følger svar på spørsmål i tilknytning til St.meld. nr. 17 (2000-2001) om asyl- og flyktningspolitikken i Noreg.

Hvor mange kvinner er gitt opphold eller asyl på grunn av kjønnsbasert forfølgelse?

Vi kan ikke tallfeste hvor mange som har fått asyl på grunn av kjønnsbasert forfølgelse fordi det ikke skilles statistisk mellom årsakene til innvilgelse av asyl i Norge. Man bør også være oppmerksom på at det heller ikke er uvanlig at flere konvensjonsgrunner virker sammen, eksempelvis kan voldtekt av kvinner med samme etniske bakgrunn være forfølgelse som skyldes rase, nasjonalitet, eller medlemskap i en spesiell sosial gruppe.

Det samme gjelder ved innvilgelses etter utlendingsloven § 8 annet ledd, oppholdstillatelse som følge av sterke menneskelige hensyn eller særlig tilknytning til Norge. Det er oftest en kombinasjon av årsaker som gjør at tillatelse blir innvilget.

Hvis en kvinne som mishandles av sin mann aldri har hatt egen oppholdstillatelse i Norge eller vært gift med en som har hatt denne tillatelsen, velger Justisdepartementet å tolke disse kvinnene ut av retningslinjene.

Mener statsråden denne tolkningen er riktig og i tråd med intensjonen bak retningslinjene?

Det henvises i brevet direkte til Utlendingsdirektoratets rundskriv 44/99. Dette gjelder ved søknad om fornyelse etter utlendingsforskriften § 37 sjette ledd for utenlandske kvinner som har oppholdstillatelse i Norge i familiegjenforening etter utlendingsforskriften §§ 22 og 24. Retningslinjene gjelder ikke dersom en kvinne ennå ikke har fått noen oppholdstillatelse i Norge eller oppholdstillatelsen er gitt på et annet grunnlag. Rundskrivet er utgitt fordi det var behov for å utfylle utlendingsforskriften § 37 sjette ledd. Det er blant annet sagt noe nærmere om hva som skal anses som "mishandlet i samlivforholdet". Rundskrivet regulerer ikke spørsmål om behovet for beskyttelse i forhold til forfølgelse ved retur til hjemlandet, og det har heller aldri vært intensjonen.

Skal fokuset i norsk politikk overfor kjønnsbasert forfølgelse være på kvinner som klarer å ta seg til Norge, og som søker asyl på bakgrunn av hjemlandets apartheidliknende politikk og sosiale praksis?

Det er viktig å ha fokus på at asylsøkere kan være utsatt for kjønnsbasert forfølgelse. Det er imidlertid viktig å være oppmerksom på at ikke all ekteskapelig vold er forfølgelse i flyktningskonvensjonens forstand, selv om all vold er uakseptabelt. En kvinne som blir mishandlet av ektefellen kan være utsatt for kjønnsbasert forfølgelse. Det forutsetter imidlertid at hjemlan-

det ikke kan eller vil gi henne beskyttelse mot volden fordi hun er kvinne.

Regjeringen vil også vise sitt engasjement for undertrykte kvinner andre steder i verden.

Vil det også tas hensyn til en kvinne som kommer sammen med en asylsøkende ektemann som viser seg å mishandle henne?

Ja, det vil tas hensyn til kvinner. Selv om kvinner søker asyl sammen med sine ektemenn og på deres grunnlag, blir de avhørt separat. Intervjueren skal ta rede på om kvinnen eventuelt har et eget asylgrunnlag. Alle opplysninger som kommer fram i søknadsprosessen skal vurderes.

Vurderingen av om en person risikerer forfølgelse er framtidsetta. Det innebærer at det som hovedregel er irrelevant for asylvurderingen om en kvinne blir forfulgt etter utreisen fra hjemlandet. Det avgjørende for å få asyl er om hun risikerer å bli forfulgt ved retur til hjemlandet.

Ved vurderingen av om det foreligger sterke menneskelige hensyn etter utlendingsloven § 8 annet ledd, er det som nevnt under det første spørsmålet ofte en kombinasjon av momenter som gjør at oppholdstillatelse på humanitært grunnlag blir innvilget. Tidligere overgrep, som for eksempel mishandling, vil være et relevant moment i denne vurderingen.

Hva med alle de kvinnene som per i dag har brukt opp alle ankemuligheter, og som mener seg tvunget i dekning. Mener statsråden det vil være riktig å gi disse kvinnene mulighet for ny behandling i Utlendingsnemnda?

De fleste av disse kvinnene har fått sine saker behandlet minst en gang av Justisdepartementet. Eventuelle klager eller omgjøringsbegjæringer som Justisdepartementet ikke hadde avgjort innen 31.12.2000 ble overført til behandling i Utlendingsnemnda. Begjæringer om å omgjøre Justisdepartementets vedtak som kommer inn etter 1. januar 2001, blir oversendt Utlendingsnemnda for vurdering. Det er opp til Utlendingsnemnda å vurdere omgjøringsbegjæringene, herunder om saken skal behandles i nemnd og i så fall med eller uten personlig fremmøte. Utlendingsloven gir meg ikke mulighet til å instruere Utlendingsnemnda om behandlingen av enkeltsaker.

Jeg viser også til brev av 3. januar 2001 fra undertegnede og udatert svar fra departementet angående

begrepet medlemskap i en sosial gruppe. Jeg kan ikke se at svaret gir noen definisjon av hva dette begrepet egentlig betyr eller noen eksempler på grupper som omfattes av begrepet. Jeg ber derfor på nytt om svar på dette.

Begrepet "spesiell sosial gruppe" er ikke nærmere definert i "forarbeidene" til flyktningkonvensjonen. Det er i det hele tatt sagt lite om årsaken til at begrepet kom med i definisjonen. Det er således ingen entydig definisjon av begrepet "medlemskap i en spesiell sosial gruppe".

I utgangspunktet må det vurderes konkret i enhver asylsøknad om asylsøkeren tilhører en slik sosial gruppe. Terje Einarsen tar i sin bok "Retten til vern som flyktning" til orde for en vid tolkning av begrepet. En annen teoretiker innen flyktningrett, James Hathaway, nevner fem underkategorier som etter hans mening omfattes av begrepet spesiell sosial gruppe; kjønn, seksuell orientering, familie, klasse eller kaste og frivillige foreninger. Som nevnt i mitt første svar til Kommunalkomiteen, har norske myndigheter ved retningslinjer fra januar 1998 slått fast at kjønn og seksuell legning kan definere en sosial gruppe. Homofile og lesbiske er med andre ord en sosial gruppe. Hvorvidt kvinner kan anses å være en spesiell sosial gruppe er omdiskutert. Etter min oppfatning kan kvinner i bestemte land i gitte situasjoner være en spesiell sosial gruppe. Det er imidlertid svært viktig å understreke at det ikke er tilstrekkelig for å få asyl at en person tilhører en spesiell sosial gruppe. Asylsøkeren må risikere forfølgelse på grunn av tilhørigheten til den aktuelle sosiale gruppa.

Kan det dokumenteres at denne bestemmelsen har vært anvendt og gitt opphold eller asyl til enkeltpersoner eller grupper?

Etter 1998 har flere personer fått asyl fordi de har blitt forfulgt på grunn av sin seksuelle legning. Dette har blitt ansett som forfølgelse på grunn av medlemskap i en sosial gruppe. Videre har noen bosniske kvinner fått asyl på grunn av etnisk motiverte voldtekter.

Flere har fått oppholdstillatelse på humanitært grunnlag i medhold av utlendingsloven § 8 annet ledd på grunn av tidligere overgrep eller risiko for diskriminerende behandling ved retur.

Som nevnt innledningsvis under første spørsmål kan dette ikke dokumenteres nærmere.

Vedlegg 10

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kommunalkomiteen, datert 27. mars 2001

Spørsmål til St.meld. nr 17 (2000-2001) Asyl- og

flyktningspolitikken i Noreg

Jeg viser til brev av 11. mars 2001 fra Høyres stortingsgruppe med 31 spørsmål til St.meld. 17 (2000-2001) *Asyl- og flyktningspolitikken i Norge*. Videre viser jeg til mitt svar av 26.03.01 med svar på spørsmål 6, 13, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 30 og 31. Nedenfor følger svar på de øvrige spørsmålene.

1. På s. 42 under omtalen av hurtigbehandling av visse typer land er det listet en rekke land som søkere vil bli hurtigbehandlet fra og at listen vil jevnlig bli vurdert. Hvilke kriterier brukes for å plassere land på denne listen?

Utlendingsdirektoratet har innført nye rutiner for å sikre rask saksbehandling i asylsaker hvis søkeren er borger av bestemte land. Listen med de aktuelle landene er tatt inn som vedlegg 1 til Rundskriv UDI 01-06 JURA.

Det legges til grunn at menneskerettighetssituasjonen er tilfredsstillende i disse landene og at grunnleggende rettsikkerhetsgarantier blir ivaretatt. Hurtigprosedyre er derfor utgangspunktet. UDI vurderer fortløpende hvilke land som er egnet for en slik hurtigprosedyre. Hvis det likevel fremkommer opplysninger som tyder på et behov for ytterligere opplysninger i saken, blir den behandlet på vanlig måte.

2. Blir landene på denne listen også automatisk vurdert som sikre 1. asylsøkerland for flykninger som kommer via disse landene til Norge?

Som nevnt ovenfor gjelder hurtigprosedyrene for borgere av bestemte land. Det er som regel trygt å returnere landets egne borgere til de aktuelle landene. Hvorvidt et land skal anses som et trygt første asylland, beror derimot på hvordan landet behandler utlendinger som søker asyl der.

Det er ikke slik at alle land som omfattes av hurtigprosedyrene dermed er trygge første asylland. Det kan f.eks. tenkes at menneskerettighetssituasjonen i et land er god for landets egne borgere, men at regler og rutiner for behandlingen av asylsaker ennå ikke er så trygge som en skulle ønske i dette landet.

3. Under samme punktet (s. 42) står det i 3. kriteriepunkt for hurtigbehandling at søkeren er meldt, siktet eller dømt for straffbart forhold - er dette forhold som skal ha skjedd i Norge eller i andre land under flukt eller i hjemlandet?

Utlendingsdirektoratet har gitt retningslinjer om hurtigbehandling av asylsaker der søkeren kan knyttes til straffbare handlinger eller til mulig misbruk av asylinstuttet. Jeg viser til Rundskriv UDI 01-06 JURA nevnt over under spørsmål 1.

Retningslinjene gjelder for asylsøkere som er anmeldt, siktet eller domfelt for straffbare handlinger i Norge. Normalt er den straffbare handlingen begått i Norge, men norsk straffelov får i noen tilfeller anvendelse på handlinger begått av utlending i utlandet, jf.

straffelovens § 12 nr 4. Det er imidlertid sjelden at norske myndigheter på et tidlig tidspunkt i søknadsprosessen blir kjent med eventuelle straffbare handlinger som en utlending har begått før vedkommende kom til Norge.

4. På s.41 i meldingen skrives det at mange av de tiltak som ble pekt på i Statskonsults rapport (rapport 2000:2) nå blir satt i verk. Jeg ber om å få en oversikt over hvilke tiltak som er gjennomført på bakgrunn av denne rapporten og hvilke tiltak UDI har valgt ikke å gjennomføre, og eventuelt om departementet har vært delaktig i denne beslutningsprosessen?

Jeg legger til grunn at det her ønskes en oversikt over de tiltak Statskonsult foreslår når det gjelder styring og organisering internt i UDI. Departementet har blitt orientert av UDI om de tiltak i Statskonsults rapport som er gjennomført. Nedenfor følger en oversikt over tiltakene:

Statskonsults forslag (jf. rapporten s. 50-52)

1. *Asylsøknader bør alltid prioriteres ressursmessig*
Prioriteringen av asylsaker er gjennomført. Asylsaker blir nå prioritert fremfor andre saker på utlendingsfeltet (jf. og svar på spørsmål 5 som har en nærmere redegjørelse for hvordan arbeidet nå er organisert.) Forslaget om å ha en overkapasitet i Juridisk avdeling i UDI er ikke gjennomført.
2. *Asylsaker bør skilles ut organisatorisk*
Dette er gjennomført. Det er opprettet egne asylenheter. I tillegg er det etablert en egen mobil enhet som settes inn der presset er størst. Se for øvrig svar på spørsmål 5 nedenfor.
3. *Det bør i større grad styres på saksbehandlingstid og produksjon*
Dette arbeidet er påbegynt og må ses i sammenheng med punktene 4, 6 og 9. Departementet har i tildelingsbrevet for 2001 bedt UDI om å utvikle et system for å måle produktivitet.
Erfarne saksbehandlere blir i stor grad benyttet til annenhånds saksbehandling.
4. *Det bør etableres controllerfunksjoner*
Dette er gjennomført. Direktoratet har nylig ansatt en controller/kvalitetsrådgiver. Målsettingen er å utvikle et tilfredsstillende system for å måle direktoratets produktivitet og kvalitet, slik at det er mulig å knytte behovet for ressurser til de ulike oppgavene på en tilfredsstillende måte. Controlleren skal også bidra til å utvikle et såkalt ledelsesinformasjonssystem, for lettere å kunne styre ressursbruken i forhold til resultatmålene. Videre skal controlleren evaluere omorganiseringen og arbeidsprosessene i Juridisk avdeling i 2000.
5. *Det bør vurderes å tilføre UDI oppgaver som kan nedprioriteres ved økninger i antall asylsøkere og prioriteres når antall asylsøkere minsker*
Dette er ikke gjennomført.
6. *Det bør gjennomføres systematiske sammenlignin-*

ger med utlendingsadministrasjonene i Sverige og Danmark

Dette arbeidet er påbegynt, og må ses i sammenheng med pkt. 3 og 9. Departementet avla nylig utlendingsforvaltningene i Sverige og Danmark et besøk.

7. *Organisasjonsformen for de deler av Juridisk avdeling i UDI som ikke jobber med asylsaker, bør være slik at den i størst mulig grad legger til rette for fleksibel og effektiv ressursbruk*

Jeg vil vise til svar på spørsmål 5. Etablering av en egen enhet som har ansvaret for utvikling og vedlikehold av landkunnskap er gjennomført. Det er utviklet en egen database som vil bli tatt i bruk i disse dager.

8. *UDI bør i større grad trekke på eksterne ressurser for å møte økninger i antall asylsøkere*

Dette er ikke gjennomført. UDI har imidlertid benyttet en del hjelp fra vikarbyråer for å frigjøre saksbehandlere til søknadsbehandling.

9. *UDI må dokumentere utgifter til asylsaksbehandling bedre*

Dette arbeides det med. Det må ses i sammenheng med pkt 3 og 6.

10. *Økte ressurser til UDI som følge av økning i antall asylsøkere bør komme så raskt som mulig*

Slik budsjetttrutinene er lagt opp i dag, tar det forholdsvis lang tid fra økningen i tallet på asylsøkere som kommer, til det er gitt en ekstra bevilgning. Deretter må en lyse ut stillinger og gi personalet en forsvarlig opplæring. Samlet sett fører dette til at det kan gå et år før myndighetene har økt den operative bemanningen ved økt tilstrømming av asylsøkere. Dette jobbes det kontinuerlig med for å forsøke å fange opp svingningene raskere.

5. Statskonsult anbefalte at man skulle fjerne landorganiseringen og organisere seg etter sakstyper. I følge anonym kilde i Aftenpostens reportasje fra UDI 10. mars er Norge, det eneste landet i Europa som velger å organisere seg etter landgrupper og at dette krever ekstra koordinering for å sikre likebehandling. Kan statsråden oppgi grunnen til at UDI fortsatt velger denne organisasjonsformen?

Utlendingsdirektoratet gjennomførte en omorganisering 1. juli 2000, fortrinnsvis for å skjerme og prioritere asylsakene. Juridisk avdeling i UDI består i dag av fire landseksjoner som har ansvar for å behandle enkeltsaker fra forskjellige land. Det er opprettet en egen asylenhet i hver landseksjon. Det er dessuten opprettet en ny mobil enhet med medarbeidere som kan settes inn i saksbehandling i de enheter som i øyeblikket opplever størst pågang. UDI mener dette bidrar til økt fokus på asylsakene.

Utlendingsdirektoratet har valgt å beholde en geografisk inndeling, fremfor en inndeling etter sakstype og har bl.a. begrunnet dette med at en slik inndeling er fordelaktig med tanke på å bygge opp og vedlikeholde landkunnskap. UDI har i denne sammenheng påpekt at

kunnskap om forhold i søkerens hjemland er nødvendig både i asylsaker og i andre sakstyper, for eksempel i familiegjennforeningssaker og visumsaker. Om dette likevel er den mest hensiktsmessige måten å organisere arbeidet på er ett av de spørsmål jeg håper å få belyst under den forestående gjennomgangen av UDI.

7. Jeg ber om en oversikt over hvor mange som i dag bor på mottak, hvor lenge de har bodd der og i hvilke fase de er (ikke førstegangsbehandlet/avslag/klagebehandling/ venter på bosetting/ skal sendes ut etc).

Se vedlagte tabell.

8. Jeg ber om en oversikt over hvor mange som er bosatt i kommunene, men som ikke har permanent opphold, eller opphold som leder til permanent bosettingstillatelse.

I alt er det nå bosatt 294 personer med status uavklart søknad og/eller endelig avslag. I tillegg kommer en gruppe irakere som har ett års midlertidig oppholdstillatelse uten rett til familiegjennforening eller bosettingstillatelse, ca. 850 personer.

9. Hvor mange ikke-avsluttede saker ligger i UDI og Utlendingsnemnden pr. 1. mars? (alle saker)

Per 1. mars 2001 var det 22 720 saker i Utlendingsdirektoratet som ikke er ferdig behandlet. Når det gjelder Utlendingsnemnda er tallet om lag 3 300 ubehandlede saker, hvorav i overkant av 2000 saker er restanser overført fra JD.

10. Hva er oppdaterte saksbehandlingstider pr. 1. mars? (alle saker)

I UDI:

Saksbehandlingstiden i asylsaker

I forbindelse med at Utlendingsdirektoratet overtok politiets oppgave med å intervju asylsøkerne, ble målene for tidsbruk i slike saker lagt om. Det ble mulig dels fordi intervjuet nå foretas av samme saksbehandlere som forbereder vedtak i saken, men også fordi arbeidet med asylsakene er blitt organisert på en helt ny måte og har fått høyere prioritet i forhold til andre sakstyper.

Asylintervjuet skal foretas innen 3 til 4 uker etter at søknaden er registrert, og søkeren er kommet til transittmottak. Søknader der det ikke er behov for tilleggsopplysninger, skal avgjøres innen 5 uker. Hvis det er behov for ytterligere opplysninger, skal saken avgjøres innen 3 måneder etter at all nødvendig informasjon er mottatt. Å innhente tilleggsopplysninger kan ta lang tid, men første skritt skal tas umiddelbart etter intervjuet.

Å intervju asylsøkere er en stor oppgave som krever betydelige ressurser. Ett intervju tar normalt én full arbeidsdag for én saksbehandler. I tillegg innebærer denne oppgaven at Utlendingsdirektoratet må ha et apparat som tar seg av koordinerings- og logistikk-

funksjoner i forbindelse med avviklingen av intervjuene. Bestilling av tolker er en viktig del av dette.

Selv om Utlendingsdirektoratet ennå ikke har nådd målene, viser det seg at saksbehandlingstiden i asylsaker der det er tatt intervjuet, er gått vesentlig ned i forhold til det som var situasjonen tidligere. Tall for november og desember 2000 viser at rundt halvparten av asylsakene hvor UDI fattet vedtak i denne måneden etter ny ordning, ble avgjort innen 12 uker etter at søknaden var fremmet. I de samme to månedene året før var det bare 11 prosent av asylsakene som ble behandlet like raskt. For saker som ble avgjort i disse to månedene i 1999 var gjennomsnittlig behandlingstid for politiet og Utlendingsdirektoratet samlet omlag 41 uker. Det må presiseres at de aller fleste saker der det kreves innhenting av tilleggsopplysninger, ikke inngår i disse tallene.

UDI prioriterer saker der intervjuet er tatt av UDI. Prisen for dette er at de "gamle" sakene blir enda eldre. Det er derfor et stor sprik mellom UDI sine yngste og eldste saker.

Saksbehandlingstiden i andre saker

Utlendingsdirektoratet har gitt retningslinjer i Rundskriv UDI 00-27 JURA om saksbehandlingstider i andre saker etter utlendingslovgivningen.

Behandlingstidene i denne oversikten inkluderer politiets forberedende arbeid og eventuell øvrig bistand fra politi og utenriksstasjoner underveis i saksbehandlingen. Det er derfor den antatte tiden fra den dagen en søknad leveres til den dagen søkeren mottar svaret som angis. Unntak kan imidlertid forekomme.

Saksbehandlingstidene kan imidlertid variere sterkt både mellom land og innenfor enkelte land. Noen ganger tar det særlig lang tid å skaffe tilleggsopplysninger eller foreta undersøkelser. Saksbehandlingstiden vil dessuten alltid være avhengig av antallet søknader som kommer inn, herunder antallet asylsøknader.

Asylsøknader er høyest prioritert blant UDI sine saker. Når antall asylsøkere øker, vil dette føre til at saksbehandlingstiden øker i andre saker. De lavest prioriterte sakene er saker hvor søkeren i utgangspunktet allerede har en tillatelse (søknader om reisedokumenter, bosettingstillatelser og søknader om statsborgerskap).

Visum:	2 til 4 måneder
Arbeidstillatelse:	2 til 4 måneder
Familiegjenforening:	8 til 15 måneder
Utdanning/skole:	2 til 3 måneder
Reisedokumenter:	7 til 15 måneder
EØS-tillatelser:	6 måneder
Statsborgerskap:	8 til 15 måneder
Bosettingstillatelse:	8 til 15 måneder

I Utlendingsnemnda:

Utlendingsnemnda er i tildelingsbrevet for 2001 bedt om å rapportere på dette etter 01.04.2001.

11. Hvor mange asylsøker saker har man med ukjent adresse ?

Hvis jeg forstår spørsmålet riktig så kan jeg opplyse at UDI i sin database p.t. har registrert ca. 5 000 personer (registeret fra 1994) som har forlatt mottak uten å melde fra om ny adresse. Det er uklart hvor mange av disse som fortsatt befinner seg i Norge. Det er grunn til å tro at de fleste har forlatt landet.

12. Hvor store 1. intervjurestanser er det nå? Og hvor lenge har de ventet? Stemmer det at man prioriterer nye asylsøkere foran de som kom før 1.7.2000?

Det er i dag 907 personer som ikke er intervjuet. Av disse er 433 klare til intervju. Det betyr blant annet at egenerklæring er utfylt og oversatt av tolk. Blant de som ikke er intervjuet finnes flere som har unnlatt å møte både en og flere ganger.

Det er få søkere som venter lenge på å bli intervjuet. Et fåtall som søkte i januar, er ennå ikke intervjuet. Ellers har alle som venter, levert søknad i februar eller mars. I høst ble noen søkere flyttet fra transittmottak før intervjuet var gjennomført. Dette fordi det var fullt i transittmottaket. Enkelte av disse søkerne venter fortsatt på å bli intervjuet, men de tas jevnlig inn til intervju.

Asylsøkere som meldte seg før 1. juli 2000, skal intervjues av politiet. Politiet arbeider fortsatt med å intervjuer noen slike søkere. For enkelte asylsaker er derfor saksbehandlingstiden vesentlig overskredet før sakene kommer til oss.

14. Statsråden varslet forenklet behandling av familiegjenforeningssaker, ifølge oppslag i VG i slutten av februar skal disse reglene ikke gjelde de søknadene som er levert. Kan statsråden klargjøre og begrunne dette nærmere?

Regjeringen utreder for tiden forenklinger og oppmykning av utlendingsregelverket på en rekke punkter. Det er ikke tatt nærmere stilling til eventuelle endringer i reglene for familiegjenforening. Før dette er nærmere utredet er utgangspunktet at sakene vil bli behandlet etter gjeldende regelverk. Et av siktemålene med forslagene til forenkling av regelverket knyttet til arbeidsinnvandring er imidlertid at dette også skal bidra til en reduksjon i saksbehandlingstiden i andre typer saker - inkludert familiegjenforening.

15. Norge er blitt kritisert av UNHCR for den lave innvilgelsen av asylsøknader. Så vidt jeg har forstått ønsket den gang Høykommissæren å sende noen til Norge for å gjennomgå et utvalg saker, mens norske myndigheter svarte at den gjennomgangen skulle Norge foreta selv. Stemmer dette, og er det gjort noen eksplisitt gjennomgang av sakene av andre enn de som fatter vedtakene?

I 1995 påbegynte norske myndigheter et omfattende arbeid med å se nærmere på praktiseringen av flyktningdefinisjonen i flyktningkonvensjonen av 1951. I september samme år ble en arbeidsgruppe nedsatt i

Justisdepartementets utlendingsavdeling for å vurdere enkelte spørsmål i tilknytning til praktiseringen av flyktningdefinisjonen. I oktober 1995 var det et møte mellom justisminister Grete Faremo og Dennis McNamara i UNHCR i Genève, hvor bl.a. Norges praktisering av flyktningkonvensjonen var tema.

I mars 1996 fikk UDI en henvendelse fra UNHCR i Stockholm hvor de satte fram et tilbud om at en av deres ansatte kunne se nærmere på 50 tilfeldige asylsaker avgjort i Norge. Bakgrunnen for henvendelsen var at UNHCR ønsket å få en bedre forståelse av årsaken til at Norge var oppgitt å ha en eksepsjonell lav anerkjennelsesrate av konvensjonsflyktninger. Et par måneder før denne henvendelsen hadde Justisdepartementet sendt et brev til UNHCR i Genève hvor det ble anført at statistikken UNHCR baserte seg på, ikke var korrekt for Norges del.

I svarbrev fra UDI av 23.05.1996 til UNHCR i Stockholm ble det vist til at Justisdepartementet allerede var i gang med et arbeid med å vurdere den norske praktiseringen av flyktningkonvensjonen, og at forslaget fra UNHCR i Stockholm ville bli vurdert i den sammenhengen. Samme dag sendte Justisdepartementet et brev til UNHCR i Genève hvor det ble anført at statistikker fra forskjellige land ikke uten videre er sammenlignbare. Det ble videre vist til at enkelte land inkluderer overføringsflyktninger i asylstatistikken, og at begreper som asyl og flyktning brukes på forskjellig måte. Justisdepartementet understreket at de ønsket velkommen et samarbeid med UNHCR, og inviterte UNHCR til et møte i Oslo.

UNHCR svarte at de gjerne ville bistå Norge på den måten som UNHCR Stockholm hadde tilbudt, men understreket at det var opp til Norge å avgjøre om det var ønskelig å fullføre vår egen gjennomgang først, og deretter legge fram konklusjonene for UNHCR. I løpet av 1996 og 1997 hadde Norge flere uformelle møter og seminarer med UNHCR om temaet.

I september 1997 var det et radiointervju med en representant for UNHCR Stockholm i NRK, hvor det kom fram at UNHCR kritiserte norsk flyktningpolitikk. Etter intervjuet beklaget UNHCR innholdet i intervjuet overfor norske myndigheter. I en uttalelse et par dager etter radiointervjuet, sa UNHCR at den eneste bekymringen de hadde uttrykt var at offentliggjøringen av konklusjonene i den norske gjennomgangen av praktiseringen av flyktningkonvensjonen var forsinket. UNHCR understrekte at det var et godt samarbeid mellom dem og norske myndigheter i dette arbeidet. Dette var så vidt meg bekjent for øvrig uttalt i radiointervjuet, men ble klippet bort før sending.

Gjennomgangen av praktiseringen av flyktningkonvensjonen førte til at Justisdepartementet ga retningslinjer for nye asylkriterier 13. januar 1998, med virkning fra 15. januar 1998. UNHCR uttrykte sin varmeste anerkjennelse av retningslinjene, og mente at endringene var positive.

I den første fasen av arbeidet som ledet fram til retningslinjene av 1998, var det et samarbeid mellom UDI og Justisdepartementet om identifisering av aktuelle tema for nærmere belysning. I den neste fasen ble vurderinger gjort på bakgrunn av generelle erfaringer fra avgjørelse av enkeltsaker, inkludert saker avgjort av norske domstoler. Det ble ikke foretatt en systematisk gjennomgang av enkeltsaker, selv om et stort antall saker ble brukt som eksempler for å belyse praksis og tidligere standpunkt. Denne metoden ble valg fordi hovedformålet med gjennomgangen var å lage retningslinjer for framtidig norsk asylvurdering. Gjennomgangen av den norske praktiseringen av flyktningkonvensjonen ble, slik jeg forstår det, foretatt på ledelsesnivå i Justisdepartementet.

20. Personer med flyktningebakgrunn som er bosatt i Norge har spesielle identifikasjonspapirer utstedt av norske myndigheter. I januar slo VG opp en sak hvor en ung jente hadde mistet sine "papirer" og fikk beskjed fra UDI om at det ville ta 15 måneder å få utstedt nye papirer. I den aktuelle saken skulle jenten på ferie som måtte avlyses. For nordmenn er det fullt mulig å få utstedt nødpass relativt raskt. Det burde ikke være umulig å få til en nødutsteding av flyktningens indentifikasjonspapirer, med kort varighet, i en slik situasjon. Hva skal til for å få etablert en slik ordning og vil statsråden sikre at dette blir mulig?

Det er besluttet at UDI skal prioritere asylsaker fremfor andre saker på utlendingsfeltet. Dette medfører at blant annet søknader om fornyelse av utlendingspass/reisebevis dessverre har så lang saksbehandlingstid som 15 måneder.

Jeg ønsker ikke konkret å kommentere den enkelt saken det refereres til. Jeg vil likevel peke på at det er et problem at mange mister pass/søker om nytt pass, og at andre bruker de mistede passene for å komme til Norge. Derfor er det ofte grunn til flere undersøkelser i slike saker.

Hva som er å anse som en nødsituasjon som tilsier at en sak tas ut av køen og behandles først, vurderes av UDI konkret på bakgrunn av det som er opplyst i saken.

I dag behandles søknader om reisedokumenter for utlendinger av UDI, men selve reisedokumentet utstedes av det lokale politidistriktet etter ordre fra UDI.

Direktoratet har foreslått at politiet i større grad skal kunne ta stilling til søknader om reisedokumenter, dvs. at politiet skal kunne innvilge når det ikke er tvil om at vilkårene er oppfylt. Dette forslaget krever dels lovendring og dels at det gis nye forskrifter.

23. I følge KS er det flere kommuner som sa ja til å motta flyktninger i år 2000 som ikke har fått tildelt flyktninger for bosetting. Kan statsråden gi en oversikt over hvor mange dette er? Komiteen er blitt opplyst at dette skyldes at spesielt enslige menn ikke anbefales til bosetting i mindre distriktskommuner. Statsrådets

bosettingsmodell innebærer at alle kommuner skal ta et tak, men blir ikke det illusorisk hvis i praksis svært mange kommuner ikke kan brukes som bosettingskommuner pga. flyktingenes sammensetting?

Flere kommuner meldte sin interesse for bosetting etter at det gikk ut brev til alle kommuner om å bosette flyktninger i år 2000. Det var kommet mange kosovoalbanere til Norge og en snakket om en nasjonal dugnad for bosetting. Når det ble klart at disse ikke lenger hadde behov for beskyttelse, var de ikke lenger prioritert for bosetting. Enkelte kommuner var ikke interessert i andre grupper enn kosovoalbanere, enten fordi de ble antatt lettere å integrere eller også fordi de hadde bosatt personer fra Balkan tidligere.

Sammensetningen av flyktingene som skulle bosettes endret seg, det var nå enslige somaliere og kurdere det var mest av. UDI har ingen politikk på at enslige ikke kan bosettes i mindre kommuner, men kommunene ønsker ikke disse i like stort grad. UDI sier ikke at enslige ikke kan bo i små kommuner, men kommunene vil helst ikke ha dem. De kommunene som har prøvd, sier at flyktingene flytter veldig fort, og at det er lettere å integrere familier på landsbygda. UDI forhandler med kommunene om å ta imot noen enslige i tillegg til familier (hvis det i det hele tatt er familier som skal bosettes der og da.)

Det er også mindre kommuner som ønsker å bosette flyktninger, men der de ber om å få bosette et veldig lavt tall, kanskje 2-3 flyktninger i året. Dette mener UDI ikke er tilrådelig. Det å bosette så få flyktninger i en kommune fører til at det ikke blir en funksjonell gruppe av flyktninger i kommunen, med mindre det bor et visst antall flyktninger der fra før. All erfaring tilsier at dette vil være det samme som å be om sekundærflytting. Flyktingene ønsker å ha andre fra samme land og etnisitet rundt seg, gjerne personer med lengre fartstid i Norge, men dette er det ingen krav om fra UDI sin side.

UDI ved regionkontorene bruker en del ressurser for å prøve å endre på kommuneavtaler slik at de matcher bosettingsbehovet. Direktoratet ønsker også å ha en dialog med kommunene om hvilke tilbud som bør være tilstede for å bosette enkelte grupper. For eksempel har kommunene i større grad vært interessert i å bosette enslige mindreårige nå enn tidligere. Det stiller større og andre krav til kommunene, bl.a. ved at det er en voksenperson fra den enslige mindreåriges hjemland, som kan være til støtte i kommunen.

24. Hvorfor tar ikke statsråden konsekvenser av de tallene hun selv presenterer for sekundærbosetting? Til tross for at data på s. 75 gir beskjed om at den svært desentraliserte bosettingen fører til sekundærbosetting, hvorfor velger statsråden da å foreslå en ennå mer spredning av bosettingen enn dagens modell faktisk er?

Forslaget til ny bosettingsordning legger opp til en bosetting som i større grad enn i dag tar utgangspunkt i flyktingenes ønsker og behov, blant annet for nærhet

til eventuell slekt, og til muligheter for arbeid. Dersom ordningen blir gjennomført, vil den kunne sikre en mer stabil bosetting.

25. Etter at flere asylsøkere nå er i arbeid pga. midlertidig arbeidstillatelse oppstår det et spørsmål om det er naturlig og integreringfremmende at mottak ikke krever husleie fra de som er i jobb. Jeg har forstått at det ikke finnes hjemmel eller regelverk for å gjøre det. Vil, statsråden utarbeide et regelverk for dette og avklare hvem som skal ha husleien etc.?

Ytelser til beboere i statlige mottak er regulert i *Reglement for økonomisk hjelp til personer i statlige mottak*, som er ett av flere styringsdokumenter som regulerer de avtaler UDI inngår med driftsoperatører for statlige mottak, jf. s. 47 i meldingen. Ytelser etter dette reglementet er subsidiaire, det vil si at dersom beboerne selv er i stand til å sørge for sitt eget livsopphold, skal ytelsene falle helt eller delvis bort. Det har tidligere vært få beboere i mottak som har hatt en slik type arbeid at de har hatt en relativt god lønnsinntekt, selv om de ikke mottar pengereglementsytelser. Denne problemstillingen er av relativt ny dato, og har blitt aktualisert i forbindelse med kosovo-flyktingene, som i motsetning til flertallet av beboere i mottak, har hatt arbeidstillatelser. UDI tok opp denne problemstillingen med departementet før jul, og foreslo at det skulle innarbeides regler i pengereglementet for betaling av husleie i de tilfellene hvor beboerne har lønnsinntekt. Departementet sluttet seg til dette, og avventer nå et utkast til regler fra UDI som kan innarbeides i pengereglementet.

26. Praktisk yrkesprøving var et viktig tiltak også i stortingsmeldingen om integreringspolitikken for 4 år siden. Det synes som om dette har gått svært tregt å få etablert. Kan statsråden gi noe tidsestimat for når man kan få oppegående ordninger som er tilgjengelige for hele landet - spesielt i håndverksfagene.

Det er riktig som antydning i spørsmålet at det har tatt tid å få etablert en ordning med praktisk yrkesprøving. Saksfeltet er komplekst, og grenseflatene er mange i forhold til andre statlige etater og instanser som har ansvar for deler av arbeidet med kvalifisering av innvandrere.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet sendte våren 1998 på høring et utkast til retningslinjer for yrkesprøving. Samtidig startet arbeidet med kompetansereformen for alvor. Et viktig ledd i arbeidet med kompetansereformen var voksnes rett til videregående opplæring og retten til å få sin realkompetanse kartlagt, vurdert og anerkjent i forbindelse med inntak og avkorting av opplæringsløpet. Det ble tidlig klart at disse to elementene, yrkesprøving og vurdering av realkompetanse hos voksne utdanningsøkende, var to sider av samme sak. Ordningene burde derfor ses i sammenheng, slik at det ikke ble etablert overlappende og lite kostnadseffektive ordninger.

Voksne innvandrere født før 1. januar 1978 har nå rett til å få vurdert sin realkompetanse/bli yrkesprøvd i forbindelse med inntak til videregående opplæring. I medhold av Opplæringslova er det i forskrift fastsatt at fylkeskommunen som ansvarlig for den videregående opplæringa skal oppfylle denne retten til å få vurdert sin realkompetanse. Tilkjent realkompetanse kan gi uttelling i form av kortere opplæringsløp, kompetansebevis eller vitnemål. Vurderingen av realkompetanse blir foretatt for alle fag og fagområder i videregående opplæring, herunder håndverksfagene. Denne ordningen vil trolig fange opp majoriteten av innvandrere som trenger yrkesprøving, idet behovet for ytterligere opplæring i det norske utdanningssystemet vil være til stede for et flertall i målgruppen.

Den etablerte ordningen for vurdering av realkompetanse omfatter ikke innvandrere som ikke kan dokumentere sin utdanning fra hjemlandet, men som ønsker å få sin kompetanse kartlagt, vurdert og anerkjent med sikte på arbeid. Fylkeskommunen har ikke plikt til å forestå en slik vurdering.

Når ordningen utvides til personer med behov for yrkesprøving med sikte på arbeid, er det fra departementets side viktig at den allerede eksisterende kompetansen i vurdering av voksnes realkompetanse blir brukt i arbeidet. Gjennom deltakelse i realkompetanseprosjektet er nå denne kompetansen helt eller delvis etablert i alle fylkeskommunene.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet kan ikke gi noe tidsestimat for når en ordning for yrkesprøving med sikte på arbeid kan være etablert. Det er imidlertid klart å ønske at ordningen kan etableres så snart som mulig.

27. I områder hvor det ikke er mulig å få til praktisk yrkesprøving har bedrifter tatt kontakt med sentra i andre deler av landet som kan gjøre dette. I dag finnes det ingen ordning for å dekke utgiftene til reise/opphold i prøveperioden. Hvor ligger ansvaret for å etablere slike refusjoner og vil statsråden sikre at det finnes fleksibilitet i systemet til å få dette ordnet.

Yrkesprøving er i dag ingen oppgave som er pålagt fylkeskommunene, og det er derfor heller ikke etablert en økonomisk ordning med dekning av fylkeskommunenes utgifter til dekning av dette arbeidet.

Når det fra departementets side blir påpekt den sterke parallelliteten i ordningene med yrkesprøving og vurdering av realkompetanse, er en av grunnene at ordningen med vurdering av realkompetanse nå etableres i alle fylkeskommuner og oftest i flere deler av fylkes-

kommunen. Dersom yrkesprøvingen med sikte på arbeid i det alt vesentlige gjør seg nytte av de instanser fylkeskommunene oppretter for vurdering av realkompetanse, kan yrkesprøvingen foretas i lokalmiljøet og/eller regionen. På den måten etableres lokale/regionale kostnadseffektive ordninger som ikke krever lang reise, overnatting og lengre fravær fra familien for den enkelte innvandrere som skal yrkesprøves.

I St.meld nr. 17 (2000-2001) anslås de totale utgifter til 5,6 mill. kroner per år til selve yrkesprøvingen og til kompetanseutviklingstiltak for personell som skal forestå og administrere ordningen. Det er forutsatt full refusjon av fylkeskommunens utgifter forbundet med yrkesprøvingen. Estimater av utgifter forbundet med yrkesprøvingen bygger på en forutsetning om at yrkesprøvingen/vurderingen av realkompetanse kan foretas lokalt. En ordning der det etableres regionale sentraler for vurdering av innvandreres kompetanse vil være en overlappende ordning i forhold til fylkeskommunens arbeid med vurdering av realkompetanse inn mot videregående opplæring, og vil innebære en betydelig merutgift for staten og en ulempe for personer som skal yrkesprøves.

29. I dag forsøker man å kartlegge en asylsøkers kvalifikasjoner og kunnskaper både i asylmottak, i bosettingskommunene og kanskje også i reboettingskommunen. Dette gjøres av saksbehandler både på mottak i A-etat og i kommunen. Det klages over mangel på koordinering av informasjon og at opplysninger ikke formidles elektronisk og at det dermed tar lang tid. Ser statsråden noen muligheter for raskere og mer effektiv samhandling mellom etatene?

En arbeidsgruppe med representanter fra A-etat, utdanningsmyndighetene, Kommunenes Sentralforbund, Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene og UDI, ser bl.a. på disse spørsmålene. Gruppas foreløpige inntrykk er at det er mindre unødvendig dobbeltarbeid enn forventet. At flere spør etter det samme, kan i noen tilfeller ha en positiv effekt ved at informasjonen som for eksempel ble gitt på et tidlig tidspunkt i en asylsøkers Norges-opphold, blir utdypet og korrigert. Det kan være i både asylsøkerens interesse, og til nytte for arbeidet som de ulike instansene skal utføre. Arbeidsgruppa mener likevel at det er effektiviseringsgevinster å hente ved å lage klarere rutiner for hvilken informasjon som skal innhentes av hvem, og hvordan informasjonen formidles og brukes. Gruppa vil legge fram sitt forslag til forbedringer 15. august 2001.

Til spørsmål 7

Ventetid for personer i mottak per 28.02.01 etter ankomstkategori og status. Antall personer

	0 - 3 mnd	4 - 6 mnd	7 - 9 mnd	10 - 12 mnd	13 - 15 mnd	16 - 18 mnd	19 - 24 mnd	25 - 36 mnd	3 år	4 år	5 år	6 år og mer	Totalt antall
ASYLSØKERE													
Søknad ikke avgjort	837	708	524	413	253	230	174	45	6	4		1	3 195

	0 - 3 mnd	4 - 6 mnd	7 - 9 mnd	10 - 12 mnd	13 - 15 mnd	16 - 18 mnd	19 - 24 mnd	25 - 36 mnd	3 år	4 år	5 år	6 år og mer	Totalt antall
Avslag på søknad, 1. instans	48	168	142	148	172	130	393	128	12	3		1	1 345
Avslag på søknad, 2. instans		4	9	9	27	61	114	113	43	27	9	6	422
Avslag på søknad, Domsavgjørelse												1	1
Innvilget asyl	1		4	1	4	11	21	4	1				47
Innvilget opphold på humanitært grunnlag	12	98	174	72	216	203	576	163	21	1		1	1 537
Midlertidig arbeids- og oppholdstillatelse uten familiegjenforening	1	7	12	9	82	95	494	22					722
Midlertidig arbeids- og oppholdstillatelse (6 måneder)								3					3
Midlertidig arbeids- og oppholdstillatelse (12 måneder)	4	3	206	337	215	82	903	312	19		1		2 082
Trukket søknad		2	3					1					6
Uten/ukjent status (følgepersoner)	224	283	201	145	102	42	58	34	9				1 098
GJENFORENING MED FLYKTNING													
Familiegjenforente	41	16	15	9	21	37	20	4				1	164
OVERFØRINGS- FLYKTNING													
Overføringsflyktning	38	33											71
TOTALT	1 206	1 322	1 290	1 143	1 092	891	2 753	829	111	35	10	11	10 693

Vedlegg 11

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kommunalkomiteen, datert 4. april 2001

Spørsmål i tilknytning til St. meld. 17

Jeg viser til brev av 03.04.2001 fra stortingsrepresentant Erna Solberg.

Utlendingsdirektoratet har nylig fastsatt nye regler som innebærer at det er blitt lettere å få visum til Norge for familiemedlemmer. Rundskriv 16/2001, som gjelder fra 25.03.01, innebærer at det normalt skal gis visum for nærmere angitte grupper av familiemedlemmer, med mindre det foreligger konkrete opplysninger som tilsier at det er behov for verifisering av dokumenter i forbindelse med behandlingen av søknad om arbeids- eller oppholdstillatelse.

Gruppene som omfattes av de nye bestemmelsene er for det første ektefeller av norske borgere. Videre omfattes ektefeller av nordiske borgere samt ektefeller av utlendinger med bosettingstillatelse, tillatelse som kan danne grunnlag for bosettingstillatelse eller gruppearbeidstillatelse, når partene har vært gift i minst ett år. Rundskrivet omfatter også felles barn. Det gjelder tilsvarende for registrerte partnere.

Rundskriv 16/2001 slår fast at visum kan innvilges uavhengig av om søkeren samtidig innleverer søknad om familiegjenforening eller allerede har innlevert en søknad. De nye reglene vil altså også gjelde saker som allerede er til behandling.

Vedlegg 12

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kommunalkomiteen, datert 26. mars 2001

Forslag fra stortingsrepresentant Odd Einar

Dørum om å gjennomgå lover, forskrifter og prak-

sis for å sikre forfulgte kvinner bedre beskyttelse (Dok. 8:67 (2000-2001))

Forslaget går ut på å be regjeringen gjennomgå lover, forskrifter og praksis med det formål å sikre forfulgte kvinner bedre beskyttelse i samsvar med premissene i forslaget i dok. 8:67.

I slutten av januar i år varslet jeg en gjennomgang av hele utlendingslovgivningen, blant annet med sikte på bedre å ivareta kvinneperspektivet i lovgivningen. For tiden arbeider departementet med å sette ned et lovutvalg, samt å utarbeide et mandat for utvalget. Det er ventet at utvalget vil være nedsatt før årsskiftet, og at utvalget vil legge fram et forslag ved årsskiftet 2003/2004.

I mellomtiden vil jeg imidlertid ta initiativ til at nødvendige endringer i lov og/eller forskrift blir gjort for å gjøre loven og forskriftens kriterier klarere.

Etter min mening gir dagens regelverk mulighet for asyl eller oppholdstillatelse til personer som risikerer kjønnsbasert forfølgelse. Jeg vil imidlertid vurdere om det er behov for å lov- eller forskriftsfeste gjeldende rett på dette området.

Kvinner som søker asyl eller beskyttelse fordi de frykter kjønnsbasert forfølgelse har krav på asyl i Norge, etter utlendingsloven § 17, jf. § 16 dersom de er flyktninger i flyktningkonvensjonen av 1951 sin forstand. Dette prinsipielle standpunktet ble slått fast ved Justisdepartementets retningslinjer av 13. januar 1998.

I januar 1998 ble det gitt retningslinjer om kriteriene for å få asyl i Norge. Målsettingen med retningslinjene var at flere av de som inntil da fikk oppholdstillatelse på humanitært grunnlag skulle få asyl, ikke at flere personer totalt skulle få oppholdstillatelse i Norge. En av flere viktige prinsipielle endringer som ble avklart med retningslinjene fra 1998 var at personer som blir forfulgt på grunn av kjønn eller seksuell legning skulle gis asyl. Det er ikke riktig at det ikke er gitt asyl etter de nye retningslinjene. Noen bosniske kvinner har fått asyl etter voldtekt basert på etnisk grunnlag. Også noen andre kvinner har fått asyl. At få kvinner hittil har fått asyl på dette grunnlaget, må ses i sammenheng med at få begrunner en asylsøknad med at de risikerer kjønnsbasert forfølgelse.

Det er i denne sammenhengen viktig å være oppmerksom på at ikke all ekteskapielig vold, selv om det er uakseptabelt, er forfølgelse i flyktningkonvensjonens forstand. En kvinne som blir mishandlet av ektefellen kan være utsatt for kjønnsbasert forfølgelse. Det forutsetter imidlertid at hjemlandet ikke kan eller vil gi henne beskyttelse mot volden *fordi* hun er kvinne.

Vurderingen av om en person risikerer forfølgelse er framtidsetta. Det innebærer at det som hovedregel er irrelevant for asylvurderingen om en kvinne blir forfulgt etter utreisen fra hjemlandet. Det avgjørende for å få asyl er om hun risikerer å bli forfulgt ved retur til hjemlandet.

Kjønnsbasert forfølgelse eller forfølgelse på grunn av kjønn er for øvrig begrep som ikke finnes i flyktningkonvensjonen. Da konvensjonen ble laget var ikke

kjønn nevnt som en av årsakene til forfølgelse som skulle gi status som flyktning. Det har siden konvensjonen ble ratifisert i 1951 vært mange oppfatninger om forfølgelse på grunn av kjønn og seksuell legning er omfattet av flyktningkonvensjonen. I noen tilfeller kan slik forfølgelse skyldes en av de andre grunnene som er nevnt i konvensjonens artikkel 1 A, som for eksempel politisk oppfatning.

FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR) har i flere år gitt uttrykk for at flyktningkonvensjonen må tolkes i lys av at kjønn er en relevant faktor ved vurderingen av om person er flyktning - såkalt kjønnsperspektiv i flyktningvurderingen. I en uttalelse fra oktober 1999 oppmuntret UNHCR's Executive Committee stater til å ha et kjønnsperspektiv i sin asylpolitikk. Statene ble oppfordret til å ha en videre forståelse av at forfølgelse kan være kjønnsrelatert. Samme sted oppfordret UNHCR statene til å innføre retningslinjer mv for kjønnsrelatert forfølgelse.

UNHCR har nylig utgitt et skriv hvor de uttrykker sin forståelse av kjønnsbasert forfølgelse. De mener at det må anerkjennes at visse anførsler om kjønnsrelatert forfølgelse kan og skal falle inn under flyktningkonvensjonen ved en riktig forståelse av flyktningdefinisjonen. UNHCR understreker at det ikke er tilstrekkelig å konstatere at det foreligger forfølgelse, idet konvensjonens art. 1 bruker begrepet "på grunn av". Dette indikerer at det må være årsakssammenheng mellom forfølgelsen og en eller flere av de fem grunnene som er nevnt i flyktningkonvensjonen art. 1 A. UNHCR slår videre fast at for å kunne konstatere om noen blir forfulgt på grunn av medlemskap i en spesiell sosial gruppe, er det nødvendig å se på politikken, lovverket, hvordan personer i samme situasjon blir behandlet av lovverket og samfunnet øvrig i asylsøkerens hjemland. De understreker også at kunnskap om forholdene i hjemlandet er svært viktig i vurderingen av disse sakene.

Hvorvidt hjemlandet kan beskytte en kvinne mot mishandling, er et sentralt moment i vurderingen av om kvinnen skal ha asyl. Dersom et land ikke kan beskytte en kvinne mot dette, har hun krav på asyl dersom mishandlingen er så alvorlig at den karakteriseres som forfølgelse i flyktningkonvensjonens forstand.

Kvinner som søker asyl sammen med sine ektemenn blir avhørt separat. Intervjueren skal ta rede på om kvinnen har et eget asylgrunnlag. Alle opplysninger som kommer fram i søknadsprosessen skal vurderes. Dersom det kommer fram nye omstendigheter som inntreder etter at en asylsøker forklarte seg for norske myndigheter, blir disse alltid tatt i betraktning før en sak blir endelig avgjort.

Dersom kvinnen ikke er flyktning i konvensjonens forstand, for eksempel fordi hjemlandet kan beskytte henne mot forfølgelse ved å straffeforfølge overgriperen eller lignende, skal det alltid vurderes om hun er vernet etter utlendingsloven § 15 eller om hun skal få oppholdstillatelse på humanitært grunnlag etter lovens § 8 annet ledd.

Alle som risikerer tortur eller annen nedverdiggende behandling er beskyttet mot retur til et sted der de risikerer dette, jf. lovens § 15, jf. § 4 som slår fast at utlendingsloven skal anvendes i samsvar med internasjonale regler som Norge er bundet av når disse har til formål å styrke utlendingens rettsstilling. Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) art. 3 og torturkonvensjonen som stiller opp forbud mot å returnere utlendinger til tortur eller nedverdiggende behandling eller straff, er sentrale her.

Som kjent skal det alltid vurderes om en person som etter reglene ligger an til å få avslag på asyl likevel skal få tillatelse på grunn av sterke menneskelige hensyn, jf. utlendingsloven § 8 annet ledd, også kalt oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Det skal foretas en helhetsvurdering, der tidligere overgrep alltid er sentrale moment i vurderingen av om det foreligger sterke menneskelige hensyn. Av de som søker asyl i Norge får nærmere halvparten oppholdstillatelse på humanitært grunnlag.

Mange kvinner har fått og får oppholdstillatelse på humanitært grunnlag nettopp på grunn av mishandling eller fordi de har vært utsatt for grove overgrep. Det forhold at en mishandlet kvinne ikke har faktiske muligheter til å bryte ut av et ekteskap på grunn av skilsmissegivning eller lignende i hjemlandet, er et annet relevant moment. Disse kvinnene risikerer ikke forfølgelse i flyktningkonvensjonens forstand ved retur. De har likevel fått oppholdstillatelse fordi vi mener det foreligger sterke menneskelige hensyn. Det finnes ikke statistikk over hvor mange kvinner som har fått oppholdstillatelse på grunn av kjønnsbaserte overgrep, fordi statistikken ikke skiller mellom årsaken til at oppholdstillatelse etter lovens § 8 annet ledd blir gitt.

Kvinner som har tillatelse til opphold for familiegjenforening har rett til fornyelse av tillatelsen på samme vilkår under forutsetning av at ekteskapet/samlivsforholdet består og partene bor sammen. Dersom en kvinne eller eventuelle barn har blitt mishandlet i samlivsforholdet, skal kvinnen få ny tillatelse etter lovens § 8 annet ledd, jf. forskriften § 21 tredje ledd. Dette går fram av forskriften § 37 sjette ledd. Formålet med bestemmelsen er å legge til rette for at kvinner som blir mishandlet av partneren sin ikke må bli værende i ekteskapet av frykt for å miste oppholdsgrunnlaget i Norge.

Rundskriv 44/99 som Dørum refererer til, er et rundskriv utgitt av Utlendingsdirektoratet. Rundskrivet

gjelder søknad om fornyelse etter utlendingsforskriften § 37 sjette ledd for utenlandske kvinner som har oppholdstillatelse i Norge i familiegjenforening etter utlendingsforskriften §§ 22 og 24. Rundskrivet gjelder med andre ord ikke for kvinner som ennå ikke har fått noen oppholdstillatelse i Norge eller dersom oppholdstillatelsen er gitt på et annet grunnlag enn familiegjenforening. Kvinner som søker asyl, har ingen tillatelse til å oppholde seg i Norge, og er derfor verken omfattet av bestemmelsen i forskriften § 37 sjette ledd eller rundskriv 44/99.

Rundskrivet ble utgitt fordi det var behov for å utfylle utlendingsforskriften § 37 sjette ledd. Det er blant annet sagt noe nærmere om hva som skal anses som "mishandlet i samlivsforholdet". Rundskrivet regulerer ikke spørsmål om behovet for beskyttelse i forhold til forfølgelse ved retur til hjemlandet, og det har heller aldri vært intensjonen.

Det er ingen uenighet om at overgrep mot kvinner må og skal bekjempes. Norge har tiltrådt FN's kvinnekonvensjon av 1979. Overgrep mot kvinner er et universelt fenomen, som myndighetene i ulik grad griper inn mot. De fleste land har straffesanksjoner mot personer som mishandler andre, men det kan være ulikt hvordan slike regler blir praktisert. Selv i stater der myndighetene har regler om straff for overgrepere, stilles det spørsmål om kvinner har like stor grad av rettsikkerhet som menn mot visse typer overgrep, jf. diskusjonen om straff for voldtekt her i landet.

Som en oppsummering av de to konkrete forslagene i dokument 8:67 (2000-2001) vil jeg slå fast at kjønnsbasert forfølgelse danner grunnlag for asyl i Norge, under forutsetning av at de øvrige vilkårene i flyktningdefinisjonen er oppfylt. Dette følger av tolkning av flyktningkonvensjonen artikkel 1 A, og er i tillegg nedfelt i Justisdepartementets retningslinjer av 13. januar 1998.

Videre blir Utlendingsdirektoratets rundskriv 44/99 fulgt. Det har som nevnt over imidlertid aldri vært meningen at dette rundskrivet skal regulere kvinners behov for beskyttelse mot forfølgelse.

Jeg ser ikke behov for å gjenoppta behandlingen av asylsøknader fra kvinner som hadde samlivsbrudd under søknadsbehandlingen. Jeg viser også til den bebudede gjennomgangen av utlendingsloven spesielt med fokus på dette.

Vedlegg 13

Brev fra Kommunenes Sentralforbund v/Halvdan Skard til kommunalkomiteen, datert 22. mars 2001

Forespørsel om synspunkter på bosettings-

ordningen for flyktninger

Vi viser til saksordfører Erna Solbergs telefaks av 20.03.01 vedrørende vårt syn på de foreliggende forslag om ny bosettingsordning for flyktninger.

Det stemmer at KS er uenig både i organiseringen og prinsippene i den opprinnelige foreslåtte ordningen slik den er skissert i Stortingsmelding 17 (2000-2007.).

KS har imidlertid deltatt i en arbeidsgruppe ledet av KR D for å utrede nærmere detaljer i bosettingsordningen. KS ba om en endring i mandatet for å kunne delta i gruppen da vi så at mandatet var i strid med KS' styrevedtak vedrørende bosetting. Dette ble etterfulgt.

Arbeidsgruppen har nå avlagt en rapport med forslag til en ny strategi i bosettingsarbeidet. Denne avviker i stor grad fra det opprinnelige forslaget i Stortingsmeldinga. Rapporten er helt i tråd med KS tidligere forslag om en ny strategi i arbeidet. Vi viser til rapporten,

For å oppklare evt. misforståelser vil vi presisere:

KS var imot tvangselementet som lå i forslaget om ny bosettingsordning. Arbeidsgruppen har lagt sterk vekt på at den nye organiseringen fullt og helt baseres på frivillighet og dialog.

Et svært viktig utgangspunkt for bosettingen er kartlegging av de enkeltes behov. Slik kan man styre rett person til rett kommune, og derved unngå sekundærflytting. Dette ligger også inne i arbeidsgruppens forslag.

KS er imot en modell som bidrar til sterkt press på alle kommuner om å bosette. Arbeidsgruppens forslag er nå i tråd med KS forslag om å få en økt bosetting i de kommuner hvor det er sannsynlig at flyktningene blir boende. Dvs. en økt bosetting i regioner som det viser seg at flyktningene allikevel flytter til. Dette innebærer at ikke alle, men kanskje ca halvparten av kommunene vil bosette.

KS ønsker ikke å bygge opp et nytt byråkratisk system under fylkesmannen, men ønsker at eksisterende instanser og fora benyttes i dette arbeidet så langt det er mulig. UDI's regionkontorer forutsettes å ha den rollen de har i dag, men dessuten skal det etableres et fastere samarbeid mellom UDI og KS / KS i fylkene, spesielt rettet mot pressområdene. Videre blir det nødvendig med en viss administrativ styrking av KS.

Stortingsmeldinga har gitt uttrykk for at målet er rask bosetting og reduksjon i statens utgifter til drift av asylmottak. KS hovedmål er også rask bosetting. I tillegg ønsker vi å sikre en stabil bosetting for å redusere både kommunenes og flyktningenes ressursbruk ved sekundærflytting.

Med bakgrunn i dette kan vi si at KS støtter forslaget til en ny strategi i bosettingsarbeidet, slik det er foreslått i arbeidsgruppens rapport. For ordens skyld vil vi gjøre oppmerksom på at arbeidsgruppen har forutsatt at KS får kompensasjon for organisasjonens merarbeid.